

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PERIFRASTICKÉ PROSTŘEDKY PRO VYJÁDŘENÍ PASIVNÍ REZULTATIVNOSTI
V KONTRASTIVNÍ PERSPEKTIVĚ

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pešková, PhD.

Autor práce: Bc. Marcela Bulvová

Studijní obory: Překladařství anglického jazyka

Překladařství španělského jazyka

Ročník: 3.

2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Dne: 10. 5. 2021

Marcela Bulvová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní PhDr. Janě Peškové, PhD. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a trpělivost během psaní této diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat rodině za podporu během celého studia.

ANOTACE

Tématem této diplomové práce jsou perifrastické prostředky pro vyjádření pasivní rezultativnosti v kontrastivní perspektivě. Teoretická část popisuje španělské opisné vazby z pohledu českých i španělských lingvistů, uvádí jejich hlavní kritéria, druhy a podrobně popisuje vazby s významem pasivní rezultativnosti. Dále se zabývá vyjádřením povahy slovesného děje v českém i španělském jazyce, popisuje tedy *Aktionsart*, nedokonavý a dokonavý vid. Cílem praktické části je analyzovat možnosti překladu perifrází s významem pasivní rezultativnosti do češtiny v beletristických a publicistických textech s využitím českého korpusového nástroje InterCorp.

Klíčová slova: opisná slovesná vazba, vid, *Aktionsart*, kontrastivní perspektiva, InterCorp

ANNOTATION

The subject of this diploma thesis are periphrastic means for expressing passive resultativeness in a contrastive perspective. The theoretical part describes Spanish verbal periphrasis from the point of view of Czech and Spanish linguists. It states the standards and types of the periphrasis and it focuses on periphrasis with the meaning of passive resultativeness. It also deals with the way of expressing Aktionsart in Czech and Spanish language; therefore, it describes perfective and imperfective aspect. The aim of the practical part is to analyse the possibilities of translation of the Spanish passive resultative verbal periphrasis into Czech language in texts of fiction and in journalistic texts using the Czech corpus tool InterCorp.

Key words: verbal periphrasis, aspect, Aktionsart, contrastive perspective, InterCorp

OBSAH

1	ÚVOD.....	9
2	TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1	Definice opisných slovesných vazeb	10
2.2	Kritéria opisných slovesných vazeb	10
2.2.1	Opisné slovesné vazby jako jádro predikátu	10
2.2.2	Schopnost plnovýznamových sloves určovat podmět a rozvíjející větné členy	12
2.2.3	Syntaktická povaha neurčitých tvarů plnovýznamových sloves.....	13
2.2.4	Tvorba pasivních konstrukcí	14
2.2.5	Pozice nepřízvučných zájmen „clíticos“	14
2.2.6	Tvorba konstrukcí „perífrasis de relativo“	15
2.3	Charakteristika opisných vazeb z hlediska sémantiky	16
2.4	Dělení opisných slovesných vazeb	17
2.4.1	Typy opisných vazeb podle formy	17
2.4.2	Typy opisných vazeb podle významu	18
2.4.3	Opisné vazby vyjadřující postoj mluvčího.....	18
2.4.4	Opisné vazby vyjadřující fáze slovesného děje.....	19
2.5	Opisné vazby rezultativní	21
2.6	Opisné vazby s významem aktivní rezultativnosti	22
2.6.1	Tener + participium.....	23
2.6.2	Dejar + participium	24
2.6.3	Traer + participium.....	24
2.6.4	Llevar + participium.....	25
2.7	Opisné vazby s významem pasivní rezultativnosti.....	25
2.7.1	Estar + participium	25
2.7.2	Quedar + participium	28
2.7.3	Venir + participium	29

2.7.4	Ir + participium.....	29
2.7.5	Andar + participium	31
2.7.6	Salir + participium.....	32
2.8	Povaha slovesného děje	32
2.9	Vid v českém jazyce	34
3	SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	37
4	PRAKTICKÁ ČÁST	39
4.1	Cíl praktické části	39
4.2	Metodologie.....	39
4.3	Estar + participium	41
4.3.1	Estar + participium v beletrii.....	41
4.3.2	Estar + participium v publicistických textech	48
4.4	Quedar + participium.....	50
4.4.1	Quedar + participium v beletrii	51
4.4.2	Quedar + participium v publicistických textech	56
4.5	Ir + participium.....	57
4.5.1	Ir + participium v beletrii	58
4.5.2	Ir + participium v publicistických textech.....	62
4.6	Salir + participium	66
4.6.1	Salir + participium v beletrii	67
4.6.2	Salir + participium v publicistických textech.....	70
4.7	Andar + participium.....	73
4.7.1	Andar + participium v beletrii	74
4.7.2	Andar + participium v publicistických textech	79
4.8	Venir + participium	80
4.8.1	Venir + participium v beletrii.....	81
4.8.2	Venir + participium v publicistických textech	84

5	ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	88
6	RESUMEN.....	93
7	BIBLIOGRAFIE	96
8	SEZNAM OBRÁZKŮ A PŘÍLOH	98

1 ÚVOD

Předkládaná diplomová práce se zabývá španělskými opisnými vazbami s důrazem na vazby s významem pasivní rezultativnosti.

Opisné vazby tvoří nedílnou součást španělského gramatického a lexikálního systému. Pomocí nich je možné vyjádřit různé časové a modální významy a různé fáze slovesného děje. V českém jazyce se obdobný jev nevyskytuje, významy španělských perifrází se vyjadřují pomocí jiných jazykových prostředků (např. slovesného vidu nebo prefixací). Nabízí se tedy otázka, jak perifráze překládat, což je téma, které mě velmi zajímá a rozhodla jsem se proto tomuto tématu věnovat ve své diplomové práci.

Práci rozdělím standardně na teoretickou a praktickou část. V části teoretické nejprve definuji opisné slovesné vazby a popíšu obecné znaky společné pro všechny jejich typy. Budu při tom vycházet z publikací španělských i českých autorů, především Leonarda Gómeze Torrega, Luise Garcíi Fernándeze, Bohumila Zavadila a Petra Čermáka. Dále uvedu klasifikaci podle různých kritérií (forma, význam apod.) a porovnáám jejich pojetí u výše zmíněných autorů. Dále už se budu podrobně zabývat vazbami vyjadřujícími výsledek děje – vysvětlím rozdíly mezi rezultativními vazbami aktivními a pasivními a vyjmenuji rezultativní vazby pasivní podle Zavadila a Čermáka. V dalších kapitolách teoretické části se zamyslím nad vyjádřením rezultativnosti v češtině, s pomocí Encyklopedického slovníku češtiny definuji slovesný vid a na základě *Mluvnice českého jazyka* Václava Cvrčka a *Kapitol z české gramatiky* Františka Štíchy budu dále studovat problematiku spojenou s touto kategorií, např. obouvidovost.

V praktické části budu studovat frekvenci a překlady vybraných opisných vazeb do češtiny s využitím českého korpusového nástroje InterCorp. Při posuzování překladů budu také pracovat s *Diccionario de perífrasis verbales* Garcíi Fernándeze a budu zkoumat, nakolik překlady vystihují významy uvedené ve španělských publikacích. Součástí praktické části budou přehledné tabulky shrnující nejčastější překlady analyzovaných perifrází.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Definice opisných slovesných vazeb

Než se začneme věnovat opisným slovesným vazbám rezultativním, pokusíme se uvést definici platnou pro všechny jejich typy. Základní definici uvádí Králová a kol. (1999: 122), která popisuje opisné slovesné vazby jako spojení „polopomocného“ slovesa s infinitivem, gerundiem nebo participiem, přičemž upozorňuje, že slovesa „polopomocná“ v jiných kontextech fungují jako plnovýznamová. Tím vylučuje trpný rod a všechny časy složené, které se tvoří pomocí sloves *ser*, *estar* a *haber*.

Podle Gómeze Torrega (2002: 192) se jedná o syntaktické konstrukce dvou nebo více sloves, z nichž alespoň jedno je pomocné (*auxiliar*), které se časuje, a poslední plnovýznamové (*principal* neboli *auxiliado*) v neurčitém tvaru. Spojení těchto sloves může být přímé (např. *suele ocurrir*) nebo nepřímé. V případě, že je nepřímé, realizuje se prostřednictvím předložek (např. *empieza a llover*) nebo spojek (např. *tiene que llover*).

Zavadil a Čermák (2010: 315) uvádí, že perifráze skládající se z pomocného a plnovýznamového slovesa stojí na hranici mezi volným syntaktickým spojením plnovýznamových lexémů a mezi analytickými tvary morfologickými. Jan Šabršula proto pro opisné vazby zavedl moderní termín „premorfologický útvar“, který je synonymní ke španělským označením „*perífrasis verbales*“ a „*construcciones perifrásticas*“.

2.2 Kritéria opisných slovesných vazeb

Podrobněji se problematikou toho, co lze považovat za opisnou slovesnou vazbu, Gómez Torrego zabývá ve svém díle *Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo* (1999: 3325). Jeho pojetí budeme porovnávat s dílem Luise Garcíi Fernández, konkrétně s publikacemi *Diccionario de las perífrasis verbales* a *Las perífrasis verbales en español*.

2.2.1 Opisné slovesné vazby jako jádro predikátu

Na úvod vysvětluje, že spojení dvou nebo více sloves tvoří jedno jediné jádro predikátu. To znamená, že mezi nimi není syntaktický vztah koordinace ani subordinace a věty s opisnými vazbami se analyzují jako jednoduché, přestože obsahují více než jedno

sloveso. Upozorňuje však, že některá spojení sloves mohou fungovat jako slovesné vazby i jako konstrukce, které tyto vazby tvoří. Takové věty s více slovesy, které neobsahují opisnou vazbu, se považují za složené, např. *Juan viene a estudiar a mi casa todos los días*. V tomto případě je sloveso *viene* jádrem predikátu hlavní věty a zachovává si svůj původní význam, zatímco *estudiar* je jádrem predikátu věty vedlejší. Naproti tomu ve větě *Esto viene a costar unas mil ptas* je jádrem predikátu celé spojení *viene a costar*.

Je také třeba zdůraznit, že spojení mezi pomocným a plnovýznamovým slovesem není tak silné jako u složených časů a ve většině případů tedy lze mezi jednotlivé prvky slovesných predikátů vkládat další větné členy, např. příslovce, příslovečné vazby nebo nominální syntagmata ve funkci příslovečného určení (např. *Empezó de repente a llover.*), celé věty (např. *Debes, si puedes, intentarlo.*), popř. podmět věty (např. *¿Puede alguien decirnos lo que pasó?*). Pokud ale dochází k silné gramatikalizaci pomocného slovesa, věty se vsuvkami se považují za gramaticky nesprávné (např. u vazeb *debe de a tener que* nelze říci **tenemos todos que ayudar a Juan*).

S tímto kritériem se však neshodují všichni španělští lingvisté. Například García Fernández v *Diccionario de perífrasis verbales* (2006: 12) uvádí několik důvodů, proč s ním nesouhlasí. Na prvním místě se domnívá, že pevně dané pořadí sloves dokazuje podřízenost jednoho slovesa na druhém. Další problém spatřuje v možnosti vkládat větné členy mezi pomocné a plnovýznamové sloveso. Podle jeho názoru by to nebylo možné, kdyby tato slovesa tvořila samostatná syntagmata. Podobně je přesvědčený, že z důvodu možnosti vkládání slov mezi jednotlivá pomocná slovesa, pokud se jich v perifrázi vyskytuje více, je nutné jednotlivá pomocná slovesa syntakticky určovat.

Naopak Gómez Torrego (1999: 3347) tvrdí, že při rozboru vět s více pomocnými slovesy se opisná vazba stále dělí jen na dvě části, a to jeden řetězec všech pomocných sloves a sloveso plnovýznamové. Jednotlivá pomocná slovesa se podle něj posuzují jen při rozboru významu. Přesto podle něj opisné vazby tvoří kromě syntaktického celku také celek sémantický, protože pomocné sloveso samo o sobě není nositelem významu, ale pouze modifikuje význam nebo obsah slovesa plnovýznamového. Tato skutečnost nicméně neslouží jako kritérium k identifikaci opisných vazeb, protože sémantický celek tvoří i jiné skupiny sloves, které jsou volným slovním spojením (např. se slovesy *necesitar, desear, querer* a podobně).

2.2.2 Schopnost plnovýznamových sloves určovat podmět a rozvíjející větné členy

Z hlediska sémantiky se podmět a další větné členy vztahují ke slovesu plnovýznamovému, zatímco sloveso pomocné plní čistě gramatickou funkci (podmět věty s opisnou slovesnou vazbou se shoduje v rodě a čísle se slovesem pomocným).

Gómez Torrego (1999: 3328) vysvětluje, že opisné vazby mají pouze jeden podmět, čímž se liší od vět infinitivních, které mají podměty dva. Snadno je rozlišíme, pokud jako plnovýznamové sloveso použijeme sloveso vyjadřující meteorologické děje. Tato slovesa dávají smysl v opisných slovesných vazbách, např. *tiene que llover, puede llover*, přestože se nemohou vyskytovat ve větách infinitivních (**desea llover, ansía llover*). Kromě sloves vyjadřujících meteorologické jevy navrhuje García Fernández (2012: 16) používat také slovesa existenciální, což názorně ukazuje na následujících třech větách:

La novia debe bailar con el padrino.

La alfombra debe bailar con el padrino.

La alfombra debe estar siempre puesta.

Z první věty není patrné, že podmět a rozvíjející větné členy určuje právě plnovýznamové sloveso. V dalších dvou větách si však již můžeme všimnout, že slovo *alfombra* může být podmětem slovesa *deber*, ale nemůže se kombinovat s libovolným plnovýznamovým slovesem.

Co se týče syntaktického rozboru vět s opisnými vazbami, Gómez Torrego (1999: 3328) porovnává věty *El niño desea salir de casa* a *El niño suele llegar tarde*. Navrhuje vložit *es* mezi obě slovesa konstrukce, abychom dokázali, že podměty se v obou větách liší: *Lo que el niño desea es salir (él) de casa*. V druhé větě je *niño* podmětem celé perifrastické konstrukce, protože věta *lo que el niño suele es llegar (él) tarde* je agramatická. Podobně jako García Fernández poukazuje na to, že slovesa neosobní (*llover, haber*) a slovesa časující se pouze ve dvou osobách (*ocurrir, suceder* apod.) lze ve spojení s pomocnými slovesy použít jen v opisných vazbách.

2.2.3 Syntaktická povaha neurčitých tvarů plnovýznamových sloves

Pro identifikaci opisné slovesné vazby je podle Gómeze Torrega důležité správně určit syntaktickou povahu neurčitých slovesných tvarů (které označuje jako neosobní¹). Pokud se tyto tvary chovají jen jako slovesa, jedná se o opisnou vazbu. Pokud se však chovají zároveň jako jiné slovní druhy (infinitiv jako substantivum, gerundium a participium jako adjektiva a gerundium jako adverbium), znamená to, že tato slovesa jsou syntakticky podřízena slovesu v hlavní větě a o opisnou vazbu se nejedná. Tato charakteristika úzce souvisí se skutečností, že celá perifráze tvoří ve větě jádro predikátu, jak bylo zmíněno výše.

V případě infinitivu si toto můžeme ověřit jeho nahrazením podstatným jménem, zájmenem nebo vedlejší větou se syntaktickou funkcí podstatného jména (ve španělštině *oración completiva*), přičemž stačí možnost záměny s alespoň jednou z těchto kategorií. Opisné vazby takto nahradit nelze, protože vzniklá věta by byla gramaticky nesprávná. Prakticky si to můžeme ukázat na dvojici vět *Juan tiene que presentar el carné* a *Juan necesita presentar el carné*. Zatímco *Juan lo necesita* je gramaticky správně, větu s opisnou vazbou takto vyjádřit nelze (**Juan lo tiene que*).

Druhou možností, jak určit povahu neosobních tvarů a identifikovat opisnou vazbu, je použití otázky začínající tázacím zájmenem *qué*, kterým neosobní tvar nahradíme. Pokud se o to pokusíme u opisných vazeb, opět vznikne gramaticky nesprávná věta (**¿Qué tiene Juan?*), kdežto ostatní slovesná spojení tuto náhradu povolují (např. *¿Qué necesita Juan?*). Abychom se na opisnou vazbu mohli takto zeptat, museli bychom použít např. sloveso *hacer* (Gómez Torrego ho navrhuje označovat jako *proverbo*, tedy sloveso, které nahradí plnovýznamové sloveso, na které se ptáme). Při nahrazování navíc nesmí dojít ke změně významu pomocného slovesa, např. ve větě *debo comer* znamená povinnost, ale ve větě *debo la comida* se význam mění na *dlužít*, v tomto případě tedy nahrazení plnovýznamového slovesa substantivem není platným způsobem, kterým můžeme rozlišit opisnou vazbu od volného slovního spojení.

¹ Používání pojmu *neosobní slovesné tvary* (ve španělštině *formas no personales*) zdůvodňuje Gómez Torrego ve svém díle *Gramática didáctica de español* tím, že infinitiv, gerundium a participium nenesou gramatický význam osoby, čísla ani způsobu, ale mohou rozlišovat vid nebo čas.

2.2.4 Tvorba pasivních konstrukcí

Gómez Torrego (1999: 3330) tento způsob již neřadí mezi základní postupy identifikace opisných slovesných vazeb. V některých případech je ale možné určit, jestli je daná konstrukce perifrází, převedením pomocného slovesa do pasivní formy. Konkrétně se jedná o věty, kde plnovýznamové sloveso je slovesem tranzitivním ve tvaru infinitivu.

Pomocná slovesa v opisných vazbách nemohou pasivní tvar utvořit, např. *Juan tiene que / puede / debe leer la carta* nemůžeme změnit na **Leer la carta es tenido / podido / debido por Juan*. Předmět původní věty v činném rodě můžeme použít jako podmět věty pasivní jen v případě, že pasivní tvar utvoříme pomocí slovesa *ser*, např. *La carta tiene que ser leída por Juan*. Činitelem zůstává v obou větách *Juan*, význam původní věty je tedy zachován i ve větě s rodem trpným.

Pokud vytvoříme rod pasivní pomocí zvrtného zájmena *se*, podmět a pomocné sloveso v opisné vazbě se shodují v čísle, např. *Se tienen que celebrar las elecciones*. V ostatních konstrukcích s více slovesy, která perifrázi netvoří, sloveso v určitém tvaru zůstává vždy v jednotném čísle a infinitiv se stává podmětem. Např. ve větě *Se piensa celebrar pronto las elecciones* je podmětem infinitiv *celebrar*, sloveso *pensar* proto zůstává v singuláru. Podstatné jméno *elecciones*, které v případě věty s perifrází plnilo funkci podmětu, zde funguje jako přímý předmět rozvíjející infinitiv.

2.2.5 Pozice nepřízvučných zájmen „clíticos“

Pokud se jedná o opisnou slovesnou vazbu, *clíticos* můžeme anteponovat před první (tedy pomocné) sloveso, stejně jako připojit je až za sloveso plnovýznamové. Platí to jak v případech, kdy je toto nepřízvučné zájmeno jen jedno, tak i když jich připojujeme více. Gramaticky správné jsou tak věty *Fue a contármelo* i *Me lo fue a contar*. Jak vidíme na této dvojici příkladů, všechna nepřízvučná zájmena musí být vždy v jedné pozici, nelze tedy napsat např. **Me fue a contarlo*. Obě pozice se zpravidla považují za gramaticky správné i v případě zvrtného zájmena *se* v pasivních větách obsahujících opisnou vazbu, např. lze říci *Se pueden discutir los problemas* i *Pueden discutirse los problemas*. V některých pasivních větách, kde je zájmeno *se* prostředkem neosobního vyjádření, se však pozice za infinitivem považuje za agramatickou, např. ve větě **Aquí puede estarse bien*. Další výjimkou, kdy se neosobní zvrtné *se* nesmí vyskytovat až za infinitivem, je případ, kdy je součástí pomocného pronominálního slovesa, např. *ponerse*.

García Fernández (2012: 17) se zabývá pozicí *clíticos* i u opisných vazeb s plnovýznamovým slovesem ve tvaru gerundia. Uvádí, že i v tomto případě mohou být nepřizvučná zájmena anteponována před pomocné sloveso i navázaná na gerundium, např. *estás haciéndolo* i *lo estás haciendo*. Dále rozebírá jejich pozici u perifrází s více pomocnými slovesy. Přestože *clíticos* se mohou objevit na jakékoli pozici, nejobvyklejší je anteponování před první pomocné sloveso, jako např. ve větě *Lo podrías estar haciendo mal*.

Při určování opisných vazeb se však nemůžeme spoléhat jen na toto kritérium, protože používání *clíticos* v pozici před vyčásovaným slovesem i jejich připojování k plnovýznamovému slovesu ve tvaru neurčitém lze i v případě některých neperifrastických slovesných konstrukcí. *Clíticos* se mohou objevit na obou pozicích v konstrukcích s infinitivem, např. *No sé hacerlo* nebo *No lo sé hacer*.

2.2.6 Tvorba konstrukcí „perífrasis de relativo“

Jako poslední možný způsob pro určování opisných slovesných vazeb navrhuje García Fernández (2012: 23) tvořit konstrukce, které označuje jako *perífrasis de relativo*, popř. *estructura ecuacional*. Jedná se o věty, které kladou důraz na vybraný větný člen, přičemž jejich stavba se liší v závislosti na tom, jestli obsahují perifrázi nebo jen volné spojení více sloves. Tyto rozdíly si ukážeme na příkladech z publikace Garcíi Fernández, které zde pro větší srozumitelnost doplníme větami s bezpříznakovým slovosledem.

Věty s volným spojením více sloves můžeme přeformulovat tak, abychom zdůraznili jedno ze sloves, např.:

Juan desea aprobar la oposición. → *Aprobar la oposición es lo que Juan desea.*

Entró insultando a la gente. → *Insultando a la gente es como entró.*

Slovesa *desear* a *entrar* v původních větách nefungují jako pomocná, a lze je tedy zdůraznit na začátku vět, aniž bychom je na konci nahradili slovesem *hacer* v příslušném tvaru.

Na druhou stranu věty s opisnými vazbami nemůžeme přepsat stejným způsobem. Pokud bychom se o to pokusili, výsledná věta by byla gramaticky nesprávná, např.:

Juan está estudiando. → **Estudiando es lo que Juan está.*

Abychom tedy mohli zdůraznit plnovýznamové sloveso, za pomocné *estar* musíme přidat sloveso *hacer*, kterým nahradíme plnovýznamové *estudiando* z původní věty, a jako podmět použijeme místo gerundia tvar infinitivu, tedy: *Estudiar es lo que Juan está haciendo*.

Stejný postup si můžeme ukázat i na dvojici vět s perifrází s plnovýznamovým slovesem v infinitivu. Podmět přeformulované věty v infinitivu zůstane, avšak bez použití předložky, která v původní větě spojuje pomocné a plnovýznamové sloveso:

Ricardo dejó de decir tonterías. → Decir tonterías es lo que Ricardo dejó de hacer.

2.3 Charakteristika opisných vazeb z hlediska sémantiky

Jak jsme již naznačili v předchozích kapitolách o syntaktické stavbě perifrází, pomocná slovesa do určité míry ztrácejí svůj původní lexikální význam. Jak ale zmiňuje García Fernández (2012: 21), k tomuto procesu nedochází vždy.

Díky poznatkům o vývoji španělského jazyka víme, že v historii svůj význam vlastnictví ztratilo sloveso *haber* a dnes se používá jako pomocné sloveso pro tvorbu složených slovesných časů. Na druhou stranu, některá slovesa dnes existují jak v podobě plnovýznamového slovesa, tak v podobě slovesa pomocného, např. *ir* vyjadřuje pohyb, ale je také prostředkem pro vyjádření budoucího času. Lexikální slovesa, ze kterých se stávají slovesa pomocná, často patří do sémantického pole některého z následujících pojmů: *umístění, pohyb, činnost, přání, poloha, vztah a vlastnictví*, přičemž se většinou jedná o slova hyperonymická (např. sloveso *ir* tak mělo větší pravděpodobnost stát se pomocným slovesem než specifická slovesa *retorcerse* nebo *patinar*). Při posuzování spojení více sloves tak slovesa s obecnějším významem budou spíše poukazovat na možnou opisnou vazbu.

García Fernández se zde odkazuje na moderní gramatické teorie, podle kterých v procesu desémantizace pomocných sloves dochází k částečnému zachování původního významu. To má za následek, že pomocná slovesa nemůžeme libovolně kombinovat s jakýmkoli plnovýznamovými slovesy. Např. sloveso *venir* vyjadřuje pohyb směrem k mluvčímu, v opisných vazbách se tedy nemůže objevit se slovesy vyjadřujícími vzdalování se.

Částečné zachování původního významu má dva důvody – prvním je skutečnost, že některá slovesa v jazyce existují v podobě jak pomocného, tak i plnovýznamového slovesa, jako je tomu např. právě u slovesa *venir*. Druhým důvodem je fakt, že některá slovesa nemají svůj vlastní lexikální význam, pokud se nevyskytují v perifrázi (např. *estar*).

Kromě toho existují perifráze, ve kterých pomocné sloveso svůj původní význam neztrácí vůbec. Typickým příkladem jsou vazby s modálním významem povinnosti (*deber + infinitiv*) a s významem aspektuálním (*soler + infinitiv* a *acabar de + infinitiv*). V případech, kdy pomocná slovesa procesem gramatikalizace ztratila svůj lexikální význam, ovlivňují význam perifrází svým významem gramatickým. García Fernández zde opět odkazuje na Heineho, podle kterého můžeme perifráze rozdělit do 4 skupin na základě významu pomocných sloves (jedná se o modalitu, čas, aspekt a rod). Podrobněji se dělením opisných vazeb budeme zabývat v následujících kapitolách této práce.

2.4 Dělení opisných slovesných vazeb

Španělské opisné vazby můžeme rozdělit podle několika hledisek, nejprve se zaměříme na jejich formu a poté na jejich význam.

2.4.1 Typy opisných vazeb podle formy

Pomocné a plnovýznamové sloveso se může v perifrázi objevit bez spojovacího výrazu, např. *acabar + gerundium*. Další možností je spojení obou sloves prostřednictvím předložky, např. *empezar por + infinitiv*. Spojovacím výrazem může být i slovo *que*, např. *tener que*. Borrego Nieto a kol. (2013: 122) uvádí, že jiné větné členy se vkládají mezi pomocné sloveso a předložku, popř. slovo *que*, např. *Empezaba siempre por hacer un esquema en la pizarra*.

Z hlediska slovesa v neurčitém tvaru rozlišujeme tři typy perifrází. Plnovýznamové sloveso se může objevit v infinitivu, gerundiu nebo participiu. Není při tom vyloučeno, že stejné pomocné sloveso se objeví ve více perifrázích s plnovýznamovými slovesy v různých tvarech, např. pomocné *ir* se vyskytuje ve všech třech typech (např. *ir a envolver*, *ir envolviendo* a *ir envuelto*).

Podle Borrega Nieta a kol. (2013: 123) se setkáme nejčastěji s perifrázemi s plnovýznamovým slovesem v infinitivu, jedná se zároveň o typ s největším počtem různých významů. Pokud se stejná vazba s infinitivem vyskytuje vícekrát v rámci jednoho souvětí, při jejím opakování můžeme plnovýznamové sloveso v infinitivu vynechat. Tím se tento typ liší od opisných vazeb s gerundiem a participiem. Další rozdíl spočívá v tom, že perifráze s infinitivem se mohou mezi sebou volně kombinovat (např. *volvió a ponerse a llorar*). Stejně

tak je můžeme kombinovat s vazbami s gerundiem (např. *deben de estar pagando*) a participiem (např. *puedo tenerlo leído*).

Pokud jde o typy s gerundiem, tyto vazby často popisují probíhající nebo nedokončené činnosti a děje. Jejich pomocná slovesa často existují i jako plnohodnotná lexikální slovesa vyjadřující pohyb, např. *andar, ir, venir* apod. Na rozdíl od perifrází s infinitivem se v případě opakování nevynechává plnovýznamové sloveso.

Nejméně častým typem jsou perifráze s participiem. Obvykle popisují dokončené děje a výsledky činností nebo situací. Participium vykazuje některé vlastnosti adjektiv, např. je možné ho modifikovat příslovcem *muy* a odvozovat pomocí přípon, např. *recogido* → *recogidito*. Jak upozorňuje Borrego Nieto a kol. (2013: 123), perifráze s participiem nesmíme zaměňovat se složenými časy. Zatímco participium v perifrázi se shoduje v rodě a čísle s větným členem, ke kterému se vztahuje, participium ve složených časech svůj tvar nemění. Tímto typem opisných vazeb se budeme podrobněji zabývat později.

2.4.2 Typy opisných vazeb podle významu

Co se týče významu, Borrego Nieto a kol. (2013: 124) rozdělují perifráze do dvou hlavních skupin. Zatímco první z nich vyjadřují postoj mluvčího, druhá skupina popisuje fáze slovesného děje.

2.4.3 Opisné vazby vyjadřující postoj mluvčího

Pokud jde o postoj mluvčího, perifrázemi lze vyjádřit různé modální způsoby. Na jedné straně popisují povinnost a možnost (ve smyslu schopnosti něco vykonat), a na druhé straně pravděpodobnost a možnost. V obou případech se k těmto vazbám vztahují omezení týkající se jejich kombinování. Můžeme sice použít dvě pomocná slovesa s významem povinnosti nebo schopnosti za sebou (např. *tengo que poder subir* popisuje nejprve povinnost a poté i schopnost), ale nelze stejným způsobem kombinovat perifráze s významem pravděpodobnosti. Naopak je možné použít vazbu s významem pravděpodobnosti následovanou další vazbou s významem povinnosti nebo schopnosti (např. *Debió de abrir la puerta.*). Při jejich kombinování však musí být zachováno toto pořadí.

Perifráze s významem povinnosti se používají pro popis činností, které mluvčí považuje za nutné, potřebné nebo příhodné. Stupeň povinnosti je dán nejen zvolenou opisnou vazbou, ale také kontextem. Např. vazbu *haber que + infinitiv* můžeme použít v kontextu

nutnosti přijímat potravu (*hay que comer para vivir*) i v kontextu vhodného oblečení vzhledem k příležitosti (*en la piscina hay que usar gorro*). Stupeň povinnosti je dále ovlivněn slovesným způsobem pomocného slovesa, např. kondicionál *debería* zdůrazňuje povinnost nebo nutnost něco vykonat v porovnání s tvary slovesa *deber* ve způsobu oznamovacím. Kromě vazby *haber que + infinitivu*, která se objevuje jen v neosobních konstrukcích (tedy 3. osobě singuláru) se mezi vazby s významem povinnosti a schopnosti řadí *deber + infinitiv*, *haber de + infinitiv*, *tener que + infinitiv* a *poder + infinitiv*.

Perifráze s významem pravděpodobnosti se používají k popisu dějů, činností a situací, které mluvčí považuje více nebo méně pravděpodobné, tedy k vyjadřování domněnek. Jak uvádí Borrego Nieto (2013: 129), většina perifrází s významem povinnosti se používají také pro vyjádření pravděpodobnosti, např. *tener que*, *haber de* nebo *poder + infinitiv*. Kromě již zmíněných opisných vazeb sem patří *deber de + infinitiv* pro vyjádření domněnek mluvčího, *venir a + infinitiv* pro vyjádření přibližných údajů a *parecer + infinitiv* pro popis zdání a dojmů.

2.4.4 Opisné vazby vyjadřující fáze slovesného děje

Pokud jde o význam z hlediska slovesného děje, rozlišujeme opisné vazby vyjadřující začátek, vývoj a ukončení děje, popř. výsledek, tedy fázi po skončení děje. Kromě popisu etap jednotlivých dějů se tyto vazby používají také pro vyjádření různých po sobě jdoucích činností v rámci postupů (např. receptů při vaření) nebo pro členění promluv a textů. Např. *empezar por + infinitiv* a *comenzar + gerundium* naznačují úvod, *seguir + gerundium* a *pasar a + infinitiv* uvozují hlavní část a *terminar + gerundium* nebo *acabar por + infinitiv* se používají na závěr.

První skupina těchto vazeb označuje přípravnou fázi a bezprostřední budoucnost. Nejobecnější význam má perifráze *ir a + infinitiv*, která se také používá nejčastěji. Podle Borrega Nieto a kol. (2013: 132) postupně nahrazuje jednoduchý budoucí čas ve tvaru *cantaré*, od kterého se navíc liší tím, že vyjadřuje bezprostřední budoucnost. Vazbou *ir + infinitiv* také můžeme vyjádřit záměr, rozhodnutí nebo návrh. Význam návrhu se vytratil jen z ustáleného spojení *vamos a ver*, které slouží spíše k upoutání pozornosti posluchače. Dále se sem řadí perifráze *estar a punto de + infinitiv*, *estar para + infinitiv*, *estar por + infinitiv* a *estar al + infinitiv*.

Druhá skupina perifrází již označuje samotný začátek děje nebo činnosti. Gómez Torrego (2011: 194) významy bezprostřední budoucnosti a začátku děje označuje dohromady jako *inchoativní* a *ingresivní*. Nejrozšířenějšími vazbami popisující začátek jsou *empezar a + infinitiv* a formálnější *comenzar a + infinitiv*, jejichž význam je neutrální. Borrego a Nieto a kol. (2013: 134) k nim poznamenávají, že jejich pomocná slovesa si zachovávají svůj původní lexikální význam. Ostatní vazby vyjadřují kromě prostého začátku dějů a činností i další významy. Např. perifráze *echarse a + infinitiv* naznačuje náhlost, *ponerse a + infinitiv* vyjadřuje dobrovolnost a záměr a *romper a + infinitiv* popisuje spontánní děje. Vazby *empezar por + infinitiv* a *pasar a + infinitiv* vyjadřují, že začínající děj je jednou z po sobě jdoucích činností. Dále se sem řadí méně formální vazby *darle por + infinitiv*, *meterse a + infinitiv* a *liarse a + infinitiv*.

Třetí skupina perifrází vyjadřujících fáze slovesného děje vyjadřuje trvání, jejich podrobnější dělení se u různých autorů liší. Zatímco Borrego Nieto a kol. (2013: 136) řadí do stejné skupiny i vazby s významem pokračování nebo opakování, Gómez Torrego (2011: 195) rozlišuje vazby *iterativní* a *frekventativní*, tedy vazby s významem opakování, a vazby *durativní* a *progresivní*, tedy takové vazby, které popisují déle trvající a rozvíjející se děje a činnosti. Mezi iterativní a frekventativní vazby podle něj patří *soler + infinitiv* a *volver + infinitiv*, mezi durativní a progresivní vazby řadí *estar + gerundium*, *andar + gerundium*, *seguir + gerundium*, *continuar + gerundium* a *llevar + gerundium*. Upozorňuje však, že *estar + gerundium* není perifrází ve všech případech. Pokud je možné nahradit plnovýznamové sloveso v gerundiu zájmenem *lo*, jedná se o větný člen „atributo“ a *estar* funguje jako sloveso kopulativní. Borrego Nieto a kol. (2013: 138) do této skupiny řadí dále vazby *venir + gerundium* a *pasar(se) + gerundium*.

Další skupina opisných vazeb označuje konec děje nebo konečnou fázi. Gómez Torrego (2011: 194) mluví o významu *perfektivním* a v rámci této skupiny zmiňuje vazby *acabar de + infinitiv*, *dejar de + infinitiv*, *tener + participium* a *llegar a + infinitiv*. Podrobněji se však tímto typem vazeb zabývá Borrego Nieto a kol. (2013: 138). Uvádí, že popisují fázi, ve které se děj, činnost nebo situace blíží ke svému konci. V rámci této skupiny navíc rozlišuje dvě perifráze označující přerušení děje, tedy ukončení, ke kterému dochází dříve, než je obvykle přirozené nebo očekávané (*dejar de + infinitiv* a *parar de + infinitiv*). Jako synonymum perifráze *acabar de + infinitiv* uvádí *terminar de + infinitiv*. U vazby *acabar de + infinitiv* upozorňují, toto spojení se velmi často používá se zcela jiným významem k popisu děje nebo činnosti, které se staly ve velmi blízké minulosti. Např. spojení *acaba de salir*

bychom mohli přeložit jako *odešel před chvílíčkou*, popř. *právě odešel*. Nejde však o vyjádření, že někdo dokončil činnost odcházení, spojení *acabar de* tedy v tomto případě není zaměnitelné s opisnou vazbou *terminar de + infinitiv*. Na rozdíl od Gómeze Torrega zmiňuje Borrego Nieto a kol. (2013: 144) ještě několik dalších perifrází s různými významovými odstíny: *tardar en + infinitiv* pro vyjádření konce děje po uběhnutí určitého času, *venir a + infinitiv* pro popis děje ukončeného očekávaným způsobem, *acabar por + infinitiv* a *terminar por + infinitiv* pro popis zakončení série činností nebo procesu, dále uvádí vazbu *salir + gerundium*, která vyjadřuje nejen konec, ale také výsledek, a na závěr *dar por + participium* pro popis činnosti, která se považuje za ukončenou.

Gómez Torrego (2011: 196) na závěr kapitoly o opisných slovesných vazbách zmiňuje jednu perifrázi pro vyjádření budoucího času (*haber de + infinitiv*), podrobně se jí však nezabývá.

Co se týče perifrází popisujících výsledek a konečnou fázi slovesného děje, tuto skupinu najdeme detailně vysvětlenou opět v *Gramática de referencia para la enseñanza de español*. Vzhledem k tématu této práce rozebereme rezultativní perifráze podrobně v následujících kapitolách.

2.5 Opisné vazby rezultativní

Rezultativní význam povahy slovesného děje podle Zavadila a Čermáka (2010: 325) popisuje děj jako „dovršený, jehož výsledek trvá jako stav“. Španělské perifráze s tímto významem můžeme rozdělit na aktivní a pasivní, v obou případech se jedná o kombinaci pomocného slovesa se slovesem plnovýznamovým ve tvaru participia. Jak poznamenává Fente Gómez a kol. (1997: 39), toto participium vykazuje některé charakteristiky adjektiv. Pokud je pomocným slovesem v opisné vazbě *ir*, *andar* nebo *seguir*, participium se shoduje v rodě a čísle s podmětem věty, pokud je pomocným slovesem *llevar*, *tener*, *traer* nebo *dar*, participium se bude shodovat s přímým předmětem.

Královská španělská akademie (2010: 553) však považuje perifráze s plnovýznamovým slovesem ve tvaru participia za problematické. Jako skutečné perifráze s participiem označuje pouze vazby s pomocnými slovesy *estar*, *tener* a *llevar* a navíc poznamenává, že mnozí lingvisté se dodnes neshodují, zda věty jako *Las ventas están afectadas por la crisis* nebo *Tengo leído el libro* obsahují skutečně opisné slovesné vazby

nebo jiné syntaktické konstrukce². Přítomnost perifrází je zde zdůvodněna jednak skutečností, že participia v těchto větách mohou být doplněna větným členem „complemento agente“ vyjadřujícím původce děje, a jednak změnou významu pomocných sloves oproti jejich původnímu významu. Např. ve dvojici vět *Te tengo dicho que no vayas* a *Tengo el auto sin lavar* vidíme, že sloveso *tener* v perifrastickém vyjádření *te tengo dicho* neobsahuje původní význam vlastnictví ani uchovávání.

Pro některé sporné případy, kdy spojení sloves neodpovídá všem kritériím perifrastičnosti, používá Královská španělská akademie (2010: 532) termín „semiperífrasis“. Jedná se o spojení se slovesy *conseguir*, *intentar*, *lograr*, *necesitar* a *tratar*, která jsou v kombinaci s infinitivem označena jako „semiauxiliares“. Můžeme zde pozorovat odlišnou terminologii ve španělštině a češtině, neboť Králová a kol. (1999: 122) používá označení „polopomocná slovesa“ i pro takové opisné vazby, které kritéria perifrastičnosti splňují. Fente Gómez a kol. (1997: 39) používá termín „semiperífrasis“ i pro některé perifráze s participiem (*ir*, *quedar* a *dejar* + *participium*), které budeme rozebírat v následujících kapitolách této práce.

Přestože Královská španělská akademie považuje za skutečné perifráze s participiem jen *estar*, *tener* a *llevar* + *participium*, v publikacích španělských i českých lingvistů se zpravidla setkáme se seznamy obsahujícími těchto perifrází mnohem více. V této práci budeme vycházet především z *Mluvnice současné španělštiny* Bohumila Zavadila a Petra Čermáka a jejich pojetí opisných vazeb budeme srovnávat se španělskými gramatiky.

2.6 Opisné vazby s významem aktivní rezultativnosti

Zavadil a Čermák (2010: 326) mezi základní perifráze s tímto významem řadí *tener* + *participium*, *dejar* + *participium*, *traer* + *participium* a *llevar* + *participium*. Jejich přesné významy si zde rozebereme podrobněji než u předchozích typů vazeb, abychom je mohli později porovnat s vazbami s významem pasivní rezultativnosti.

² RAE k těmto otázkám poznamenává v knize *Nueva gramática española – Manual*: „Se discute tradicionalmente si representan esquemas perifrásticos (por ejemplo, «estar + participio») o bien oraciones copulativas con atributos adjetivales o participiales“.

2.6.1 Tener + participium

Tener + participium je nejčastěji používanou perifrází s významem aktivní rezultativnosti. Stav popsany touto vazbou je podle Zavadila a Čermáka (2010: 326) výsledkem skončeného děje, a tento význam není blíže specifikován. Vazba je neutrální i z hlediska stylistiky. V publikacích španělských lingvistů se však setkáme s mnohem podrobnější analýzou jejího významu. Např. Fente Gómez a kol. (1997: 42) dokonce tvrdí, že jde o vazbu s velkým počtem významových odstínů, které dělí do čtyř skupin. Na úvod vysvětlují, že jde o vysoce gramatikalizovanou konstrukci (v minulosti bylo sloveso *tener* na stejné úrovni jako *haber*, ze kterého se postupně stalo pomocné sloveso pro tvorbu složených minulých časů). Sloveso *tener* však kromě významu perfektivního může naznačovat i trvání, opakování a akumulaci, čímž se liší od pomocného *haber*. Každý z těchto významů Fente Gómez a kol. (1997: 42) dokazuje na několika větách. Např. významový odstín trvání vyplývá z věty *Me tienen prohibido que salga* – z věty je patrné, že zákaz stále trvá. Význam opakování je ve větě *Lo tenemos visto muchas veces* vyjádřen i explicitně slovy *muchas veces*, což můžeme pozorovat i na ostatních příkladech, kde se objevují výrazy jako *en más de una ocasión* nebo *mucho*. Podobně význam akumulace bývá doplněn číselnými údaji (např. *Tengo escritos 300 folios de la tesis.*) nebo příslovci vyjadřujícími množství (např. *muchos*). Borrego Nieto a kol. (2013: 144) dodává, že iterativnost se k rezultativnímu významu pojí především v hovorové španělštině v kombinaci s několika konkrétními participii (*visto, dicho, sabido* apod.). a kromě opakování vyjadřuje i naléhavost, jako např. ve větě *¡Niño, te tengo dicho que no saltes en los charcos!*.

Gómez Torrego (1999: 3435) poukazuje na podobnost aktivní opisné vazby *tener + participium* s pasivní vazbou *estar + participium*. Tvrdí, že s tranzitivními slovesy vyjadřujícími trvalý stav obě perifráze popisují výsledek činnosti nebo děje, např. věty *Tienen hechos los deberes* a *Los deberes están hechos* tak mají stejný význam a liší se jen aktivním a pasivním způsobem vyjádření stejné skutečnosti. V případech, kdy dochází k vysoké míře gramatikalizace slovesa *tener* (to znamená ve větách, kdy *tener + participium* označuje kromě výsledného stavu také předcházející opakovanou nebo naléhavou činnost), obě konstrukce si již navzájem neodpovídají.

Ne vždy je však spojení slovesa *tener* s participiem opisnou slovesnou vazbou. García Fernández (2006: 254) dokonce tvrdí, že o perifrází se nejedná ve většině případů. Jako příklad neperifrastického vyjádření uvádí větu *Tiene escondido el libro en su habitación*. Sloveso *tener* si zde zachovává svůj původní význam *mít* a příslovečné určení *en su habitación*

se vztahuje k samotnému slovesu *tener*, nikoli k celému spojení *tiene escondido*, nejedná se tedy o opisnou vazbu.

2.6.2 Dejar + participium

Vazba *dejar + participium* podle Zavadila a Čermáka (2010: 326) zdůrazňuje, že výsledný stav určitou dobu trval, a navíc vyjadřuje odstup popisovaného děje od jeho původce. Velmi stručně ji zmiňuje i Fente Gómez a kol. (1997: 46). Uvádí, že „semiperífrasis“ *dejar + participium* klade důraz na následky způsobené předchozím dějem, jak můžeme vidět např. ve větě *La enfermedad me dejó agotado*. Podle Gómeze Torrega (1999: 3437) tato vazba vyjadřuje začátek výsledného stavu a skončení procesu, který k tomuto stavu vedl. Gómez Torrego také potvrzuje, že v čistě perifrastické podobě se spojení *dejar + participium* vyskytuje jen zřídka. Jedná se jen o takové případy, kdy přímý předmět perifráze je větou plnicí funkci podstatného jména („oración sustantiva“). Objevuje se především se slovesy implikujícími rozkaz, pověření nějakým úkolem nebo sdělení, jako např. ve větě *Les dejó encargado que no recogieran a los niños*. Perifrázi nelze nahradit perfektivními tvary s konstrukcí *haber + participium*, ale jen odpovídajícím jednoduchým tvarem, ke kterému perifráze dodává význam naléhavosti.

2.6.3 Traer + participium

Fente Gómez a kol. (1997: 45) označují vazbu *traer + participium* jako durativní perifrázi imperfektivní, která odpovídá jednoduchému času (např. *Este niño me trae muy preocupado* bychom mohli nahradit větou *Este niño me preocupa mucho*). Oproti tomuto jednoduchému způsobu vyjádření klade perifráze větší důraz na činnost popsanou participiem. Většinou se nepoužívá v záporných větách ani ve větách rozkazovacích, a pojí se s plnovýznamovými slovesy vyjadřujícími duševní nebo psychický stav (např. *entusiasmar, asustar*). Dále Fente Gómez a kol. (1997: 45) poznamenává, že v idiomatických výrazech se sloveso *traer* pojí s adjektivem *frito*, např. ve větě *Este asunto me trae frito*, ve smyslu že něco vyžaduje spoustu času nebo je velmi náročné. Podle Zavadila a Čermáka (2010: 326) *traer + participium* popisuje výsledný stav, který již určitou dobu trvá, a to „od dřívějšíka směrem k temporální ose primární perspektivy“. Gómez Torrego (1999: 3438) tuto vazbu nepovažuje za skutečnou perifrázi. Stejně jako Fente Gómez uvádí, že se používá ve spojení se slovesy vyjadřujícími duševní stav, a navíc vysvětluje, že zde téměř neexistuje vztah ke slovesnému ději, neboť participium má povahu adjektiva.

2.6.4 Llevar + participium

Jak uvádí Zavadil a Čermák (2010: 326), vazba *llevar + participium* je podobně jako *traer + participium* durativní perifrází, ale vyjadřuje, že výsledný stav bude trvat dále do budoucnosti. Fente Gómez a kol. (1997: 42) dodává, že tato perifráze se vyskytuje ve všech osobách a umožňuje vytvoření zvrtné pasivní konstrukce, ale nelze ji použít ve složených časech, jednoduchém minulém čase ani v rozkazovacím způsobu. Dále uvádí, že nahrazuje konstrukci *haber + participium*. Pomocné *llevar* se také často vyskytuje s participiem *puesto*. Toto spojení může odpovídat jednoduchému slovesu *llevar*, ale také může zdůrazňovat rozdíl mezi nošením určitého kusu oblečení na sobě (*llevar puesto*) nebo jen v ruce (*llevar*). Podle Gómeze Torrega (1999: 3437) se však v tomto případě nejedná o perifrázi. K významu *llevar + participium* uvádí, že popisuje sled ukončených činností, které ale mohou ještě pokračovat, její hodnota je tedy kumulativní, popř. kontinuativní. Často se dá nahradit vazbou *tener + participium*, ale jen v případech, kdy věta vyjadřuje význam kumulativnosti. Co se týče syntaxe, *llevar + participium* vyžaduje přímý předmět vyjadřující množství a často se objevuje s příslovečným určením času, např. *Llevo de momento cuatro cartas escritas*.

2.7 Opisné vazby s významem pasivní rezultativnosti

Také význam pasivní rezultativnosti lze vyjádřit několika opisnými vazbami s plnovýznamovým slovesem ve tvaru participia. Zavadil a Čermák (2010: 326) uvádí jako nejfrekventovanější vazbu *estar + participium* a dále perifráze *quedar, venir, ir, andar a salir + participium*, které dodávají základnímu rezultativnímu významu další významové odstíny. Všechny tyto konstrukce rozebírá i García Fernández, avšak Gómez Torrego a Fente Gómez zmiňují pouze *quedar, ir a andar + participium*.

2.7.1 Estar + participium

Tato perifráze podle Garcíi Fernández (2006: 142) popisuje stav, který je výsledkem děje nebo činnosti popsané plnovýznamovým slovesem. Odpovídá predikativním konstrukcím s adjektivy (např. *las parcelas ya están limpias*), protože participium v opisné vazbě si zachovává některé vlastnosti přídavných jmen. Jak adjektivum, tak participium odpovídají na otázku „Jak?“, např. se můžeme zeptat *Cómo están los exámenes?* a odpovědět *Corregidos*. Navíc mohou tvořit superlativy nebo na sebe vázat kvantifikátory (např. *las*

parcela están muy construidas nebo *Ese libro está traducidísimo*). Pokud se participium i adjektivum kombinuje se slovesem *estar* v rámci jedné věty, oba tyto větné členy jsou syntakticky souřadné (např. *Los exámenes están corregidos y listos desde ayer*). S tímto názorem ale nesouhlasí Gómez Torrego (1999: 3427), který tvrdí, že v případě koordinace participia a adjektiva s pomocným slovesem se o perifrázi nejedná.

Vzhledem k tomu, že je význam této opisné vazby poměrně obecný, může se pomocné *estar* kombinovat s různými typy plnovýznamových sloves. Omezení se vztahují na většinu sloves intransitivních, podobně jako u konstrukce *ser* + *participium* (nelze např. utvořit konstrukce **ser llorado* ani **estar llorado*), avšak i mezi intransitivními slovesy existují výjimky, které se mohou pojit alespoň s opisnou vazbou *estar* + *participium*. Jak vysvětluje García Fernández (2006: 143), jedná se o některá pronominální slovesa³, jejichž podmět můžeme interpretovat jako příjemce děje. Jde o slovesa jako *arrepentirse*, *cansarse*, *casarse*, *aburrirse*, *asustarse*, *enfadarse* apod., která tvoří perifrázi se slovesem *estar*, ale nelze je použít ve spojení se slovesem *ser*. Také sem patří malá skupina neakuzativních nepronominálních sloves (španělsky *verbos de causa interna*), jako *caer*, *cambiar*, *crecer* apod. Naopak pronominální slovesa, jejichž podmět označuje původce děje, se s perifrází *estar* + *participium* kombinovat nemohou vůbec (např. nelze říci **Juan está dignado*). Je zde ale nutné upozornit na skutečnost, že participia plnovýznamových intransitivních sloves v konstrukci *estar* + *participium* mají charakter přídavných jmen, a vazbu tak nemůžeme interpretovat jako pasivně pojatou.

Pasivní interpretaci perifráze *estar* + *participium* umožňují plnovýznamová slovesa tranzitivní, s výjimkou stavových sloves jako *tener* nebo *conocer* a sloves popisujících neměnné pocity jako *admirar*, *amar*, *odiar* nebo *temer*. Pokud se navíc chceme zaměřit na význam čistě rezultativní, musíme vyloučit také slovesa vztahující se k umístění (např. *cercar*, *circundar* nebo *rodear*). Tyto věty jsou totiž často doplněny příslovečným určením místa začínajícím předložkou *por* a při syntaktickém rozboru je potřeba mít na paměti, že toto předložkové syntagma neznačí původce pasivně pojatého děje (např. ve větě *El país está rodeado por montañas*). K výše zmíněným slovesům se přidávají podobná slovesa typu *abarrotar*, *inundar*, *plagar* apod. Konstrukce s nimi odpovídají větám s činným rodem s příslovečným určením místa, které umožňují převedení na pasivní způsob vyjádření pomocí slovesa *ser*, např. *La playa está abarrotada de gente*.

³ García Fernández (2006: 143) je rozděluje do dvou skupin, první pojmenovává jako *verbos pronominales de interpretación media*, druhou označuje termínem Bosqueho *pronominales de afección*.

Na závěr García Fernández (2006: 144) zmiňuje plnovýznamová tranzitivní slovesa, která tvoří takzvané pasivní konstrukce s pomocným *estar*. Věty vyjádřené tímto pasivním způsobem můžeme dále rozdělit do dvou skupin podle jejich významu. První z nich García Fernández pojmenovává *verbos de acción extendida o simultánea*. Jsou to slovesa, která nemají vždy význam rezultativnosti a neodpovídají tedy pasivním konstrukcím se slovesem *ser* ve složených časech a ve větách se mohou objevit s předmětem vyjadřujícím původce děje. Jako příklady uvádí *amenazar, causar, dirigir, patrocinar* a další. Konstrukce s těmito slovesy označuje výstižně Roca Pons, kterého García Fernández cituje, jako *pasivas de valor presente*. Např. ve větě *El trabajo en este momento está amenazado por serios problemas financieros* vidíme, že popisovaný děj stále trvá, význam vazby *estar + participium* tedy nemá význam pasivní rezultativnosti.

Jako pasivně rezultativní můžeme interpretovat slovesa druhé skupiny tranzitivních sloves, která tvoří podle Roca Ponce konstrukce nazývané *pasivas de valor pasado*. V těchto případech perifráze *estar + participium* odpovídá složeným časům pasivních vět se slovesem *ser* a obvykle se nepoužívá s explicitně vyjádřeným původcem děje. Do této skupiny patří plnovýznamová slovesa popisující konkrétní činnosti, např. *comprar, construir, cortar, destruir* apod., což se pokusíme ukázat na následujících příkladech vět.

Větu *La casa está construida* můžeme vyjádřit jako *La casa ha sido construida por una empresa*. Použití perifráze *estar + participium* zde zdůrazňuje trvání stavu, na rozdíl od konstrukce se slovesem *ser*. Další rozdíl spočívá v tom, že zatímco opisná vazba *estar + participium* popisuje minulý stav od jeho začátku až do konce, konstrukce se slovesem *ser* se soustředí na okamžik, ve kterém již ukončený stav začal. V některých větách je tak použití opisné slovesné vazby nevhodné, např. věta *La región fue ocupada en ese día* popisuje den, kdy došlo k obsazení regionu, ale věta s perifrází **La región estuvo ocupada en ese día* by popisovala stav, který trval po celý zmiňovaný den. Stejný kontrast můžeme pozorovat i ve větách s telickými slovesy, pokud jejich kontext takovou interpretaci umožňuje.

Co se týče používání perifráze *estar + participium*, nikdy se nevyskytuje v rozkazovacím způsobu, který by vyžadoval původce děje, např. **Estáte castigado (por tu madre)*. V kombinaci s dalšími opisnými vazbami se vyskytuje vždy až za perifrázemi obsahujícími pomocná slovesa modální a až za perifrázemi *ir + infinitiv, ir + gerundium* a za perifrázemi s významem inchoativním. V kombinaci se slovesy *soler, haber* nebo *haber de* se pomocné sloveso objevuje ve tvaru infinitivu, např. *Los exámenes suelen estar corregidos un mes después*.

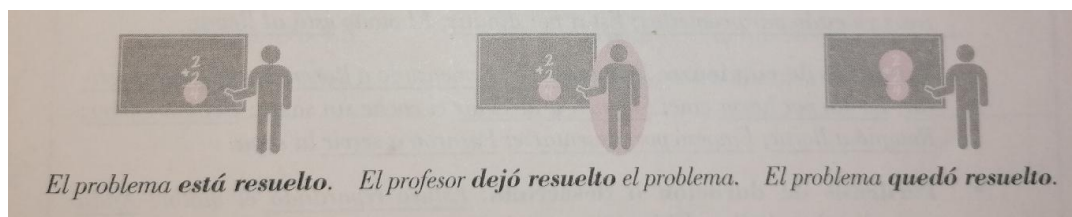
2.7.2 Quedar + participium

S vazbou *quedar + participium* se setkáme ve všech publikacích, ze kterých v této práci vycházíme. Podle Zavadila a Čermáka (2010: 327) se od ostatních pasivně rezultativních perifrází liší tím, že zdůrazňuje trvání výsledného stavu. Svým významem podle nich odpovídá aktivním *traer, llevar a dejar + participium*, ale tuto podobnost dále nekomentují. Borrego Nieto a kol. (2013: 145) považují za jedinou aktivní vazbu se stejným významem pouze *dejar + participium*, protože obě vyjadřují výsledek kumulativního procesu, zatímco *llevar a ir + participium* vyjadřují stav věci nebo člověka poté, co na ně působila popisovaná činnost.

Fente Gómez a kol. (1997: 45) ji označuje jako *semiperífrasis* s terminativním a durativním významem. Uvádí, že se používá pro popis dějů a činností, které probíhaly po určitou dobu a jejichž výsledek stále trvá v okamžik promluvy, např. *La luz (se) ha quedado encendida*. K pronominálnímu tvaru se zvrtným *se* poznamenává, že *quedarse* se vyskytuje především se slovesy popisujícími duševní stavy a v těchto případech spojení *quedarse + participium* nemůže nahradit konstrukci se slovesem *ser*.

Gómez Torrego (1999: 3432) tuto perifrázi srovnává s aktivní *dejar + participium* stejně jako Borrego Nieto a kol. Pokud je pomocné *quedar* vyčasováno v perfektivním času, blíží se spíše významu konstrukce *ser + participium* než k opisné vazbě *estar + participium*. K významu perifráze *quedar + participium* uvádí, že zdůrazňuje ukončení děje, který vedl k výslednému stavu. Dále poznamenává, že kromě rezultativního významu společného všem vazbám s participiem má také význam terminativně-ingresivní, což dokládá např. na větě *Quedó establecido que no convenía tomar ninguna iniciativa*. Na okamžik započetí výsledného stavu u této perifráze klade důraz také García Fernández (2006: 227). Dodává, že pasivní interpretaci má s plnovýznamovými slovesy tranzitivními. Jejich participia na sebe mohou vázat kvantifikátory a objevovat se ve vztahu souřadnosti s adjektivy, např. *Quedaron fijados y claros los términos del acuerdo*, syntakticky se tedy neliší od predikativního užití slovesa *quedar*.

Borrego Nieto a kol. (2013: 145) názorně ukazuje rozdíl mezi *quedar + participium* a dalšími vazbami s významem rezultativnosti. Na následujícím obrázku vidíme, že *quedar + participium* se soustředí na výsledek a na celý proces děje, který mu předcházela, zatímco *estar + participium* klade důraz na samotný výsledný stav. *Dejar + participium* je aktivní perifrází, a popisuje proto výsledek, a navíc se soustředí i na původce děje.



Obrázek č. 1: Rozdíl mezi rezultativními opsínými vazbami

2.7.3 Venir + participium

Venir + participium je podle Zavadila a Čermáka (2010: 327) knižní vazba, která popisuje výsledný stav z retrospektivního pohledu. García Fernández (2006: 272) k jejímu významu uvádí, že výsledný stav popisuje podobně jako perifráze *estar + participium*.

Pokud jde o sloveso *venir*, ve funkci pomocného slovesa ztrácí svůj původní význam popisující pohyb. Z toho vyplývá, že na sebe nemůže vázat rozvíjející větné členy, které se k pohybu vztahují (např. k výchozímu bodu a cíli). S významem pasivní rezultativnosti je vazba kompatibilní jen s participii tranzitivních sloves, která se shodují v rodě a čísle s podmětem slovesa *venir*. García Fernández (2006: 272) rozebírá ukázkovou větu *La traducción viene escrita y muy clara en el manual*. Tvrdí, že participium *escrita* je zároveň predikativní a lze ho tedy považovat za souřadné s adjektivy a rozvíjet ho adverbii, např. *Esos datos vienen muy repetidos en los apuntes*.

Jak Zavadil a Čermák, tak i García Fernández upozorňují, že *venir + participium* je v mnoha případech jen variantou pasivního vyjádření *ser + participium*, k čemuž došlo nesprávným překladem z italštiny. V italštině je však odpovídající konstrukce vždy stavová⁴ a došlo u ní k silnější gramatikalizaci než u španělské vazby *venir + participium*.

2.7.4 Ir + participium

Zavadil a Čermák (2010: 327) vysvětlují význam perifráze *ir + participium* z hlediska časové osy a uvádí, že popisovaný výsledný stav bude trvat dále do budoucnosti. Na druhou stranu Gómez Torrego (1999: 3432) tvrdí, že její význam je kumulativně-kontinuativní. Pojí se podle něj jen s omezeným počtem plnovýznamových sloves a vyžaduje podmět vyjadřující množství, např. *Van aprobadas cinco resoluciones*.

⁴ García Fernández (2006: 272) zde cituje Squartiniho: „en español esta construcción está menos gramaticalizada y tiene que ser necesariamente estativa“.

Borrego Nieto a kol. (2013: 145) ji srovnává s odpovídající aktivní perifrází *llevar + participium*, která se soustředí na původce děje, zatímco pasivní *ir + participium* klade důraz na příjemce děje. Gómez Torrego (1999: 3432) uvádí jako jejich společné znaky to, že se nevyskytují ve složených časech, jednoduchém minulém čase ani v imperativu. Stejný význam jako pasivní vazba *ir + participium* podle něj má pasivní zvrtný tvar vazby *llevar + participium* (např. *Se llevan aprobadas cinco resoluciones*), ale částečně také pasivní konstrukce *estar + participium* a *ser + participium* ve složených časech s adverbium *ya* (např. *Ya han sido aprobadas cinco resoluciones*).

Fente Gómez a kol. (1997: 39) ji označuje jen jako *semiperífrasis* a dodává, že se používá nejčastěji se slovesy vztahujícími se k fyzickému vzhledu nebo k duševnímu stavu člověka. Navíc poznamenává, že v současné španělštině můžeme pozorovat tendenci nahrazovat vazbu *ir + participium* vazbou *estar + participium*. Její použití s kumulativním významem ve větách s explicitním vyjádřením množství považuje jen za vedlejší, a kromě konkrétních časů, které zmiňuje i Gómez Torrego, její výskyt omezuje na třetí osobu plurálu. Na závěr zmiňuje dva idiomatické výrazy, ve kterých se *ir + participium* objevuje, a to *ir empatados* ve sportovní terminologii a *ir hecho + substantivum*.

García Fernández (2006: 176) upřesňuje, že pomocné sloveso v perifrázi *ir + participium* je vždy v nepronominálním tvaru *ir*, a že nevyjadřuje žádný pohyb. Pokud jde o plnovýznamová slovesa, tato opisná vazba má pasivně rezultativní význam v kombinaci s tranzitivními slovesy, která vedou k určitému výsledku, tedy se slovesy telickými. Perifráze popisuje opakování děje vyjádřeného plnovýznamovým slovesem v participiu, přičemž tento děj ještě nemusí být ukončený a v budoucnosti může vést k novým výsledkům. Proto se tato vazba nemůže používat se slovesy vyjadřujícími již ukončené děje. Dále García Fernández uvádí, že participium v této perifrázi nemá charakter adjektiv, a proto se syntakticky liší od participií v předchozích opisných vazbách (nemůžeme se na něj zeptat otázkou „Jak?“, není souřadné s kvalifikativními adjektivy a nelze ho rozvíjet příslovci jako *muy*).

Co se týče kombinace vazby *ir + participium* s jinými perifrázemi, platí zde stejná pravidla jako pro aktivní *llevar + participium*, může se tedy používat s modálními pomocnými slovesy a s vazbami vyjadřujícími běžnou činnost nebo budoucí čas.

Jak upozorňuje Gómez Torrego (1999: 3432), v některých případech *ir + participium* není perifrází. Je tomu tak ve větách, kde je možné vynechat participium, aniž by se tím zásadním způsobem změnil význam. To poukazuje také na skutečnost, že podmět věty je určen slovesem v určitém tvaru a nikoli participiem, jak je tomu u opisných slovesných vazeb.

2.7.5 Andar + participium

Andar + participium je podle Zavadila a Čermáka (2010: 327) knižní opisná vazba s významem distributivnosti. Fente Gómez a kol. (1997: 41) ji popisuje jako perifrázi durativní, kterou lze kombinovat se stejnými plnovýznamovými slovesy jako vazbu *ir + participium*. V některých případech podle něj nahrazuje perifrázi *estar + participium*, např. ve větě *Hace un mes andaba enfadado conmigo*. K pomocnému slovesu *andar* uvádí, že prošlo dlouhým procesem gramatikalizace a na rozdíl od Zavadila a Čermáka tvrdí, že se tato vazba používá i v hovorové španělštině, což dokazuje na příkladu věty *Pues chico, andamos parados estos días*.

García Fernández (2006: 90) tuto vazbu také přirovnává k *estar + participium*, protože obě perifráze v kombinaci s tranzitivními slovesy popisují stavy, které jsou výsledkem popisované činnosti. *Andar + participium* se podle něj používá pro dynamičtější popis situací, které jsou méně stabilní než v případě konstrukce *estar + participium*. Dále se liší tím, že *andar + participium* nemůže mít jako podmět předložkové spojení nebo infinitiv (např. lze říci *Cazar ciervos en esta época está prohibido*, ale věta **Cazar ciervos en esta época anda prohibido* by byla nesprávná).

Pasivní interpretace této vazby je možná díky shodě participií tranzitivních sloves s podmětem slovesa *andar*, participium se navíc může objevit ve vztahu souřadnosti s adverbii a adjektivy. Použití spojení slovesa *andar* s participiem v superlativu nebo deminutivu již García Fernández (2006: 90) nepovažuje za perifrázi, ale za predikativní konstrukci (např. *Tu amigo anda atormentadito / atormendadísimo por la culpa*).

Gómez Torrego (1999: 3432) vysvětluje, že *andar* se často objevuje s participii jako způsob vyjádření přechodných stavů. Sloveso *andar*, které v neperifrastickém použití popisuje pohyb bez udání směru, v případě opisné vazby zintenzivňuje význam celého spojení, a mluvčí jeho použitím dávají najevo svůj vlastní úhel pohledu na skutečnost, kterou vyjadřují. Spojení *andar + participium* jim umožňuje dodat svému projevu významový odstín ironie nebo zavržení. Málokdy je však tato konstrukce skutečně perifrázi, která by popisovala děj a jeho trvalý výsledek. Jako příklad perifrastického použití uvádí Gómez Torrego větu *Para explicarse aquella relativa benignidad de la Inquisición del Esteba, de la cual hemos hablado, es preciso saber que andaba manejada por fray Diego*.

2.7.6 *Salir* + *participium*

Poslední pasivně rezultativní vazbou, kterou uvádí Zavadil a Čermák (2010: 327), je *salir* + *participium*, jejímž hlavním významem je zdůraznění perfektivnosti.

Podle Garcíi Fernández (2006: 235) je podobná pasivní konstrukci *ser* + *participium* a je kompatibilní jen se slovesy vyjadřujícími změnu stavu. Participium se musí shodovat s podmětem pomocného *salir*, které v žádném případě nevyjadřuje pohyb⁵, ale výsledek. V tomto smyslu se obvykle objevuje také s adjektivy a dalšími větnými členy, nejen s participii, což dokazuje, že z hlediska syntaxe se *salir* v opisné vazbě chová podobně jako v predikativních konstrukcích.

Počet sloves, se kterými se *salir* + *participium* může kombinovat, je velmi omezený, García Fernández vyjmenovává *elegir*, *premiar*, *favorecer* a *perjudicar*. Tato perifráze tedy není tak produktivní jako předchozí opisné vazby.

2.8 Povaha slovesného děje

Protože v praktické části této práce budeme porovnávat španělské opisné vazby s jejich překlady do češtiny a zjišťovat, do jaké míry vyjadřují stejnou povahu slovesného děje, věnujeme následující kapitolu této gramatické kategorii.

Podle Zavadila a Čermáka (2010: 314) je povaha slovesného děje obsahově blízká kategorii aspektu, protože umožňuje popsat děj jako ucelený nebo se soustředit na jeho průběh. V rámci jedné věty se však mohou kombinovat různé významy obou kategorií, a proto je nezbytné je rozlišovat. Zatímco aspekt zhruba odpovídá dokonavému a nedokonavému vidu ve slovanských jazycích, povaha slovesného děje vyjadřuje fázové, rezultativní a kvantitativní významy, které můžeme zahrnout pod německý termín *Aktionsart*. Ten se často překládá do španělštiny jako *modo de acción*, avšak Zavadil a Čermák dávají přednost pojmu *carácter de la acción verbal*.

U kvantitativních významů povahy slovesného děje rozlišujeme významy repetitivní a habituální. Repetitivní význam lze vyjádřit perifrází *volver a* + *infinitiv*, která popisuje opakovaný děj na druhou stranu význam habituální lze vyjádřit perifrází *soler* + *infinitiv* a spojením *acostumbrar* (*a*) *hacer*, a popisuje děj jako obvykle vykonávaný.

⁵ García Fernández (2006: 235) uvádí jako synonymum pomocného *salir* slovesa *resultar* a *llegar a ser*.

Významy fázové nám umožňují popsat počátek, průběh nebo konec pojmenovávaného procesu. Zavadil a Čermák (2010: 316) zvolili pro jednotlivé fáze děje označení ingresivní, durativní a terminativní a v rámci každého z nich rozlišují několik dílčích významových odstínů.

Ingresivní povaha slovesného děje může charakterizovat děj jako bezprostředně očekávaný, v takovém případě mluvíme o inminentní ingresivnosti, jejímiž významovými prostředky jsou perifráze *estar por*, *estar para* a *estar a punto de + infinitiv*. Pokud chceme vyjádřit, že budoucí proces je bezprostředně zamýšlený, jedná se o dispozitivní ingresivnost. Pro její vyjádření můžeme použít vazbu *ir a + infinitiv*, která v dnešní době plní funkci prostředku pro vyjádření budoucího času. Dalším typem ingresivnosti je význam iniciální, který popisuje děj jako začínající, a který lze vyjádřit celou řadou výrazových prostředků. Z opisných slovesných vazeb jmenují Zavadil a Čermák (2010: 317) např. *empezar a*, *comenzar a*, *ponerse a*, *echar a* nebo *romper a + infinitiv*. Posledním typem ingresivního významu je ingresivnost inceptivní, která popisuje děj jako první v řadě dějů. Řadí se sem perifráze s předložkou *por*, tedy *empezar por*, *comenzar por* a *principiar por + infinitiv*.

Druhým významem povahy slovesného děje je durativnost, která popisuje průběh pojmenovávaného procesu. Její dílčí významy lze rozdělit do dvou hlavních skupin na globální a parciální. Globální durativnost Zavadil a Čermák (2010: 319) vysvětlují tak, že popisuje děj jako probíhající v době mezi dvěma body na časové ose. Na druhou stranu parciální durativnost popisuje vnitřně členěný děj.

Třetím typem fázového významu povahy slovesného děje je terminativnost. Cessativní terminativnost popisuje ukončené děje (např. perifrázemi *dejar de + infinitiv*), egresivní terminativnost vyjadřuje bezprostředně skončený děj (např. *acabar de + infinitiv* v kladných větách), konkluzivní terminativnost popisuje děj dokončený v poslední fázi (např. *terminar de + infinitiv* nekonkluzivních sloves), finitivní terminativnost popisuje děj jako nějakým způsobem završený (např. *terminar por* a *acabar por + infinitiv*) a konsumativní terminativnost popisuje děj, který byl zakončen po určitém čase (např. *venir a*, *llegar a + infinitiv*).

Pro naši práci jsou relevantní zejména rezultativní významy, které popisují dokončený děj, jehož výsledek trvá jako stav. Podobně jako u předchozích významů povahy slovesného děje existují i v případě rezultativnosti pomocná a polopomocná slovesa, která nám umožňují vyjádřit ve španělštině různé významové odstíny, kterými jsme se zabývali v kapitolách o jednotlivých pasivně-rezultativních perifrázích.

2.9 Vid v českém jazyce

V českém jazyce je ukončenost (popř. završenost) děje vyjádřena kategorií slovesného vidu, označovaného také mezinárodním termínem *aspekt*, který je spojován především se slovanskými jazyky. Slovesa ve tvaru dokonavého vidu, tedy perfektiva, pojmenovávají ukončené děje, zatímco slovesa ve tvaru nedokonavého vidu ukončenost nevyjadřují. Cvrček a kol. (2010: 245) vysvětlují, že vid je na pomezí mezi gramatickými kategoriemi a lexikálními významy jednotlivých sloves, proto je těžké určit přesnou hranici mezi morfologickými a slovotvornými prostředky pro tvorbu vidových dvojic.

Vidové dvojice sloves se odvozují pomocí prefixů a sufixů. Dokonavá slovesa z nedokonavých základů se tvoří nejčastěji pomocí předpon (*na-*, *pře-* apod.), ale existuje i možnost odvozování pomocí přípon *-nu-* a *-nou-*. Slovesa lze odvozovat také v opačném směru, kdy sufixací vznikají tvary nedokonavé (např. *říct* → *říkat*, *nahradit* → *nahrazovat* apod.). Jen v případech, kdy je možné odvození dokonavého tvaru z nedokonavého slovesa (např. *nese* → *přinese*) a zároveň jeho zpětné odvození pomocí přípony na tvar nedokonavý (*přináší*), jedná se o skutečnou slovotvorbu. Jen u malého počtu sloves tvoří vidové dvojice různé slovní základy (např. *brát* a *vzít*).

Kategorie vidu je také úzce spjata s kategorií času. Jak uvádí Cvrček a kol. (2010: 241), v češtině existují zejména v mluvené podobě složené časy perfektní, které vyjadřují výsledek předchozího děje a tvoří se s pomocí slovesa *mít*. Můžeme se setkat s perfektem přítomným (např. *už to mám udělané*), minulým (např. *když měl zprávu napsanou*) i budoucím (např. *brzy to bude mít dočtené*). Časy, ve kterých se mohou objevit dokonavá a nedokonavá slovesa shrnují v následující tabulce Karlík, Nekula a Rusínová (1995: 318).

Z řečeného plyne, že se dokonavost vylučuje s přítomností. Perfektiva (dokonavá slovesa) proto existují jen v préteritu a futurum:

Čas/vid	préteritum	prézens	futurum
dok.	napsal jsem		napíšu
nedok.	psal jsem	píšu	budu psát

Obrázek č. 2: tabulka slovesných časů kompatibilních s dok. a nedok. videm v češtině

Většina sloves se vyskytuje v dokonavém i nedokonavém vidu. Výjimkami jsou tzv. *imperfektiva tantum*, která mají pouze tvar nedokonavý (např. *mít*, *umět*, *vědět*), také modální

slovesa a záporná slovesa v rozkazovacím způsobu se vyskytují zpravidla v nedokonavém vidu. Rozkaz záporných sloves se používá ve vidu dokonavém jen tehdy, když se mluvčí snaží varovat před nechtěnou činností (např. *Nesedni si na ten klobouk*). Karlík, Nekula a Rusínová (1995: 319) zmiňují i *perfektiva tantum*, tedy slovesa pouze dokonavá. Řadí sem např. *nadchnout, naplakat se, zalyžovat si* a jiná.

Naopak slovesa označující jednorázový děj (např. *bodnout*) mají jen tvar dokonavý, protože jejich nedokonavé dvojice vyjadřují spíše opakování činnosti než její průběh nebo neohraničenost.

Co se týče dokonavých a nedokonavých dvojic sloves, Cvrček a kol. (2010: 246) ještě zmiňují pojem *obouvidovost*. Většinu sloves lze klasifikovat jako perfektivní a imperfektivní, ale existují slovesa, jejichž význam závisí na kontextu. Patří sem např. *komentovat, absolvovat, organizovat* atd. Karlík, Nekula a Rusínová (1995: 319) upřesňují, že se jedná především o slovesa cizího původu, od některých z nich lze prefixací vytvořit jejich čistě dokonavé protějšky (např. *zorganizovat*), ale také o několik českých sloves, konkrétně *věnovat, obětovat* a *jmenovat*. Upozorňují však, že v mnoha případech dochází při perfektivizaci ke změně významu a v profesní mluvě se sloveso může vlivem nevhodně zvoleného prefixu stát hovorovým, až slangovým (např. *odizolovat, vyemigrovat*). Za prefixy, které mění pouze slovesný vid, považují *z-*, *vy-* a *na-* (např. *zorganizovat, vydezinfikovat, naskicovat*).

Štícha a kol. (2011: 527) označují *obouvidovost* pojmy *biaspektualita* a *vidová homonymie*. K *obouvidovým* slovesům dodávají, že někdy jejich přesný význam, co se týče perfektivnosti, nevyplývá ani z kontextu. Jako ukazatele nedokonavosti doporučuje zkoušet použít *obouvidová* slovesa v opisném futuru a s fázovými slovesy, což ukazuje na příkladech *začal zvěstovat* a *bude svatořečit*, tato slovesa jsou tedy nedokonavá. Pokud vyjadřujeme budoucnost přítomnou formou *obouvidového* slovesa, jeho význam je dokonavý. Jako spolehlivější ukazatel dokonavosti však Štícha a kol. (2011: 528) navrhuje použít *obouvidové* sloveso ve vedlejší větě začínající spojkou *až*, po které může následovat jen sloveso ve významu futuru (např. *až zazvoní, až se objeví*). Výjimkou jsou slovesa s prefixem *po-/pů-*, která jsou vždy nedokonavá, i po spojce *až*.

Z hlediska kontrastivní perspektivy se ke kategorii aspektu vyjadřuje Hamplová (1994: 81), která se zabývá pasivním způsobem vyjadřování v češtině a italštině. Uvádí, že čeština má pouze jedno pomocné sloveso *být* a jeho variantu *bývat* s významem opakovanosti

a obvyklosti. Česká participia dokonavých a nedokonavých sloves (např. *prodán x prodáván*) odpovídají opozici statičnosti a dynamičnosti vyjádřené v románských jazycích prostřednictvím opisných vazeb. V románských jazycích jsou navíc významové rozdíly závislé na použitých časech pomocných sloves, zatímco v češtině je možné ve všech časových rovinách vyjádřit dokonavým a nedokonavým videm jen rozdíl mezi stavem a dějem.

Kategorie vidu se podle Hamplové (1994: 127) vztahuje i k pojmu rezultativnosti. Uvádí, že s významem rezultativnosti je spojen zejména vid dokonavý, který popisuje děj „v dokonání“, tedy jako ukončený. S nedokonavým videm se u významu rezultativnosti setkáme se stavovými slovesy, která také mohou vyjadřovat výsledek děje (např. nedokonavé *sedět* je výsledek dokonavého *usednout*). Hamplová také poukazuje na to, že tuto kategorii někdy lze řadit i ke slovesnému času nebo rodu, protože rezultativnost může být vyjádřena perfektními syntaktickými konstrukcemi (např. *mám uvařeno*) a pasivními konstrukcemi tvořenými pomocí slovesa *být* a trpným participiem sloves (především dokonavých, např. *je uvařeno*). S těmito konstrukcemi se setkáme v praktické části této práce, až budeme analyzovat překlady španělských opisných vazeb do češtiny.

3 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Na úvod teoretické části této diplomové práce jsme si vysvětlili pojem španělské opisné vazby a porovnali jsme kritéria perifrastičnosti v dílech několika španělských i českých lingvistů, čerpali jsme při tom z díla Zavadila a Čermáka, Gómeze Torrega, Garcíi Fernández a Fente Gómeze.

Mezi základní znaky perifrází patří to, že celá vazba tvoří jádro predikátu. Mezi pomocným a plnovýznamovým slovesem tak není vztah subordinace ani koordinace a věty obsahující perifrází se analyzují jako jednoduché. Dalším typickým znakem je ztráta původního lexikálního významu pomocných sloves, která zde plní funkci pouze gramatickou, podmět tedy po sémantické stránce souvisí s plnovýznamovým slovesem. Dalším základním znakem je čistě slovesná povaha neosobních tvarů plnovýznamových sloves. Mezi další možnosti, jak identifikovat perifrází, patří tvorba pasivních konstrukcí, pomocná slovesa perifrází nemohou tvořit pasivní opisné tvary. Dále opisné vazby umožňují používat nepřízvučná zájmena, tedy *clíticos*, jak před pomocným slovesem, tak navázaná na plnovýznamové sloveso. Posledním znakem perifrází je podle některých autorů nemožnost tvořit tzv. *perífrasis de relativo*, protože nelze zdůraznit pomocné sloveso jeho vytknutím na začátek věty.

V dalších kapitolách jsme rozdělili perifráže podle několika kritérií. Z hlediska neosobního tvaru plnovýznamového slovesa rozlišujeme perifráže s infinitivem, gerundiem a participiem. Z hlediska významu můžeme perifráže rozdělit na modální a aspektuální. Modální opisné vazby vyjadřují postoj mluvčího vzhledem k popisované skutečnosti (např. povinnost, nutnost, pravděpodobnost nebo možnost), řadí se sem např. *tener que + infinitiv*, *poder + infinitiv* a další. Aspektuální perifráže popisují různé fáze slovesného děje, tedy jeho začátek, průběh a konec.

Podrobně jsme se zaměřili na rezultativní opisné vazby, které jsme dále rozdělili na aktivní a pasivní. Nejvíce perifrází s tímto významem zmiňují Zavadil s Čermákem a Garcíi Fernández, podle ostatních autorů splňují podmínky perifrastičnosti jen některé z nich.

Aktivní rezultativní vazby, které jsme studovali, byly *tener*, *dejar*, *traer* a *llevar + participium*. Perifráže *tener + participium* je nejčastěji používanou, podle Zavadila a Čermáka má nejobecnější význam, naopak španělští lingvisté poukazují na to, že má nejvíce významových odstínů. Podle Gómeze Torrega je srovnatelná s pasivní *estar + participium*.

Vazby *dejar + participium* a *traer + participium* zdůrazňují trvání výsledného stavu. Význam durativnosti má i *traer + participium*, která vyjadřuje, že výsledný stav bude nadále trvat.

Dále jsme se zabývali pasivními rezultativními vazbami *estar, quedar, venir, ir, andar* a *salir + participium*. Nejčastější *estar + participium* má nejobecnější význam, může se proto pojít s velkým počtem plnovýznamových sloves, jejichž participia fungují ve větě jako adjektiva. Pasivní interpretaci mají slovesa tranzitivní. *Quedar + participium* je srovnatelná s aktivní *dejar + participium*, obě vyjadřují durativnost. Význam pasivní rezultativnosti má tato vazba s nepronominálním tvarem pomocného *quedar* a s tranzitivními plnovýznamovými slovesy. Pokud jde o *venir + participium*, tato vazba je popisována jako knižní. Stejně jako předchozí perifráze se kombinuje s tranzitivními slovesy. *Ir + participium* má s tranzitivními slovesy kumulativně-kontinuativní význam a odpovídá aktivní vazbě *llevar + participium*. Perifráze *andar + participium* je knižní vazba s významem distributivnosti, s tranzitivními slovesy má podobný význam jako *estar + participium*. Používá se však pro dynamičtější popis přechodných stavů nebo pro vyjádření ironie. Nejméně produktivní perifrází je *salir + participium*, která vyjadřuje změnu stavu.

Co se týče povahy slovesného děje ve španělštině, blíží se kategorii aspektu, ale přesněji odpovídá termínu *Aktionsart* používanému německými lingvisty. Umožňuje nám vyjadřovat kvantitativní, fázové a rezultativní významy. U každého z těchto typů rozlišujeme několik významových odstínů, které můžeme vyjádřit různými opisnými vazbami.

Pokud jde o vyjádření těchto významů v češtině, hlavním prostředkem je zde dokonavý a nedokonavý vid. Zatímco perfektivní tvary popisují ukončené děje, a tedy význam rezultativnosti, imperfektivní tvary popisují průběh nebo opakování dějů a činností. Při jejich podrobnějším studiu jsme se však setkali s několika případy, kdy určení jejich přesného významu není takto jednoznačné. Jedná se o obouvidová slovesa, která mohou nabývat významu dokonavosti i nedokonavosti na základě kontextu. V některých případech je však jejich aspekt nejasný i v rámci celé věty, u takových sloves je ukazatelem perfektivnosti možnost tvořit opisný budoucí čas a možnost kombinace s fázovými slovesy jako *začít*.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Cíl praktické části

Žádná z publikací, se kterými jsme pracovali v teoretické části, neuvádí ucelený přehled možných překladů opisných slovesných vazeb do českého jazyka. Králová a kol. (1999: 123) stručně poznamenává, že jim často odpovídá spojení slovesa a příslovce, popř. že jsou jejich významy vyjádřeny rozdíly vidovými a uvádí následující příklady:

El cultivo de la vid ha ido desplazando al de los cereales. = Pěstování vinné révy postupně nahrazovalo pěstování obilí.

Uvedenou větu srovnává s příkladem, kdy sloveso *ir* plní funkci nikoli polopomocného, ale plnovýznamového, a nejedná se tedy o perifrázi:

Pero la Familia Real no va a las islas... = Ale Královská rodina nejezdí na ostrovy...

Možností překladu je však samozřejmě mnohem více, a proto se jim budeme věnovat v praktické části této diplomové práce.

4.2 Metodologie

Postupně se budeme zabývat všemi opisnými vazbami s významem pasivní rezultativnosti, které v knize *Mluvnice současné španělštiny* vyjmenovávají Zavadil a Čermák (2010: 326), tedy *estar + participium*, *quedar + participium*, *venir + participium*, *ir + participium*, *andar + participium* a *salir + participium*. Jednotlivé opisné vazby budeme postupně vyhledávat ve španělském InterCorpu (InterCorpv12 – Spanish) pomocí následujících CQL dotazů:

[lemma="estar"][tag="VLadj"]

[lemma="quedar"][tag="VLadj"]

[lemma="venir"][tag="VLadj"]

[lemma="ir"][tag="VLadj"]

[lemma="andar"][tag="VLadj"]

[lemma="salir"][tag="VLadj"]

Španělský korpus poté zarovnáme s InterCorp12 – Czech. Nástroj InterCorp je paralelním korpusem, to znamená, že obsahuje různé jazykové verze stejného textu. Pro tuto práci se však budeme snažit vybírat texty přeložené přímo ze španělštiny do češtiny, popřípadě z češtiny do španělštiny, abychom mohli studovat nejen výrazové prostředky obou jazyků v kontrastivní perspektivě, ale i konkrétní překladatelská řešení. Za tímto účelem využijeme funkce `text.srelang`, která umožňuje vybrat příklady s konkrétními zdrojovými jazyky. Výjimku budou tvořit některé publicistické texty, u kterých není uveden zdrojový jazyk původního dokumentu. Příklady budeme v tomto případě vybírat pomocí funkce „náhodný vzorek“.

Vazby seřadíme podle frekvence od nejpoužívanějších k nejméně používaným, u každé vysvětlíme význam podle španělského výkladového slovníku opisných vazeb *Diccionario de perífrasis verbales* od Luise Garcíi Fernándeze a podle *Mluvnice současné španělštiny* od Bohumila Zavadila a Petra Čermáka, a budeme zkoumat, jestli se české překlady shodují s významem uvedeným v těchto publikacích. Kromě toho budeme sledovat, do jaké míry se čeští překladatelé snaží významové rozdíly španělských perifrází skutečně zachytit. Budeme při tom vycházet z hypotézy, kterou nastínila Jana Pešková ve své publikaci *Kontrastivní analýza vybraných významů povahy slovesného děje v češtině a ve španělštině*. Upozorňuje na rozdílnost obou jazykových systémů a různé překladatelské strategie, kvůli kterým řada překladatelů přesné významy opisných vazeb nezachovává (2018: 49, 51).

Vzhledem k rozsahu diplomové práce nebudeme studovat všechny příklady z korpusu, ale vybereme pouze 30–40 příkladů od každé opisné vazby se slovesy, se kterými se pojí nejčastěji. Příklady navíc rozdělíme podle žánru textu, ve kterém se vyskytují. Nejprve se zaměříme na beletrii, kterou vybereme pomocí filtru Core a poté na publicistické texty ve skupině PressEurop a články převzaté z webových stránek Syndicate. Právní texty do této analýzy nezahrnujeme, protože většina z nich má v každém jazyce ustálenou formu a jejich srovnávání by pro tuto práci nebylo relevantní.

Všechny analyzované překlady uvedeme na úrovni celých vět v tabulkách v příslušných kapitolách praktické části této práce. Citace budeme zkracovat, pokud se perifráze budou vyskytovat ve velmi dlouhých souvětích (zejména v beletrii se často stává, že jedna věta tvoří celý dlouhý odstavec). V takových případech se budeme snažit uvést takovou část věty, ze které bude patrný přesný význam opisné vazby, a ve které ho bude možné porovnat s českou verzí textu.

4.3 Estar + participium

Jednoznačně nejpoužívanější opisnou vazbou je podle InterCorpu *estar + participium*, jak poznamenávají i Zavadil a Čermák (2010: 327). K této perifrázi dále uvádějí, že nijak nemodifikuje výsledný stav, co se týče významu, a že je stylisticky neutrální. V *Diccionario de perífrasis verbales* (2006: 142) se dočteme, že jednoduše vyjadřuje stav, který je výsledkem děje popsaného plnovýznamovým slovesem.

4.3.1 Estar + participium v beletrii

V beletrii se v InterCorpu vyskytuje celkem 35 277 příkladů vazby *estar + participium*, což je výrazně více než u ostatních perifrází. O přímý překlad ze španělštiny nebo češtiny se jedná ve více než 15 000 případech. Pro svou analýzu vybereme příklady se slovesy, které se s *estar + participium* pojí nejčastěji, podle frekvenčního seznamu korpusu to jsou v překladech ze španělštiny do češtiny *disponer*, *sentar*, a *hacer*. S každým z těchto sloves vybereme několik příkladů pomocí funkce náhodného vzorku.

Pokud jde o spojení se slovesem *disponer*, ve většině příkladů se setkáme s překladem trpným rodem utvořeným slovesem *být* a přičestím minulým. Český trpný rod odpovídá popisu výsledného stavu vyjádřeného pasivním způsobem a vzhledem k tomu, že perifráze *estar + participium* výsledný stav blíže nespecifikuje, můžeme takové překlady považovat za výstižné ekvivalenty. Jednotlivé příklady se liší jen zvoleným plnovýznamovým slovesem, od kterého je utvořeno přičestí (*ochoten*, *připraven*, *hotov*).

*Alex deseaba que ese momento no terminara nunca, **estaba dispuesto** a quedarse para siempre en el río pero de pronto el delfín dio un coletazo de despedida y desapareció.*

*Alex si přál, aby ta chvíle nikdy neskončila; **byl ochoten** zůstat v řece navždy, ale delfín náhle zamával ocasem na rozloučenou a zmizel.*

(Allende, Isabel: Město netvorů, 2002, přeložily Novotná, Dora a Novotná, Jana)

***Estaba dispuesto** a armarse de paciencia.*

***Byl připraven** obrnit se trpělivostí.*

(Andahazi, Federico: Vlámské tajemství, 2002, přeložila Jungmannová, Marie)

*La señorita Prim le aseguró que **estaba dispuesto** a hacerlo.*

Slečna Primová ho ujistila, že je připravena.

(Sanmartín Fenollera, Natalia: Pročitnutí slečny Primové, 2013, přeložily Poláková, Dora a Novotná, Jana)

Estoy dispuesto a sufrir lo que sea, insulto, cárcel, deshonor. ¡Pero no puedo mentir!

„**Já jsem hotov** snášet cokoli, urážky, vězení, zneuctění, ale lhát já nemůžu.“

(Vargas Llosa, Mario: Tetička Julie a zneuznaný genius, 1977, přeložila Prokopová, Libuše)

Překlad slovesem v činném rodě (*nenamluvil*) se objevuje jen v posledním příkladě se slovesem *sentar*. Tento ekvivalent neodráží pasivní povahu španělské opisné vazby ve výchozím textu, ale odpovídá jednak významu času, ve kterém je tato vazba vyčasovaná, a jednak odráží význam dispozitivnosti obsaženém ve slovesu *disponer*. Jak uvádí Gómez Torrego ve své publikaci *Gramática didáctica del español* (2011: 149), *pretérito imperfecto* může vyjadřovat opakující se činnost, podobně české sloveso *namluvit* podle Slovníku spisovné češtiny⁶ znamená *mnoho a často mluvit*. Překladatelka Alena Jurionová tedy upřednostnila tento význam před pasivním vyjádřením popisovaného výsledného stavu.

[...] *sus guías se turnaban y ninguno estaba dispuesto a hablar con él [...]*

[...] *jeho strážcové se střídali a nikdo toho příliš nenamluvil [...]*

(Allende, Isabel: *Eva Luna*, 1995, přeložila Jurionová, Alena)

Druhým nejčastějším slovesem pojícím se s perifrází *estar + participium je sentar*. Jeho nejobvyklejším překladem je nedokonavé sloveso *sedět* v činném rodě, které neodpovídá pasivně rezultativní povaze španělské opisné vazby, pouze popisuje činnost podmětu. Přesto se jedná o pravděpodobně nejlepší řešení, protože překlad trpným rodem (např. *být posazený*) by ve většině případů zněl v češtině nepřírodně.

Valeria está sentada en la silla de ruedas, mirando su espectacular.

Valeria sedí na vozíčku a dívá se na svůj reklamní plakát.

⁶ *Internetová jazyková příručka* [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 12. 2. 2021. Dostupné z <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>

(Arriaga, Guillermo: *Psí lásky*, 2009, přeložila Holišová, Šárka)

*Yo sabía que **estaba sentada** en la puerta de nuestra casa atendiendo la visita de una amiga.*

*Věděl jsem, že ta **sedí** venku přede dveřmi, poněvadž za ní přišla kterási přítelkyně.*

(García Márquez, Gabriel: *Žít, abych mohl vyprávět*, 2002, přeložil Medek, Vladimír)

***Estaba sentado** en el respaldo de un banco, con las botazas sobre el asiento.*

***Seděl** na opěradle lavičky, křusky na sedadle.*

(Tusset, Pablo: 2001, *Nejlepší loupákův zážitek*, přeložil Nekola, Ondřej)

Pasivní rezultativnost nevyplývá ani z překladu nedokonavým slovesem v činném rodě *vysedávat*, které naznačuje déle trvající činnost. Na druhou stranu ekvivalent *zasednout*, který se ve vybraných příkladech z InterCorpu opakuje dvakrát, popisuje okamžik, kterým výsledný stav začíná. Jak vysvětluje García Fernández (2006: 227), tento konkrétní význam má ve španělštině perifráze *quedar + participium* a čeští překladatelé ho tak do českých vět v těchto dvou příkladech přidali na základě kontextu. V prvním případě vedlejší věta přívlastková *kdy jsme zasedli za stůl* rozvíjí podstatné jméno *okamžik*, celé souvětí tedy skutečně popisuje přesný moment, ve kterém došlo ke změně stavu. Ve druhém případě však tento význam ve španělské větě nevyplývá ani ze širšího kontextu, překladatelka Anežka Charvátová se tak pro přísudek *zasedl* pravděpodobně rozhodla i ze stylistických důvodů.

- *¿No te da vergüenza **estar sentado** con los viejos? Ven a bailar, zonzo.*

*„Nestydíš se **vysedávat** tady mezi stařešinama? Pojd' si zatančit, ty oslíku!“*

(Vargas Llosa, Mario: *Tetička Julie a zneuznaný genius*, přeložila Prokopová, Libuše)

*[...] y ya no dijo nada más hasta que **estuvimos sentados** a la mesa de un restaurante más bien tirando a roteque [...]*

*[...] a pak už neřekl nic až do okamžiku, kdy **jsme zasedli** za stůl v restauraci podobající se spíše putyce [...]*

(Bolaño, Roberto: *Chilské nokturmo*, 2000, přeložil Nemrava, Daniel)

*En el interior del hombre que **está sentado** escribiendo no hay nada.*

*V nitru člověka, který **zasedl** ke psaní, není nic.*

(Bolaño, Roberto: 2666, 2004, přeložila Charvátová, Anežka)

Co se týče perifráze *estar hecho*, na překladech do češtiny se značně odráží mnohovýznamovost španělského slovesa *hacer* (ve výchozích textech odkazuje například na účel, materiál apod.) Jako ekvivalenty se proto v InterCorpu objevují jak slovesa v činném rodě (např. nedokonavé *sloužily*), tak slovesa v rodě trpném, která zachovávají povahu pasivní rezultativnosti vazby *estar hecho*, např. *byl hotový* nebo *jsou sbalená*. Zde vidíme, že překladatelé nekopírovali přesnou strukturu perifráze a použili adjektiva místo přičestí minulých. Z hlediska syntaxe ale tyto větné členy plní velmi podobnou funkci a překlad adjektivem vystihuje význam španělské opisné vazby.

*[...] porque las calles fueron haciéndose más y más estrechas, hasta que comprendieron que **estaban hechas** para andar sólo a pie o en bicicleta.*

*[...] protože uličky byly čím dál tím užší, **sloužily** jen chodcům a kolům.*

(Allende, Isabel: Dům duchů, 1982, přeložila Posseltová-Ledererová, Hana)

*La película que habla mucho de mí **estaba hecha** mucho antes de que rodara La ley.*

*Film, který mluví hodně o mně, **byl hotový** dávno předtím, než se začal natáčet Zákon touhy.*

(Almodóvar, Pedro: Patty Diphusa, Venuše záchodků, 1991, přeložila Charvátová, Anežka)

*Las valijas **están hechas**, pagué la cuenta del hotel.*

*Zavazadla **jsou sbalená**, zaplatil jsem účet za hotel.*

(Onetti, Juan Carlos: Bezejmenný hrob a jiné příběhy, 1982, přeložili Vydrová, Hedvika a Uhlíř, Vladimír)

V případě, kdy vazba *estar hecho* vyjadřuje popis lidské vlastnosti, překladatelka Anežka Charvátová zvolila sloveso *být* a přičestí minulé v českém textu vynechala. Z českého textu tak nevyplývá význam pasivní rezultativnosti, zatímco španělský čtenář by mohl vnímat rozdíl mezi větami *así estamos hechos* a *somos así*. Vyjádřit tento rozdíl v češtině jednou větou tak, aby formulace nenarušila plynulost čtení, by však bylo obtížné. Přičestí minulé

vynechala i překladatelka Miluše Válková ve větě, kde vazba *estar hecho* popisuje materiál, v tomto případě překlad prostým slovesem *být* vystihuje přímou řeč a spíše hovorové vyjadřování. Jak vidíme v posledním příkladu, pokud se jedná o popis v nepřímé řeči, překladatelka zachovala význam pasivní rezultativnosti i strukturu španělské perifráze použitím slovesa *být* i s přičestím minulým (*byla zhotovena*).

Así estamos hechos, así pasamos de un extremo al otro.

Takoví jsme, zmítáme se od jedné krajnosti k druhé.

(Sábato, Ernesto: Abaddón zhoubce, přeložila Charvátová, Anežka)

Están hechas de roca pulida, así que deberéis cuidaros de no resbalar.

„Jsou z leštěného kamene, takže musíte dávat pozor, abyste neuklouzli.“

(Sierra, Javier: Napoleonovo egyptské tajemství, 2002, přeložila Válková, Miluše)

El ataúd estaba hecho con madera de álamo, y por entre sus juntas empezaba a escapar el hedor nauseabundo de la descomposición ya entrada en días.

Rakev byla zhotovena z topolového dřeva a spárami už unikal odporný zápach již pokročilého rozkladu.

(Andahazi, Federico: Vlámské tajemství, 2002, přeložila Jungmannová, Marie)

V překladech z češtiny do španělštiny se tato perifráze objevuje nejčastěji se slovesy *sentar*, *disponer* a *convencer*. Překladatelé do španělštiny volili vazbu *estar sentado* jako ekvivalent slovesa *sedět* v činném rodě, což je dáno tím, že španělské sloveso *sentar*, popř. *sentarse* bez použití pomocného *estar* má význam *posadit (se)*. Českému slovesu *sedět* proto v uvedených příkladech z InterCorpu odpovídá vždy pasivní vyjádření *estar sentado*. Tuto perifrázi však použila i Monika Zgustová pro překlad věty, ve které čeština sezení vůbec nepopisuje, a příslovečné určení místa *vedle mě* rozepsala ve španělštině větou vedlejší *que estaban sentados a mi lado*. Tento explicitní způsob vyjadřování ve španělštině se objevuje i u spojení se slovesem *disponer*, který budeme rozebírat níže.

Seděl, ničeho netuše, za stolem v kanceláři, když k němu přivedli Švejka s papíry.

Cuando le llevaron a Švejk junto con los papeles estaba sentado a la mesa en la oficina y no pensaba en nada.

<p>(Hašek, Jaroslav: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, 1996, přeložila Janés Nadal, Alfonsina)</p>
<p><i>Nyní seděl tu s hlavou svěřenou a naříkal.</i></p> <p><i>Ahora estaba sentado allí con la cabeza gacha y se lamentaba.</i></p> <p>(Hašek, Jaroslav: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, 1996, přeložila Janés Nadal, Alfonsina)</p>
<p><i>A tak tam seděl na motocyklu, ruce na řídítkách a celý dvě hodiny se nemohl ani hnout, poněvadž ze všech stran byl vyšprajcovanej těmi trnkovými trny a pichláky [...]</i></p> <p><i>Y estaba sentado sobre la moto, las manos en el manillar, y durante dos horas no pudo ni moverse, porque estaba rodeado de pinchos, agujijones y puntos [...]</i></p> <p>(Hrabal, Bohumil: Pražská imaginace, 1993, přeložily Kruntorádová, Eva a Mirabet, Núria)</p>
<p><i>To už neseděla za stolem, stála, podávala mu zmozolnatělou ruku, trápila ho šedivýma očima a na něco si vzpomněla.</i></p> <p><i>Ya no estaba sentada ante la mesa, estaba parada, estrechando la mano del teniente en su palma callosa, torturándolo con sus ojos grises, y entonces se acordó de algo.</i></p> <p>(Škvorecký, Josef: Hříchy pro pátera Knoxe, 1991, přeložila Gómez de Cardenas, Anita)</p>
<p><i>Vedle mne se bavili hosté o houbách, o ryzcích, čekal jsem, až řeknou to podstatné, [...]</i></p> <p><i>Los comensales que estaban sentados a mi lado hablaron de setas, de niscalos, yo esperé que dijeran lo más esencial [...]</i></p> <p>(Hrabal, Bohumil: Kdo jsem, 1995, přeložila Zgustová, Monika)</p>

V polovině příkladů z InterCorpu překladatelé použitím vazby *estar dispuesto* přidali do cílových textů gramatický význam pasivní rezultativnosti, ale i lexikální význam slovesa *disponer*, který v českých textech vyjádřen není. V prvním případě je dokonavé sloveso v činném rodě *koupím* prostým oznámením skutečnosti. Díky použití tohoto tvaru slovesa v dané podmínkové větě se ale čtenář může také domnívat, že mluvčí je opravdu ochoten dodržet svůj slib, překladatel Kepa Uharte tento význam vyjádřil v cílovém textu explicitně opisnou vazbou *estar dispuesto*. Podobně ve druhé větě dokonavé sloveso *príneses* v oznamovacím způsobu v sobě obsahuje příkaz, aby druhá postava v knize byla připravena vykonat to, co je vyjádřeno v další části souvětí, což ve španělštině vyjadřuje perifráze *estarás*

dispuesto. Na druhou stranu, v dalších dvou příkladech je tato perifráze v podstatě doslovným překladem a odráží význam českého trpného rodu s přičestím minulým *být ochoten*.

*Kdyby vás omrzela, **koupím** ji zpět.*

*Si se cansa de ella, **estoy dispuesto** a comprársela.*

(Urban, Miloš: Stín katedrály, 2003, přeložil Uharte, Kepa)

[...] případně... **prineseš** každou oběť, abys zachránil princeznu Hagenovou z jejího nelegálního a... nesnesitelného postavení.

[...] en todo caso... **estarás dispuesto** a sacrificar lo que haga falta para proteger a la princesa Hagen de esta situación ilícita... e insostenible.

(Čapek, Karel: Krakatit, 1982, přeložila Gonzalo de Jesús, Patricia)

*Vláda **je ochotna** dát záruky, že Mloci budou zaměstnáni jenom ve vodě [...]*

*El Gobierno **está dispuesto** a comprometerse a que las salamandras sean empleadas solamente en el agua [...]*

(Čapek, Karel: Válka s mloky, 1966, přeložili Falbrová, Ana a Elizondo, Ciro)

*Potřeboval jsem, aby mi to opravil, a **byl jsem ochoten** ty druhé upalovat.*

*Necesitaba que me arreglara aquello y **estaba dispuesto** a pagar por ello sin regatear.*

(Jirotka, Zdeněk: Saturnin, 1991, přeložil Fernández Couceiro, Eduardo)

Třetím nejčastějším slovesem v překladech českých děl je *convencer*, ve všech příkladech z náhodného vzorku z InterCorpu je vazba *estar convencido* ekvivalentem trpného rodu s přičestím minulým *být přesvědčen*, jedná se tedy o překlady, které španělské perifrázi odpovídají jak pasivním způsobem vyjádření, tak významem rezultativnosti.

*„**Já jsem přesvědčen**, Švejku,“ ujal se slova nadporučík, „že to s vámi jednou prachšpatně skončí.“*

*El teniente Lukáš tomó la palabra: - Švejk, **estoy convencido** de que usted acabará mal.*

(Hašek, Jaroslav: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, 1996, přeložila Janés Nadal, Alfonsina)

***Jsem přesvědčen**, že Váš pan manžel je čistý sobec, který Vás tahá s sebou...*

Estoy convencido de que su marido es un egoísta que la arrastra consigo...

(Hašek, Jaroslav: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, 1996, přeložila Janés Nadal, Alfonsina)

*Ale Paul dávno zapomněl, že má ve tváři otisk své matky, a **byl přesvědčen**, že jeho tvář není nikdo jiný než on.*

*Pero hace ya mucho tiempo que Paul se ha olvidado de que lleva en el rostro las huellas de su madre y **está convencido** de que su rostro no es nadie más que él.*

(Kundera, Milan: Nesmrtelnost, 1993, přeložil Valenzuela, Fernando de)

4.3.2 Estar + participium v publicistických textech

V publicistických textech se v InterCorpu vyskytuje celkem 9 634 příkladů perifráze *estar + participium*. Tento nižší počet v porovnání s beletrií je dán menším počtem publicistických textů v korpusu, protože jádrem InterCorpu jsou texty převážně beletristické⁷. Vzhledem k ostatním perifrázím je však *estar + participium* nejčastější vazbou i v tomto typu textů. Z 58 příkladů v textech přeložených přímo ze španělštiny do češtiny se s touto perifrází pojí nejčastěji slovesa *disponer*, *amenazar* a *marcar*, všechna ostatní se vyskytují jen jednou nebo dvakrát. Spojením se slovesem *amenazar* se však zabývat nebudeme, protože podle Garcíi Fernández (2006: 144) neaktivuje význam pasivní rezultativnosti, jak jsme viděli v teoretické části na str. 27.

Na rozdíl od překladů beletrie se vazba *estar dispuesto* v publicistických textech překládá obvykle slovesem v činném rodě, v InterCorpu se setkáme např. s ekvivalenty *chystá se* nebo *nechtějí*. Překladatelé tedy neusilovali o zachování významu pasivní rezultativnosti, z uvedených příkladů vyplývá spíše vyjádření záměru do budoucnosti.

*Según el diario madrileño, la Comisión Europea **está dispuesta** a reforzar el control sobre las compañías aéreas “piratas”.*

*Podle madridského deníku se Evropská komise **chystá** zpřísnit kontroly takzvaných „pirátských“ leteckých společností.*

⁷ *Korpus InterCorp verze 12* [online]. Ústav Českého národního korpusu, FF UK, Praha 2019. Cit. 16. 2. 2021. Dostupné z <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp:verze12>>

(PressEurop: Pryč s pirátskými letadly, poroučí Brusel, autor ani překladatel neuveden)

[...] *tienen sus ahorros en bolsa, que no **están dispuestas** a arriesgar en aventuras de resultado incierto.*

[...] *má úspory na burze a **nechtějí** proto riskovat dobrodružství s nejistým koncem.*

(Sánchez-Cuenca, Ignacio: Proč se ještě Španělé nebouří?, 2013, překladatel neuveden)

V publicistických textech se vazba *estar* + *participium* vyskytuje vícekrát v textech přeložených z češtiny do španělštiny, jedná se o 95 výskytů. Nejčastěji se pojí opět se slovesem *disponer*, následují *convencer*, *garantizar*, *proteger* a *obligar*.

Vazbu *estar dispuesto* používali překladatelé do španělštiny jednak jako ekvivalent trpného rodu s přičestím minulým (např. *být ochoten*), jednak jako ekvivalent sloves v činném rodě (např. *chtít* nebo *rozhodnout se*), která převládají. Podobně jako u překladů ze španělštiny do češtiny se tedy výchozí a cílové texty většinou neshodují ve významu vyjádřeném povahou slovesného děje.

*Sobotka **chce** nyní jednat o sestavení středolevicové vlády s hnutím ANO Andreje Babiše a s křesťanskými demokraty.*

*Ahora, Sobotka **está dispuesto** a iniciar conversaciones con el movimiento ANO del millonario Andrej Babis y los cristiano-demócratas para formar un Gobierno de centro-izquierda.*

(PressEurop: Pučisté couvají, 2013, autor ani překladatel neuveden)

*Skutečné důvody, argumenty či fakta nehrají až tak podstatnou roli jak to, v co **se** většina **rozhodne** věřit.*

*Las verdaderas causas, los hechos, los argumentos serios importan mucho menos que los que la mayoría de la gente **está dispuesta** a creer.*

(Sedláček, Tomáš: Mýty v čase cholery, 2012, překladatel neuveden)

*Naopak **jsou** dokonce **ochotni** se asimilovat a přijmout cizí – neislámskou – identitu.*

*Y al contrario, **están dispuestos** incluso a ser asimilados, a adoptar una identidad extranjera, no islámica.*

(Heger, Lubomír: Wildersova smyšlená Euroarábie, 2010, překladatel neuveden)

Pokud jde o poslední dva příklady perifráze *estar + participium* v publicistických textech, jedná se o ekvivalenty nedokonavých sloves v činném rodě. Z hlediska povahy slovesného děje se přísudky v obou jazycích liší, překladatelé do španělštiny však v obou případech změnili strukturu celé věty a podmět ve výchozím českém textu převedli na větný člen *complemento agente* uvozený předložkou *por*. Původce děje tak zůstává v obou verzích textu stejný.

*Koneckonců, i půjčky finančních institucí suverénním (?) státům jsou v situaci, kdy za vše vlastně implicitně **ručí** všechny ostatní státy.*

*Al final, incluso los préstamos de las instituciones de los Estados soberanos (?) en realidad **están garantizados** implícitamente por el resto de Estados.*

(Sedláček, Tomáš: Ať se zatřese svět!, 2011, překladatel neuveden)

*Klíčové je, aby se domlouvali na půdě sněmovny a aby je **chránila** imunita.*

*La clave está en llevar a cabo las negociaciones en el Parlamento, donde **están protegidos** por su inmunidad.*

(PressEurop: Politici dostali návod, jak rozdávat trafiky, autor ani překladatel neuveden)

4.4 Quedar + participium

Druhou nejčastější vazbou je v InterCorpu *quedar + participium*. Pokud jde o její význam, Zavadil s Čermákem (2010: 327) a García Fernández (2006: 227) ji vysvětlují odlišným způsobem. Podle Zavadila a Čermáka je její hlavní funkcí vyjádřit, že pasivně pojatý výsledný stav stále trvá, a srovnávají ji s aktivními *traer + participium*, *llevar + participium* a *dejar + participium*. Na druhou stranu García Fernández ve svém slovníku tvrdí, že vazba se soustředí na okamžik, kterým výsledný stav začíná. Považuje ji za srovnatelnou pouze s aktivní vazbou *dejar + participium*, což názorně dokládá na dvojici následujících vět:

- a. *Queda dicho entonces que no volveremos por aquí.*
- b. *Dejamos dicho entonces que no volveremos por aquí.*

Zatímco pasivní vazba *queda dicho* v první větě se soustředí jen na výsledek děje, aktivní vazba *dejamos dicho* ve druhé větě vyjadřuje i původce děje. Ke stylistické hodnotě této vazby se ani jeden z autorů nevyjadřuje.

4.4.1 Quedar + participium v beletrii

Z celkového počtu 4409 příkladů této perifráze v beletrii tvoří v InterCorpu 1657 přímých překladů ze španělštiny do češtiny a 452 přímých překladů z češtiny do španělštiny. Nejčastěji se jedná o spojení se slovesy *callar*, *dormir*, *paralizar* a *atrapar*. S většinou z těchto sloves se však spojení objevuje s pronominálním tvarem pomocného *quedar*, a v žádné z publikací, se kterými jsme pracovali v teoretické části, není tvar *quedarse + participium* uveden jako opisná vazba. Odstranili jsme tedy tyto příklady pomocí dvou negativních filtrů pro jednoduché i složené slovesné časy:

```
[word="me|te|se|nos|os"][[lemma="quedar"]][tag="VLadj"]
```

```
[word="me|te|se|nos|os"][[lemma="haber"]][lemma="quedar"]][tag="VLadj"]
```

Získali jsme tak příklady perifráze *quedar + participium* se slovesy *atrapar*, *reducir*, *grabar*, *paralizar* a *embarazar*.

Vazba *quedar atrapado* je ve většině případů přeložena slovesy s předponou *u-* vyjadřující výsledek děje, která se ale objevují většinou v činném rodě (*uvízl*, *uvízla*). Ve větě *stála celé hodiny uvězněná* je také zachován význam rezultativnosti. Překladatelka Anežka Charvátová zde využila podobnosti participia s adjektivem a výsledný stav popsala přídavným jménem *uvězněná*, pasivní způsob vyjádření však nahradila slovesem *stála* v činném rodě. Výjimkou s trpným rodem je věta *má mysl je uvězněna*, která odráží povahu slovesného děje španělské vazby. V poslední větě se setkáme s překladem slovesem v dokonavém vidu *chytla se*, ze kterého nevyplývá, jestli výsledný stav stále trvá, což je význam, který zdůrazňují Zavadil a Čermák.

*Andaba en misión diplomática en Moscú, donde **quedó atrapado** con su familia por varios años.*

*Zrovna dlel na diplomatické misi v Moskvě, kde i s rodinou několik let **uvízl**.*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

*En una memorable tranca, donde **quedé atrapada** durante un par de horas en el automóvil bajo un calor de plomo líquido, escribí Dos palabras de un tirón en el reverso de mis cheques [...].*

*V jedné nezapomenutelné dopravní zácpě, když jsem v horku tekutého olova **stála** celé hodiny **uvězněná** v autě, jsem z jedné vody načisto na rub šekové knížky napsala Dvě slova [...].*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

*Miles de personas perecieron, pero el mundo recuerda la catástrofe sobre todo por Omaira Sánchez, una niña de trece años que **quedó atrapada** en el barro.*

*Zahynuly tisíce lidí, ale svět si tu katastrofu pamatuje hlavně kvůli Omaře Sánchezové, třináctileté dívce, jež **uvízla** v bahně.*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

*Mi hija **quedó atrapada** en su propio cuerpo, tal como esa niña lo estaba en el barro.*

*Má dcera **uvízla** ve vlastním těle jako ta dívenka v bahně.*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

*Esos días padezco una forma de fiebre fría en que el cuerpo se me cierra y mi mente **queda atrapada** en un territorio helado.*

*V takových dnech trpím jakousi zimnicí, kdy se mé tělo stahuje do sebe a má mysl **je uvězněna** v ledové krajině.*

(Allende, Isabel: Sépiový portrét, 2004, přeložila Baďurová, Monika)

*Valeria ilumina: una rata **queda atrapada** en la ratonera.*

*Valeria si posvítí: do pastičky se **chytila** krysa.*

(Arriaga, Guillermo: Psí lásky, 2009, přeložila Holišová, Šárka)

Ve spojení se slovesem *reducir* se setkáváme téměř ve všech případech s překladem slovesy v činném rodě, která sice nezachovávají pasivní způsob vyjádření děje, ale mohou odkazovat na přesný okamžik, kterým začíná výsledný stav (např. slovesa *zúžil se*, *promění*, *smrskla se*). To odpovídá pojetí Garcíi Fernández (2006: 227). Ve větě *tréba neshořel mezi bezútešnými dunami* přísudek odráží celé slovní spojení *no quedó reducido a cenizas*. Jen

v jednom případě se v českém překladu vyskytuje sloveso v trpném rodě, věta *je omezena na jednu neupotřebitelnou tmavou skvrnu*, což naznačuje trvání výsledného stavu, které zmiňují Zavadil a Čermák (2010: 327).

*[...] que he cultivado la fantasía de que **no quedó reducido** a cenizas sobre esas dunas desoladas; tal vez salvó de milagro [...]*

*[...] že jsem mu vymyslela jiný konec: třeba **neshořel** mezi bezútěšnými dunami, ale zázrakem se zachránil [...]*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

*[...] me mostró las placas contra la luz, dos grandes rectángulos negros donde la excepcional inteligencia de mi hija **queda reducida** a una inservible mancha oscura.*

*[...] mi předvedl proti světlu desky se snímky, dva velké černé obdélníky, na nichž **je** výjimečná inteligence mé dcery **omezena** na jednu neupotřebitelnou tmavou skvrnu.*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

*La lista de teléfonos desconocidos **había quedado reducida** a cuatro nombres y los escribí aparte para verlos más claramente, a ver si me inspiraba.*

*Seznam neznámých telefonních čísel **se zúžil** na čtyři jména, která jsem si napsal zvlášť, jestli si pod nimi náhodou něco nevybavím.*

(Tusset, Pablo: Nejlepší loupákův zážitek, 2001, přeložil Nekola, Ondřej)

*Otros marcados como Taxi, Seguro, Club y Pumares eran también fáciles de identificar y la lista **quedó reducida** a nueve incógnitas.*

*Ostatní jako Taxi, Pojišťovna, Club a Pumares také nebylo těžké identifikovat, a tak **se** seznam **zúžil** na devět neznámých.*

(Tusset, Pablo: Nejlepší loupákův zážitek, 2001, přeložil Nekola, Ondřej)

*Todo lo que se divide indefinidamente se vuelve confuso hasta **quedar reducido** a polvo.*

*Všechno, co se dělí napořád, stává se zmateným a nakonec **se promění** v prach.*

(Roa Bastos, Augusto: Já nejvyšší, 2001, přeložil Forbelský, Josef)

*Pořád ji pronásledovala myšlenka, že **se smrskla** na roli ženušky, která vyvolává blahosklonné sympatie.*

*No podía dejar de pensar que **había quedado reducida** al papel de mujercita que inspiraba una simpatía condescendiente.*

(Chaviano, Daína: Havana Blues, 1998, přeložila Jurionová, Alena)

Třetím nejčastějším slovesem s perifrází *quedar + participium* je *grabar*. Pro toto spojení volili překladatelé do češtiny trpný rod častěji než u předchozích dvou sloves.

*Todos nuestros actos **han quedado grabados**.*

*Všechny naše výstupy **jsou zachyceny**.*

(Bioy Casares, Adolfo: Morelův vynález, 1953, přeložil Vrhel, František)

***Han quedado grabados** siete días.*

***Nasnímalo se** sedm dnů.*

(Bioy Casares, Adolfo: Morelův vynález, 1953, přeložil Vrhel, František)

*Sus comentarios piadosos y los de la enfermera **quedan grabados** en la cinta de la paciente, quien al oírlos decide no esperar al dolor y a la lenta ruina [...]*

*Jeho i ošetřovatelčiny soucitné poznámky **se nahrávají** na magnetofonový pásek pacientky, která, když je vyslechne, se rozhodne nečekat na bolest a pomalé umírání [...]*

(Marías, Javier: Vzpomínej, 1994, přeložila Jungmannová, Marie)

*... la matanza de Chucoti **quedó grabada** en la mente de los lanceros del Vigésimoséptimo de la Brigada Ligera como una herida que jamás se cerraría.*

*... masacr v Chucoti **se vryl** do paměti kopiníků ze sedmadvacátého pluku lehké brigády jako rána, která se nikdy nezacelí.*

(Marsé, Juan: Ještěří ocásky, 2000, přeložila Jungmannová, Marie)

*No había descrito Nehru su país como «un antiguo palimpsesto en el que capas sobre capas de pensamiento y ensoñación **han quedado grabadas** [...]*

*Néhrú přece kdysi svou zemi popsal jako „starý palimpsest, **kde je vyryta** jedna vrstva myšlení a snění za druhou [...]*

(Moro, Javier: Červené sáří, 2009, přeložila Jungmannová, Marie)

*Entre el hotel y la radio preparamos la entrevista y ésta **quedó grabada** en quince minutos.*

Cestou z hotelu do rozhlasu jsme si rozhovor připravili natolik, že jsme pak byli s natáčením za čtvrt hodiny hotovi.

(Vargas Llosa, Mario: Tetička Julie a zneuznaný genius, 1977, přeložila Prokopová, Libuše)

České překlady vazby *quedar paralizado* ve většině případů zdůrazňují začátek výsledného stavu. V příkladech z InterCorpu překladatelé použili slovesa v dokonavém vidu odvozená pomocí prefixů. Sloveso *strnout* vyjadřuje změnu stavu, předpona *u-* tvoří dokonavý tvar nedokonavého slovesa *váznout* (v uvedeném příkladu z InterCorpu se vyskytuje hovorová varianta *uvíznout*). Pouze v poslední větě se vyskytuje přísudek v trpném rodě (*byla jsem ochromená*) popisující stav, ve kterém se vypravěčka knihy nachází. Jedná se tak o jediný příklad odpovídající popisu vazby *quedar + participium* podle Zavadila a Čermáka (2010: 327) a zároveň o jediný překlad zachovávající pasivní význam španělské perifráze.

Los bandidos quedaron paralizados de sorpresa durante unos instantes, tratando de sobreponerse al efecto de las luces, el aire enrarecido y ese ruido atronador.

Bandité na několik vteřin strnuli, ochromeni úžasem, a snažili se vzpamatovat se ze všech těch světél, rozpáleného vzduchu a omračujícího hluku.

(Allende, Isabel: Království Zlatého draka, 2003, přeložila Baďurová, Monika)

Quedé paralizado de espanto.

Strnul jsem hrůzou.

(Allende, Isabel: Město netvorů, 2002, přeložily Novotná, Dora a Novotná, Jana)

Los automóviles de toda clase y el transporte público quedaron paralizados donde los sorprendió la emergencia [...]

Osobní a nákladní auta i městské autobusy uvízly tam, kde je spoušť právě zastihla [...]

(García Márquez, Gabriel: Žít, abych mohl vyprávět, 2002, přeložil Medek, Vladimír)

[...] cuando sucedió, al pie de aquel absurdo ascensor, quedé paralizada de miedo y no pude decir nada más que una torpeza.

[...] když k tomu konečně tam u toho absurdního výťahu došlo, **byla jsem tak ochromená strachem**, že jsem se nezmohla na kloudné slovo.

(Sábato, Ernesto: Tunel, 1978, přeložil Urban, Vít)

4.4.2 Quedar + participium v publicistických textech

InterCorp obsahuje celkem 896 příkladů vazby *quedar* + *participium* v publicistických textech, ale jen u 16 z nich je zdrojovým jazykem dokumentu španělština nebo čeština. Funkcí náhodného vzorku jsem z tohoto malého počtu navíc získala věty, které byly velmi volným překladem, na kterém bych nemohla srovnávat jazykové prostředky s ohledem na povahu slovesného děje, příklady této vazby v publicistických textech jsem tedy výjimečně vybrala sama bez automatického výběru InterCorpu.

V prvním příkladu vazby (*quedan paralizados*) vidíme překlad spojením *končí v blokaci*. Přestože sloveso *končit* se zde objevuje v činném rodě, z celého slovního spojení vyplývá, že podmět věty (*žadosti*) není zároveň činitelem popisovaného děje. Podobný jev můžeme sledovat u druhého příkladu, *han quedado situados*. Překladatel vynechal v cílovém textu sloveso *situar* a rozhodl se použít jen *být* s příslovečným určením místa. Český text tedy stejně jako španělská vazba popisuje stále trvající výsledný stav a oba jazyky vyjadřují srovnatelný význam, alespoň pokud vyjdeme z popisu perifráze *quedar* + *participium* podle Zavadila a Čermáka (2010: 327). Okamžik, kterým výsledný stav začal, však v tomto případě není patrný ani v původním španělském textu a je pochopitelné, že není zachycen ani v českém překladu.

[...] más del 30 % de las comisiones rogatorias que España presenta al Peñón **quedan paralizadas** o sin respuesta.

[...] Žadosti o vydání prověřovacích záznamů, které žádají španělští vyšetřovatelé, z 30 % **končí blokací** či zcela bez odpovědi.

(PressEurop: Španělské dilema o Gibraltar, 2010, autor ani překladatel neuveden)

“Portugal y España **han quedado situados** ahora en la primera línea de fuego de los inversores.”

„Portugalsko a Španělsko **jsou** dnes v hledáčku investorů.“

(PressEurop: Propad madridské burzy, 2010, autor ani překladatel neuveden)

Co se týče překladů z češtiny do španělštiny, v první větě překladatel použitím perifráze *quedar confirmado* zachoval pasivní způsob vyjádření, přičemž sloveso *confirmar* nepřeložil příčestím trpným, ale substantivem *potvrzení*. Ve druhé větě španělský překladatel pozměnil modulací význam příslovečného určení místa *ve stínu*, které nahradil slovesem *relegar* označující čas, respektive pozdější dobu. Použitím perifráze s pomocným slovesem *quedar* vystihl myšlenku, že popisovaný stav stále trvá, význam této opisné vazby se tedy v tomto případě shoduje s vysvětlením Zavadila a Čermáka (2010: 327), podobně jako u překladů ze španělštiny do češtiny.

Potvrzením nového trendu byly jeho pochybnosti, které vyjádřil při bombardování Jugoslávie v roce 1999.

Este cambio de actitud quedó confirmado con las reservas que expresó ante los bombardeos de la OTAN en Yugoslavia en 1999.

(Soukup, Ondřej – Šnidl, Vladimír: Klaus je v Rusku jako doma, 2009, překladatel neuveden)

Zásadní reformy jsou ve stínu.

Mientras tanto, las reformas decisivas quedan relegadas.

(PressEurop: Třetí pilíř vládní koalice se drolí, autor ani překladatel neuveden)

4.5 Ir + participium

Ir + participium podle Zavadila a Čermáka (2010: 327) vyjadřuje, že výsledný stav bude trvat dále v budoucnosti a můžeme na něj tedy nahlížet prospektivně. Stylistická hodnota této vazby je knižní. Podle Garcíi Fernández (2006: 176) přidává k pasivní rezultativnosti význam kontinuativní. V obou publikacích se tedy zdůrazňuje trvání popisované skutečnosti, García Fernández však tuto vazbu srovnává s aktivní *llevar + participium*, kterou Zavadil s Čermákem uvádějí jako aktivní variantu konstrukce *quedar + participium*. García Fernández ve svém výkladovém slovníku dále vysvětluje, že *ir + participium* vyjadřuje opakování činnosti popsané plnovýznamovým slovesem, která ještě neskončila a může vést

k dalším výsledným stavům. Rozdíl mezi pasivní vazbou *ir + participium* a aktivní *llevar + participium* dokládá na dvojici příkladů:

- a. *Ayer a estas horas iban leídas ya treinta páginas de tu libro.*
- b. *Ayer a estas horas se llevaban leídas ya treinta páginas de tu libro.*

V tomto případě je význam obou vět velmi podobný – *iban leídas* i *se llevaban leídas* popisují výsledek činnosti, která ale mohla dále pokračovat. Je tedy pravděpodobné, že překlad do češtiny by rozdíl mezi nimi nezachoval.

Na závěr García Fernández doplňuje, že význam této vazby může přímo vyplývat z některých vět s příslovečným určením času a explicitním vyjádřením toho, že děj pokračuje, např. *Desde las doce van hechas treinta croquetas y en una hora haré treinta más.*

4.5.1 Ir + participium v beletrii

InterCorp obsahuje 1555 příkladů perifráze *ir + participium* v beletristických textech, jedná se tedy o třetí nejpoužívanější vazbu. Pojí se nejčastěji se slovesy *vestir*, *dirigir*, *acompañar* a *armar*. Co se týče spojení se slovesem *vestir*, překladatelé ve většině případů zvolili ekvivalent *mít na sobě*, který sice neodráží všechny gramatické složky významu, které obsahuje španělská perifráze, avšak v českém textu působí nejpřirozeněji. Variantou k tomuto překladu je spojení *být oblečen / oblečena*, ze kterého jednak vyplývá význam pasivity, a jednak se liší i z hlediska stylistiky – zatímco *mít na sobě* můžeme považovat za neutrální výraz, *být oblečen* působí spíše formálněji.

[...] **iban vestidas** con ropa de su propio negocio, de pronto me di cuenta de que era el famoso Armani, un emporio.

Měly na sobě šaty z vlastního obchodu, náhle jsem si uvědomil, že je to slavný Armani, velký obchod.

(Marías, Javier: Vzpomínej na mě zítra při bitvě, 1994, přeložila Jungmannová, Marie)

Iba vestido de marrón oscuro, con pantalones de pernera ancha y recta y una parka con capucha.

Měl na sobě tmavě hnědé oblečení, kalhoty s rovnými a širokými nohavicemi a větrovku s kapucou.

(Torres, Maruja: Dokud jsme naživu, 2004, přeložil Beneš, Radovan)

*Sus mujeres **iban vestidas** en los mismos tonos; lucían joyas de plata vieja y piedras semipreciosas y parecían princesas en lugar de campesinas.*

*Jejich ženy **byly oblečeny** ve stejných tónech a měly na sobě šperky ze starého zlata a polodrahokamů, v nichž vypadaly jako princezny a ne jako venkovanky.*

(Moro, Javier: Červené sáří, 2009, přeložila Jungmannová, Marie)

Pokud se zaměříme na překlady z češtiny do španělštiny, překladatelé volili perifrázi *ir vestido* v přímé řeči (např. v Čapkově *Válce s mloky*) i pro překlad popisů, např. knižního vyjádření *byly oděny* i expresivního *byl navlečený* v knize *Hastrman – zelený román*. Můžeme zde tedy pozorovat, že čeština má k dispozici různé lexikální a stylistické prostředky pro popis oblékání, na druhou stranu pro španělštinu je typické používání opisné vazby a kladení důrazu na přesné vyjádření povahy slovesného děje.

„A jak **byl oblečen**?“

- ¿Y cómo **iría vestido**?

(Čapek, Karel: Válka s mloky, 1966, přeložili Falbrová, Ana a Elizondo, Ciro)

Nebyla v modré košili jako většina dívek, co tančily v jízdni dráze.

*No **iba vestida** con la camisa azul como la mayoría de las chicas que bailaban sobre las vías de tranvía.*

(Kundera, Milan: Život je jinde, 1979, přeložil Valenzuela, Fernando de)

***Byly oděny** v bílých rízách, husím pochodem šly úzkou pěšinou mezi klasy a nedívaly se vlevo ani vpravo a už vůbec ne dozadu.*

***Iban vestidas** con túnicas blancas, caminaban en fila india por el estrecho camino entre las espigas y no miraban ni a izquierda ni a derecha, ni por supuesto hacia atrás.*

(Urban, Miloš: Hastrman – zelený román, 2001, přeložil Uharte, Kepa)

*Panáč **byl navlečený** do rubáše, blátem pomazané košile s velkou ošklivou záplatou ve tvaru šikmého kříže.*

*El espantapájaros **iba vestido** con un sudario, una camisa tiznada de fango con un parche grande y feo en forma de cruz oblicua.*

(Urban, Miloš: Hastrman – zelený román, 2001, přeložil Uharte, Kepa)

U překladů druhého nejčastějšího spojení *ir dirigido* ze španělštiny do češtiny se v InterCorpu většinou setkáme s příklady, kde je plnovýznamové *dirigir* užito jako sloveso intransitivní. Nejedná se tedy o perifráze, a proto tyto příklady v této práci uvádět nebudeme.

Pokud se u stejného spojení budeme zabývat překlady českých knih do španělštiny, na příkladu z InterCorpu vidíme, že autor původního textu zvolil sloveso v činném rodě a nedokonavém vidu (*platila*), které španělští překladatelé převedli do cílového jazyka opisnou vazbou. Na základě uvedené věty se tedy můžeme domnívat, že používání trpného rodu (*být namířen, být adresován*) v překladové literatuře je dáno snahou zachovat v co největší míře přesný význam španělské opisné vazby.

*Načež K. prohlásil, že chvála **platila** vlastně jí, Olze [...]*

*K se vio obligado aclarar que esa alabanza **iba dirigida** en realidad a ella, a Olga [...]*

(Kafka, Franz: Zámek, 1969, přeložil Hernández Arias, José Rafael)

Co se týče vazby *ir acompañar*, v českých textech se většinou nevyskytuje doslovný překlad slovesem *doprovázet*. Jeho význam bývá vyjádřen jinými slovy, např. *mít s sebou, je s ním* a podobně.

*No me fijé que el tío **iba acompañado**.*

*Nevšimla jsem si, že **není sám**.*

(Bolaño, Roberto: Divocí detektivové, 1998, přeložila Charvátová, Anežka)

*Cecilia **iba acompañada** por un séquito de indias de su servicio, disimuladas entre las mancebas de los soldados.*

*Cecilie **s sebou měla** svou družinu indiánských služebných, ukrytých mezi milenkami vojáků.*

(Allende, Isabel: Inés, má drahá, 2006, přeložila Baďurová, Monika)

Va acompañado por una mujer.

Je s ním nějaká žena.

(Navarro, Julia: Bratrstvo turínského plátna, 2004, přeložil Medek, Vladimír)

Naopak ve španělských textech se překlad perifrází *ir acompañado* objevuje jako ekvivalent přísudku *být doprovázen* v trpném rodě. Tím se liší od spojení se slovesem *dirigir*, kterým španělští překladatelé nahrazovali česká slovesa v činném rodě. Na příkladech z InterCorpu se španělské a české texty shodují jak ve vyjádření pasivity, tak i kontinuity.

Přestože jejich důvod byl bezvýznamný, ty návštěvy byly provázeny tajemným napětím (matka se stávala nemluvnou) probouzejícím Agnesinu zvědavost.

A pesar de que el motivo de las visitas carecía de significado, iban acompañadas de una tensión secreta (la madre permanecía en silencio) que despertaba la curiosidad de Agnes.

(Kundera, Milan: Nesmrtelnost, 1993, přeložil Valenzuela, Fernando de)

[...] a protože se malířka chovala velice přátelsky, ten obdiv nebyl doprovázen strachem či nedůvěrou a měnil se v sympatii.

[...] y dado que la pintora se comportaba muy amistosamente, aquella admiración no iba acompañada por el miedo ni la desconfianza y se convertía en simpatía.

(Kundera, Milan: Nesnesitelná lehkost bytí, 1985, přeložil Valenzuela, Fernando de)

Čtvrtým nejčastějším slovesem, které se pojí s vazbou *ir + participium*, je *armar*. Ve všech uvedených příkladech ze španělských knih přeložených přímo do češtiny se setkáme s ekvivalentem *být ozbrojen*, který by se pravděpodobně nelišil od překladů perifráze se slovesem *estar*. Výjimkou je věta *Bývají ozbrojeni?* z knihy *Pravda o případu Savolta*, kde sloveso *bývají* implikuje také opakování popisované skutečnosti. V ostatních případech je v českém přísudku odpovídajícím španělské perifrázi zachován jen pasivní význam pomocí trpného rodu. V kontextu celé věty však mohou být vyjádřeny i ostatní významy opisné vazby, např. ve větě *jsou ozbrojeni a chodí s prstem na spoušti* vyplývá význam kontinuity z druhého přísudku (*chodí*).

*Muchos **iban armados** de machetes acabados de robar en los primeros asaltos a las tiendas, y parecían ansiosos por usarlos.*

*Mnozí **byli ozbrojeni** mačetami, které právě uloupili během prvních útoků na obchody, a zřejmě se už nemohli dočkat, aby je použili.*

(García Márquez, Gabriel: Žít, abych mohl vyprávět, 2002, přeložil Medek, Vladimír)

*- No saquéis las pistolas, si ven que **vamos armados** pueden ponerse nerviosos y freírnos a tiros.*

*„Nevytahujte pistole, jestli zjistí, že **jsme ozbrojení**, mohou znervóznět a zasypat nás kulkama.“*

(Tusset, Pablo: Nejlepší loupákův zážitek, 2001, přeložil Nekola, Ondřej)

*No se preocupe, maestro, dijo Marco Antonio Guerra, **voy armado**.*

*Nedělejte si starosti, pane profesore, řekl Marco Antonio Guerra, **jsm ozbrojený**.*

(Bolaño, Roberto: 2666, 2004, přeložila Charvátová, Anežka)

*Los que asaltan **van armados** y con el dedo en el gatillo.*

***Jsou ozbrojení** a chodí s prstem na spoušti.*

(Vargas Llosa, Mario: Smrt v Andách, 1993, přeložila Šimková, Alena)

*- ¿Suelen **ir armados**?*

*„**Bývají ozbrojeni**?“*

(Mendoza, Eduardo: Pravda o případu Savolta, 1980, přeložil Koutný, Petr)

4.5.2 Ir + participium v publicistických textech

Dotazem [lemma="ir"][tag="VLadj"] jsem získala v kolekcích PressEurop a Syndicate 421 příkladů, po vyfiltrování příkladů s gerundiem jich zůstalo 391. Podle frekvenčního seznamu se pojí nejčastěji se slovesy *acompañar*, *encaminar*, *destinar* a *determinar*.

Nejčastějším ekvivalentem vazby *ir acompañado* je téměř doslovný překlad *doprovázet*, popř. *provázet*, ovšem v činném rodě. V obou jazycích je zachován význam kontinuity, ve španělštině je obsažený v samotné perifrázi, zatímco v češtině je vyjádřený

videm nedokonavým. Dalším překladem, který se v InterCorpu několikrát opakuje, je sloveso *vázat se*, použité v činném rodě. V dalších člancích o Evropské unii se však setkáváme i s jinými lexikálními možnostmi, např. *násobit*. V některých překladech můžeme v jednotlivých jazycích sledovat zcela odlišnou větnou strukturu, např. ve španělštině může být perifráze přísudkem věty vedlejší (*necesidad de que vaya acompañada por sus ciudadanos*), zatímco v češtině je její obsah vyjádřen v rámci jedné věty (*nutnost vzít s sebou i své občany*), význam doprovázení je zde zdůrazněn spojkou *i*.

*Las últimas ampliaciones de la UE han **ido acompañadas** por un gran temor de que hordas procedentes del Este invadan el resto de Europa.*

*Poslední rozšiřování EU **provázely** silné obavy z toho, že Evropu zaplaví hordy obyvatel z Východu.*

(Ostrowski, Marek: Obyvatelstvo neustále v pohybu, Paříž, 2009, překladatel neuveden)

*La frase **va acompañada** de fotos de manifestantes griegos con máscaras antigás, quemando una bandera griega.*

*Slogan **doprovází** obrázek řeckých manifestantů v plynových maskách držíc v plamenech řeckou vlajku.*

(PressEurop: Řecko, nový politický strašák, Paříž, 2010, autor ani překladatel neuveden)

*Parece más probable un auge de los precios de los productos básicos actuales, porque **va acompañado** de una historia sobre una “nueva época”.*

*Jako pravděpodobnější se jeví pokračování dnešního boomu komoditních cen, neboť právě k němu **se silněji váže** představa „nové éry“.*

(Shiller, Robert. J.: Ostře sledované bubliny, Praha, 2011, překladatel neuveden)

*La última opción – la deflación de los salarios y los precios – para reducir los costos, lograr una depreciación real y restablecer la competitividad **va acompañada** de una recesión cada vez más profunda.*

*K poslední možnosti – deflaci mezd a cen ve snaze snížit výdaje, dosáhnout reálné devalvace a obnovit konkurenční schopnost – **se váže** čím dál hlubší recese.*

(Mihm, Stephen a Roubini, Nouriel: Půjčka a modlitba, Praha, 2011, překladatel neuveden)

*[...] la ofensiva diplomática de Moscú en la UE **va acompañada** de una ofensiva comercial encaminada a adquirir tecnologías desarrolladas en Europa.*

*Diplomatická ofenzíva Moskvy v Unii se ještě **násobí** ofenzívou obchodní, která má zajistit získání vyspělých technologií z Evropy [...]*

(PressEurop: Pokrevní bratři, Paříž, 2009, autor ani překladatel neuveden)

*[...] pero está haciéndolo sin atender a la necesidad crucial que **vaya acompañada** en ese proceso por sus ciudadanos.*

*Dělá to však, aniž věnovala pozornost klíčové nutnosti **vzít s sebou i své občany**.*

(Davies, Howard: Chybná bankovní unie Evropy, Praha, 2012, překladatel neuveden)

Překlady spojení *ir encaminado* zpravidla vycházejí z významu samotného plnovýznamového slovesa *encaminar*, aniž by odrážely význam pasivní rezultativnosti. Z hlediska povahy slovesného děje z českých verzí textů obvykle vyplývá spíše význam kontinuativní, který zdůrazňuje García Fernández (2006: 176). Například v první větě, kterou jsem našla v InterCorpu metodou náhodného vzorku, španělské opisné vazbě odpovídá sloveso v přítomném čase (*klade si za cíl*) vyjadřující, že popisovaný děj stále trvá. Podobně je tomu i ve druhém příkladě, kde trvání děje v minulosti je vyjádřeno videm nedokonavým (*usilovala*). V dalších příkladech je perifráze nahrazena substantivem nebo adjektivem (např. *snaha, orientovaná*).

*Asimismo, las medidas adoptadas por Rusia para aumentar su influencia en los países del Asia central ricos en energía **van encaminadas** a consolidar la posición de Rusia [...]*

*Obdobně i ruské úsilí rozšířit svůj vliv také na energeticky bohaté středoasijské země **si klade za cíl upevnit postavení Ruska** [...]*

(Lipman, Masha: Ruské obrození, Praha, 2006, překladatel neuveden)

*No sólo se lanzó la guerra misma basándose en las mentiras de la CIA, sino que, además, **iba encaminada** a crear un régimen encabezado por los chiles y sometido a los EE. UU. [...]*

*Nejenže válka samotná byla zahájena na základě lži CIA, ale **usilovala** o vytvoření šlitého vedeného režimu servilního k USA [...]*

(Sachs, Jeffrey D.: Jak zastavit bumerang terorismu, Praha, 2016, překladatel neuveden)

*Primero, la perspectiva de las riquezas hace que las medidas oficiales **vayan encaminadas** a obtener un trozo mayor de la tarta, en lugar de crear una tarta mayor.*

*Zaprvé, vyhlídky na zbohatnutí orientují úsilí představitelů státu na **snahu** přivlastnit si větší díl koláče, nikoliv jej zvětšovat.*

(Stiglitz, Joseph E.: Znovu na téma prokletí přírodních zdrojů, Praha, 2004, překladatel neuveden)

*Como tal, debe ser fiable y previsible y debe **ir encaminada** a atender las necesidades de desarrollo de forma que se puedan supervisar, calibrar y evaluar.*

*Pomoc samotná pak musí být spolehlivá, předvídatelná a **orientovaná** na rozvojové potřeby tak, aby se dala monitorovat, měřit a vyhodnocovat.*

(Sachs, Jeffrey D.: Rozvojová pomoc v zájmu rozvoje, Praha, 2006, překladatel neuveden)

Pokud jde o vazbu *ir destinado*, při překladu do češtiny dochází ke ztrátě významu pasivní rezultativnosti, podobně jako je tomu u předchozího spojení se slovesem *encaminar*. Překladatelé považovali za důležitější význam kontinuativní, jak můžeme vidět na obou příkladech z InterCorpu (*dostávají, putovala*).

*Pero una cantidad mayor ha **ido destinada** a los propios reglamentadores y a los gobiernos nacionales.*

*Větší díl ale **dostávají** sami regulátoři a dále národní vlády.*

(Davies, Howard: Pokrčení ramen nad 4,3 miliardy dolarů, Praha, 2014, překladatel neuveden)

*Con tanto del ingreso nacional de los EE. UU. **yendo destinado** para tan pocos, el crecimiento sólo podía continuar a través del consumo financiado por una creciente acumulación de la deuda.*

*Jestliže tak velká část amerického národního důchodu **putovala** do kapes hrstky lidí, růst mohl pokračovat jedině skrze spotřebu financovanou z hromadícího se dluhu.*

(Stiglitz, Joseph E.: Ideologická krize západního kapitalismu, Praha, 2011, překladatel neuveden)

Co se týče spojení se slovesem *determinar*, ve všech uvedených příkladech z InterCorpu je ekvivalentem španělské perifráze sloveso v činném rodě a nedokonavém vidu (*neurčují, určuje, rozhoduje*). Jedná se o věty v přítomném čase a ve všech z českého překladu vyplývá, že se jedná o déle trvající děj. Naopak význam pasivní rezultativnosti z českých vět nevyplývá.

*Al fin y al cabo, los tipos de interés no **van determinados** por una fuerza natural invisible, sino que los fijan personas reales.*

*Vždyť úrokové sazby **neurčují** nějaké neviditelné přírodní síly; stanovují je lidé.*

(Borio, Claudio: Hlavalam úrokových sazeb, Praha, 2014, překladatel neuveden)

*Bernanke puso de relieve correctamente que los tipos de interés reales a largo plazo **van determinados** por el crecimiento real.*

*Bernake správně zdůraznil, že dlouhodobé reálné úrokové míry **určuje** reálný růst.*

(Subramanian, Arvind: Problém se sekulární stagnací, Praha, 2016, překladatel neuveden)

*Como los salarios **van determinados** por la ley de la escasez, hay personas que no pueden ganar dinero suficiente para llevar una vida decorosa.*

*Poněvadž o mzdách **rozhoduje** zákon nedostatkovosti, někteří lidé si nemohou vydělat dost peněz na slušný život.*

(Sinn, Hans-Werner: Příští sociální síť, Praha, 2006, překladatel neuveden)

4.6 Salir + participium

Zavadil a Čermák (2010: 327) u *salir + participium* pouze zdůrazňují perfektivnost stavu, který tato vazba vyjadřuje. García Fernández (2006: 235) ji přirovnává ke spojení *ser + participium* a uvádí, že se vyskytuje pouze se slovesy, která popisují změnu stavu, což dokazuje na příkladu: *Juan sale elegido presidente de la asociación todos los años*. Z vyhledávání v korpusu vyplývá, že se používá nejvíce v beletrii (celkem v 628 případech), naopak nejméně v textech právních (InterCorp našel v kolekci Acquis jen 11 příkladů).

4.6.1 Salir + participium v beletrii

Před samotnou analýzou českých překladů vazby *salir + participium* v beletristických textech jsme ze seznamu v korpusu odstranili pomocí negativního filtru všechny výskyty se slovesy *huir* a *arrastrar*, protože ve všech případech se jednalo o vazbu s gerundiem, chybně označené jako vazby s participiem. Ze stejného důvodu jsme vyfiltrovali i příklady *salir tambaleándose* a *salir tirándose*. Pracovali jsme tak se zbylými 544 výskyty, ze kterých jsme vybírali texty, jejichž výchozím jazykem je španělština nebo čeština.

V beletrii se perifráze *salir + participium* objevuje nejčastěji se slovesy *disparar* (celkem 203krát), dále *despedir* (72krát) a poté *publicar*, *vestir* a *elegir* (méně než 10krát). Spojení *salir disparado* však označuje náhlý, rychlý pohyb, a nelze ho tedy považovat za perifrastické užití. Překlady vazby *salir + participium* proto analyzujeme s méně obvyklými slovesy.

U vazby *salir despedido* můžeme díky příkladům z InterCorpu srovnat jak překlad ze španělštiny do češtiny, tak z češtiny do španělštiny. V prvním případě došlo k převedení přísudku s opisnou vazbou (*el polvo salió despedido*) na přísudek se slovesem v činném rodě (*sfouknul jsem prach*). Překladatel tedy nekladl důraz na *prach* jako autor španělského textu, ale na osobu vypravěče, který má v této větě roli činitele popisovaného děje. Co se týče překladu Čapkovy *Krakatita* do španělštiny, Patricia Gonzalo de Jesús zvolila vazbu *salí despedido* pro překlad věty *Já letěl na zem*. Opět tedy můžeme pozorovat, že *salir + participium* je vhodným ekvivalentem pro přísudky se slovesy v činném rodě, přestože hlavním významem této španělské opisné vazby je pasivní rezultativnost.

[...] *me volví a reír y el polvo de los libros salió despedido con la fuerza de mi risa [...]*

[...] *znovu jsem se zasmál, až jsem sfouknul prach z knih [...]*

(Bolaño, Roberto: *Divocí detektivové*, 1998, přeložila Charvátová, Anežka)

Já letěl na zem.

Salí despedido hacia el suelo.

(Čapek, Karel: *Krakatit*, 1982, přeložila Gonzalo de Jesús, Patricia)

V další dvojici příkladů budu analyzovat překlady vazby *salir publicado*. V obou případech je ekvivalentem sloveso v činném rodě. Zatímco v prvním překladu se však shoduje podmět španělské a české věty (*la noticia salió publicada* a *zpráva proběhla tiskem*), ve druhém překladu došlo k větě-členské transpozici. V české větě *její fotografii otiskly místní noviny* je přesto patrnější význam pasivity vzhledem k *fotografii* než v první větě o *zprávě*.

*La noticia **salió publicada** en la prensa del mundo así me enteré yo en Caracas.*

*Zpráva **proběhla** světovým tiskem, takže jsem se o tom dozvěděla i já v Caracasu.*

(Allende, Isabel: Paula, 1995, přeložila Charvátová, Anežka)

*Su foto **salió publicada** en los periódicos de la ciudad, con nulo resultado.*

*Její fotografii **otiskly** místní noviny s nulovým výsledkem.*

(Bolaño, Roberto: 2666, 2004, přeložila Charvátová, Anežka)

Dalším příkladem z InterCorpu je spojení *salir vestido*. Ve výchozím textu je výsledek děje popsán pasivně pomocí opisné slovesné vazby, na druhou stranu v cílovém textu najdeme překlad slovesem v činném rodě (*navlékl se*).

*[...] **salió vestido** con la piel de la fiera, y gritó desde la torre, donde le dejaban abrigarse en las noches de lluvia.*

*[...] namol opilý **se navlékl** do kůže toho dravce a křičel z věže, kde ho v deštivých nocích nechávali přespat.*

(Cunqueiro, Álvaro: Muž, který se podobal Orestovi, 1968, přeložil Suda, Josef)

Pokud jde o vazbu *salir fortalecido*, v prvním příkladu zvolila překladatelka sloveso v činném rodě. Nebyl tedy zachován pasivní význam, ale dokonavý vid vyjadřuje, že popisovaný děj povede k výsledku. Ve druhé větě Vladimír Medek přeložil doslova pomocné sloveso *salir* jako *vyjít*, přestože zde neoznačuje pohyb. Španělskému participiu *fortalecida* odpovídá adjektivum *posílená*, které v posledním příkladu této vazby se setkáme s překladem slovesem *být* s rozvitým podmětem *posílení prestiže dynastie*. Přestože struktura české a španělské věty se liší, vyplývá z tohoto překladu význam rezultativnosti i skutečnost, že samotná dynastie nebyla původcem děje.

*Le explico lo que le pasó, que soy su madre, que no tenga miedo porque de esta prueba **saldrá fortalecida** [...]*

*Vysvětluji jí, co se stalo, že jsem její máma a že nemá mít strach, ta zkouška ji **posílí** [...]*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

*Lloró un día entero, pero **salió fortalecida** por la determinación de tener su identidad y su lugar en su casa.*

*Proplakala celý den, ale **vyšla** z toho **posílená** a odhodlaná prosadit svou osobnost a své místo ve vlastním domě.*

(García Márquez, Gabriel: 1996, Zpráva o jednom únosu, přeložil Medek, Vladimír)

*Un efecto lógico de la renuncia de Sonia al poder fue que el prestigio de la dinastía Nehru-Gandhi **saliera fortalecido**.*

*Logickým výsledkem odmítnutí moci ze strany Sonii **bylo posílení** prestiže dynastie Néhrúových - Gándhíových.*

(Moro, Javier: Červené sári, 2009, přeložila Jungmannová, Marie)

Poslední dvojice příkladů *salir + participium* v beletrii je vazba *salir elegido*. V první větě je jejím ekvivalentem trpný rod utvořený pomocí slovesa být a přičestí trpného (*nebude zvolena*), překlad tedy zachovává význam pasivity i stylistickou hodnotu věty ve výchozím textu. V druhém příkladu (*salieron elegidos*) se vazba objevuje v přímé řeči, což překladatel vyřešil přeformulováním celé věty. Výsledek děje popsal také prostřednictvím trpného rodu, v tomto případě ale zvrtným tvarem (*dostalo se*).

*Sonia no **saldrá elegida** porque es extranjera...*

*Sonia **nebude zvolena**, protože je cizinka...*

(Moro, Javier: Červené sári, 2009, přeložila Jungmannová, Marie)

*«Todos sabemos cómo se obtienen votos en Colombia y cómo muchos de los parlamentarios **salieron elegidos**», decía en una nota.*

*„Všichni víme, jak se v Kolumbii získávají hlasy a jak **se mnoho** poslanců **dostalo** do parlamentu,“ psal v jedné poznámce.*

4.6.2 Salir + participium v publicistických textech

Vazbu *salir + participium* vyhledal InterCorp v publicistických textech 58krát, ve skutečnosti se jich ale v korpusu opět vyskytuje méně kvůli chybnému morfologickému značení (do celkového počtu jsou zahrnuty i výskyty s gerundiem, např. *salir apretujándose* nebo *salir huyendo*). V tomto typu textů se s perifrází *salir + participium* pojí nejčastěji sloveso *beneficiar*, dále *fortalecer*, *reforzar*, *elegir* a *perjudicar*. Z těchto nejobvyklejších spojení jsem metodou náhodného vzorku vybrala 13 příkladů pro svou analýzu.

V prvním příkladě vazby *salir beneficiado* došlo ke gramatické větň-členské transpozici, kdy španělskou opisnou vazbu nahradilo spojení *oboustranně výhodný*. Další dva překlady částečně odpovídají struktuře španělské věty, jedním řešením je *být „v plusu“*, což zároveň odráží ekonomický kontext článku. Druhým řešením je sloveso v činném rodě s příslovečným určením způsobu *sloužit lépe*, kde je podmět španělské věty s perifrází vyjádřen předmětem. V posledních dvou příkladech můžeme porovnat ekvivalenty *mít prospěch* a *prospět*. Zatímco v první větě se shodují podměty v obou jazycích (*nadie – nikdo*), český podmět ve druhé větě (*východní Evropa*) odpovídá předmětu ve španělské verzi textu, z čehož vyplývá, že *východní Evropa* není aktivním činitelem děje.

*Lo que solía dar buen resultado como un acuerdo en el que todos, grandes y pequeños, **salían beneficiados** ahora parece un juego de suma cero para muchos de ellos.*

*Uspořádání, jež mívalo úspěch jako **oboustranně výhodná** dohoda, se dnes mnohým jeví jako hra s nulovým součtem, kde zisk jednoho znamená prohru druhého.*

(Bertram, Christoph: Roztržka v evropské domácnosti, Praha, 2004, překladatel neuveden)

*[...] los ganadores, por ende, podrán compensar a los perdedores y aún así **salir beneficiados**.*

*[...] vítězové díky tomu budou moci nahradit ztráty poraženým a stále **budou „v plusu“**.*

(Stiglitz, Joseph E.: Jak „napravit“ globalizaci, Praha, 2006, překladatel neuveden)

*Si todas las partes se sientan a la mesa de buena fe, el TCLAN en verdad se puede renegociar para que todos **salgan beneficiados**.*

*Sejdou-li se všechny strany u jednacího stolu v dobré víře, lze NAFTA skutečně upravit tak, **aby** všem **sloužila lépe**.*

(Berglöf, Erik: Uchránit rozvíjející se trhy před Trumpy, Praha, 2017, překladatel neuveden)

*Las políticas proteccionistas podrían reducir el volumen comercial total – un juego de suma cero del cual nadie **saldría beneficiado**.*

*Politika vedená na úkor sousedů by mohla snížit celkový objem obchodu – z takové hry **by neměl prospěch nikdo**.*

(Jong-Wha, Lee: Abenomika a Asie, Praha, 2013, překladatel neuveden)

*Europa del este nunca **ha salido beneficiada** cuando las condiciones políticas en Occidente se han deteriorado.*

*Zhoršení politických poměrů na Západě nikdy Východní Evropě **neprospělo**.*

(Sierakowski, Sławomir: Co Trumpovo vítězství znamená pro východní Evropu, 2016, překladatel neuveden)

Druhým nejčastějším slovesem s vazbou *salir + participium* bylo i v náhodném vzorku z InterCorpu *fortalecer*. Třikrát se zde opakuje překlad kopírující strukturu španělské perifráze, tedy sloveso *vyjít*, na které se vážou adjektiva *silnější* a *posílený*. Tyto české překlady tedy vyjadřují změnu stavu, o které mluví García Fernández (2006: 235), a zároveň se se španělským textem shodují v pasivním vyjadřování. Druhou možností překladu *salir fortalecido* je sloveso *utůžit*, které se v korpusu vyskytuje v činném rodě.

*Hay cuatro cuestiones clave que deben abordarse si se quiere que Europa **salga fortalecida** de esta crisis.*

*Existují čtyři klíčové otázky, které je třeba řešit, chceme-li zajistit, **aby** Evropa **vyšla** z této krize **posílená**.*

(Mirow, Thomas: Přidušené evropské oslavy, Praha, 2009, překladatel neuveden)

*Al dar los pasos adecuados ahora, la Unión está sentando las bases que le permitirán **salir fortalecida** y más unida de las dificultades de hoy.*

*Podnikne-li správné kroky dnes, pokládá základy, které jí umožní **vyjít** z dnešních obtíží **posílená** a jednotnější.*

(Mirow, Thomas: Přidušené evropské oslavy, Praha, 2009, překladatel neuveden)

*Para que los países europeos **salgan fortalecidos** de la crisis actual, es necesario pensar en grande [...]*

*Mají-li evropské země **vyjít** ze současné krize **silnější**, musí přemýšlet v širším rámci [...]*

(Verhofstadt, Guy: Hospodářské řízení, jaké EU potřebuje, Praha, 2011, překladatel neuveden)

*[...] más bien **salió fortalecida** por una respuesta que mejoró la supervisión [...]*

*[...] spíše ji nesporně **utužila** reakce, která zkvalitnila dohled [...]*

(Smart, Christopher: Finanční osvěta eurozóny, Praha, 2017, překladatel neuveden)

Velmi podobný význam jako *salir fortalecido* má spojení *salir reforzado*. Jak můžeme vidět v prvním příkladu z InterCorpu, překladatel zvolil ekvivalent *vyjít posílen*, se kterým jsme se setkali již u předchozí vazby. V překladech se objevuje i varianta v činném rodě, *posílit*. Dalším možným překladem je sloveso *těžít*, opět v činném rodě.

*„Durante las elecciones de junio, Wilders podría **salir reforzado**, pero los resultados de hoy no lo indicarán“, explica el diario.*

*„Z červnových voleb by Wilders mohl **vyjít posílen**, avšak dnešní výsledky tomu nenasvědčují,“ vysvětluje deník.*

(PressEurop: Populista Wilders testuje své síly, Paříž, 2010, autor ani překladatel neuveden)

*No es seguro que gane en coherencia y en legibilidad, ni que el espíritu europeo **salga reforzado**.*

*Zda tím získá na koherenci a čitelnosti a **posílí** evropského ducha, není vůbec jisté.*

(PressEurop: Zelenější. A spravedlivější? Paříž, 2013, autor ani překladatel neuveden)

*Lo único que podría **salir reforzado** de la nueva coalición son los derechos cívicos.*

*Z nové koalice by mohla **těžít** pouze občanská práva.*

(PressEurop: Nabírá Evropa liberální kurz? Paříž, 2009, autor ani překladatel neuveden)

Jako poslední příklad vazby *salir + participium* v publicistických textech uvedu spojení *salir perjudicado*. V první větě je zde přeložené slovesem *utrpět*, ze kterého vyplývá díky předponě *-u* význam rezultativnosti, přestože ho překladatel použil v činném rodě. Naopak ve druhé větě ekvivalent *trpí* neodpovídá španělské perifrázi ani z hlediska pasivity, ani z hlediska rezultativnosti.

*Pero, si consideraciones geopolíticas más amplias llevaran a estos dos países a un acuerdo, Europa podría **salir perjudicada**.*

*Pokud však širší geopolitické ohledy dovedou tyto dvě země k dohodě, mohla by tím Evropa **utrpět**.*

(Laidí, Zaki: Hraje Evropa špatnou obchodní hru?, Praha, 2013, překladatel neuveden)

*Los dueños de activos se han enriquecido, y quienes no los tienen salieron **perjudicados**.*

*Lidé s aktivy bohatnou. Lidé bez nich **trpí**.*

(Davies, Howard: Přibližme měnovou politiku lidem, Praha, 2016, překladatel neuveden)

4.7 Andar + participium

Andar + participium se používá především v beletrii. V publicistických textech se tato vazba vyskytuje celkem pouze třikrát, tyto příklady tedy uvedu všechny. Co se týče významu, García Fernández (2006: 90) ji popisuje jednoduše jako výsledek akce vyjádřené plnovýznamovým slovesem. Zavadil a Čermák (2010: 327) doplňují, že výslednému stavu dodávají odstín distributivnosti a uvádějí, že z hlediska stylistiky se jedná o vazbu s knižní hodnotou.

4.7.1 Andar + participium v beletrii

Z InterCorpu vyplývá, že vazba *andar* + *participium* se ve španělštině používá především v beletrii. Dotazem [lemma="andar"][tag="VLadj"] jsem v tomto typu textů získala 423 příkladů, ne všechny ale skutečně odpovídají hledané opisné vazbě s významem pasivní rezultativnosti. Kvůli chybnému morfologickému označení jsou do tohoto počtu zahrnuty i některé příklady vazby *andar* + *gerundium*, většinou se jedná o gerundia, která na sebe navázala klitická zájmena (například *andaba persiguiéndole*). Vytvořením frekvenčního seznamu jsem zjistila, že zkoumaná vazba *andar* + *participium* se v krásné literatuře nejčastěji pojí se slovesy *perder*, *meter*, *huir*, *ocupar*, *preocupar*, *asustar* a *equivocar*, pro srovnání různých překladů jsem tedy vybrala 31 příkladů s těmito slovesy. Záměrně jsem vynechala spojení s participii *perdido* a *armado*, která v InterCorpu také patří mezi poměrně častá. V mnohých případech se totiž nejednalo o opisnou vazbu, ale o kolokaci, kde *andar* skutečně vyjadřovalo chůzi, popř. jinou formu pohybu. Po vybrání pouze opisných vazeb jsem došla k závěru, že takových vazeb je v korpusu velmi málo, a navíc jsou většinou přeloženy velmi podobně.

Vazba *andar metido* v korpusu obvykle vyjadřovala negativní informace o podmětu dané věty. Velmi podobný výraz původnímu španělskému spojení (*být v něčem namočený*) našla Alena Jurionová při překladu knihy *Havana Blues*. Stejný význam ale vyjadřuje i sloveso *zaplétat se* v činném rodě, které použil Vladimír Medek v knize *Nebe, peklo, ráj*. V posledním příkladu z InterCorpu překladatelé vycházeli z významu spojení opisné vazby s předmětem *andar metida en líos* a použili ekvivalent *méla malér*.

[...] a la Maga le encantaban los líos inverosímiles en que **andaba metida** siempre [...]

[...] Bosorku okouzlovaly ony neuvěřitelné potíže, do kterých **se neustále zaplétala** [...]

(Cortázar, Julio: *Nebe, peklo, ráj*, 1963, přeložil Medek, Vladimír)

¿En qué **andas metida**?

V čem **jsi to namočená**?

(Chaviano, Daína: *Havana Blues*, 1998, přeložila Jurionová, Alena)

Acuérdate que a su madre le decían la Berenjena porque siempre **andaba metida en líos** y de cada lío salía con un muchacho.

*Pamatuješ se, že jeho matce říkali Bubenice, protože **měla** pořád nějaký **malér** a z každého maléru vyšla s dítětem.*

(Rulfo, Juan: Llano v plamenech. Pedro Párramo, 1953, přeložili Hodoušek, Eduard a Kajdoš, Václav)

Podobný význam jako perifráze *andar metido* má v následujícím příkladu vazba *andar mezclado*. V ekvivalentu *bude zapletený* je zachován význam pasivní rezultativnosti, i když se v češtině jedná o překlad adjektivem ve funkci spony a nikoli o trpný rod s přičestím minulým. V druhém příkladu vidíme ekvivalent *spojovalo se*, který díky nedokonavému slovesu odráží význam distributivnosti, ale rezultativnost z něj nevyplývá. V poslední větě překladatelé zvolili slovní spojení s nedokonavým slovesem v činném rodě *tvěřili směsici*, které opět vyjadřuje, že popisovaná skutečnost trvala delší dobu, ale nezachovává rezultativní význam španělské perifráze.

*Yo no quisiera equivocarme, pero a mí me da el olfato que su niño debe **andar mezclado** en todo esto.*

*Nechtěla bych se mýlit, ale čich mi říká, že v tom **bude zapletený** její syn.*

(Cela, Camilo José: Úl, 1999, přeložila Ondrušková, Alena)

*¿Qué pensaría si supiera que mantengo a mis expensas a una menor con la que mi nombre ya **anduvo mezclado** de soltero?*

*Co by si pomyslela, kdyby se dozvěděla, že si vydržuju nějaké nezletilé děvče, s kterým se moje jméno **spojovalo** už za svobodna?*

(Mendoza, Eduardo: Pravda o případu Savolta, 1968, přeložil Koutný, Petr)

*Unos y otras **andaban mezclados**, entre los celadores embrutecidos y perversos [...]*

*Jedni i druzí tam **tvěřili směsici**, střeženi zesurovělymi, zvrhlými dozorci [...]*

(Vargas Llosa, Mario: Ráj je až za rohem, 2003, přeložili Hloušek, Jan a Holub, Jiří)

Ne vždy je slovesná opisná vazba přeložena slovesem. Například vedlejší větu *que anda huido* nahradil překladatel Petr Koutný předložkovým spojením *na útěku*, aby se vyhnul příliš dlouhému souvětí. Druhý příklad z InterCorpu je přeložen volně jako *schovával se*.

Z hlediska gramatických kategorií vyjádřených oběma přísudky se česká verze liší jak použitím slovesa v činném rodě, tak tím, že nedokonavým videm vyjadřuje trvání popisovaného děje.

*Puede ser un ladrón o un maleante o un huelguista que **anda huído**.*

*[...] může to být zloděj nebo nějaký ničema anebo stávkující **na útěku**.*

(Mendoza, Eduardo: Pravda o případu Savolta, 1980, přeložil Koutný, Petr)

*- El diario que llevó Sánchez Mazas mientras **anduvo huído** por el bosque – contestó Figueras.*

*„Deník Sáncheze Mazese, psal si ho, když **se schovával** v lese,“ odpověděl Figueras.*

(Cunqueiro, Álvaro: Muž, který se podobal Orestovi, 1968, přeložil Suda, Josef)

Pokud jde o spojení *andar ocupado*, v prvních dvou příkladech překlad odráží význam participia *ocupado* (*být zabraný a starat se*). Naopak v dalším případě se překladatelka Blanka Stárková odchýlila od přesného významu vazby v původním textu a práci v plně obsazené restauraci vyjádřila výrazem *poletoval kolem stolu*. Místo pasivního *andar ocupado* zvolila sloveso v činném rodě, které v češtině lépe vystihuje danou situaci a čtenář si lépe představí, co přesně postava v knize dělala. V posledním příkladu je ekvivalentem perifráze sloveso *zaměstnávat* v činném rodě. Aby překladatelka zachovala význam pasivní rezultativnosti vzhledem k podmětu věty v obou jazycích, v češtině dala do pozice podmětu slova *jiné věci* místo první osoby vypravěče.

*En el día cada uno **andaba ocupado** en lo suyo. Los dos teníamos mucho que hacer.*

*Ve dne **se** každý **staral** jen o své záležitosti a oba jsme museli zastat moc práce.*

(Allende, Isabel: Dům duchů, 1982, přeložila Posseltová-Ledererová, Hana)

*Por suerte Michael parece que no se dio cuenta, **andaba ocupado** en un nuevo trabajo de construcción y en largas partidas de ajedrez.*

*Michael si toho naštěstí zřejmě ani nevšiml, **byl zabraný** do nové stavby a do dlouhých šachových partií.*

(Allende, Isabel: Paula, 1994, přeložila Charvátová, Anežka)

[...] dijo Lucio, agitando el brazo para atraer a Roberto que **andaba ocupado** con la creciente mesa de los jóvenes entusiastas [...]

[...]řekl Lucio a zvedl ruku, aby se pokusil přivolat Roberta, který **poletoval** kolem stále obsazenějšího stolu rozjařených mladíků [...]

(Cortázar, Julio: Výherci, 1960, přeložila Stárková, Blanka)

[...] aunque la miraba, **andaba ocupado** en otras cosas y en el variable presente [...]

[...] sice jsem se na ni díval, ale **zaměstnávaly** mě jiné věci a proměnlivá přítomnost [...]

(Marías, Javier: Srdce tak bílé, 2006, přeložila Stárková, Blanka)

Dalším slovesem, které se často pojí s vazbou *andar + participium*, je *preocuparse*. První příklad, který zde uvádím, je jako jediný překladem z češtiny do španělštiny, jedná se o Čapkovu hru *R.U.R.* V původním textu najdeme sloveso *přemýšlet*, kterou překladatel Vázquez de Parda rozepsal jako *andar preocupado con ese problema*. Přestože jde pouze o infinitiv, španělština je v tomto případě schopna díky opisné slovesné vazbě popsat děj přesněji než čeština. V dalších třech případech jde opět o překlady ze španělštiny do češtiny. První dva (*mít těžkou hlavu* a *být na větvi*) odrážejí stylistickou hodnotu opisné vazby, která je z tohoto hlediska bohatší než jednoduché sloveso *preocuparse*. Zavadil a Čermák (2010: 327) sice uvádějí, že vazba *andar + participium* je spíše knižní, ale vzhledem k tomu, že analyzovaný překlad se týká přímé řeči, můžeme i výraz *být na větvi* považovat za zcela vhodný. V posledním příkladě zvolila překladatelka sloveso *starat se* v nedokonavém vidu a použila přítomný čas stejně jako autor původního textu.

Je to lepší než přemýšlet.

Es mejor que andar preocupado con ese problema.

(Čapek, Karel: *R.U.R.*, 1994, přeložil Vázquez de Parga, Consuelo)

Andas preocupada por lo de Julián, ¿eh, Rosa?

Rosito, jseš na větvi kvůli Juliánovi, co?

(Mendoza, Eduardo: *Pravda o případu Savolta*, 1980, přeložil Koutný, Petr)

*Los comerciantes **andan preocupados**, creen que la guerra con los persas es inevitable [...]*

*Obchodníci **mají těžkou hlavu**, myslí, že válka s Peršany je nevyhnutelná [...]*

(Navarro, Julia: Bratrstvo turínského plátna, 2004, přeložil Medek, Vladimír)

*¡Cuán otros que esos presos [...] que **andan preocupados** de lo que llaman la verosimilitud!*

*Kolik dalších tone v zajetí [...] **a stará se jen o takzvanou pravděpodobnost!***

(Unamuno, Miguel de: Mlha, 1963, přeložila Ondrušková, Alena)

Dále budeme popisovat spojení *andar asustado*. Na příkladech, které uvádím, můžeme sledovat čtyři různá řešení překladu. První dvě jsou pasivní *být vystrašený* a dvakrát se opakující aktivní *mít strach*. Třetím možným řešením je sloveso *bát se*, které dvakrát zvolil Vladimír Medek při překladu přímé řeči v díle Maria Vargase Llosy. V obou případech použil přítomný čas, což se shoduje s časem vyjádřeným španělskými slovesy (kvůli souslednosti časové jednou došlo k posunu z *préterito imperfecto* do přítomného času). Poslední překlad se liší především z hlediska stylistiky, zvolené slovní spojení *mají kalhoty plný strachu* působí v porovnání s ostatními překlady velmi hovorově.

*La gente **anda asustada**, ¿lo ha notado?*

*Lidi **jsou vystrašení**, všim' jste si?*

(Vargas Llosa, Mario: Smrt v Andách, 1993, přeložila Šimková, Alena)

*[...] en parte porque yo me cuidaba mucho de dirigirlo contra ella, **andaba asustada**.*

*[...] protože jsem se úzkostlivě střežil obrátit svůj vztek proti ní, ze mě **měla strach**.*

(Allende, Isabel: Dům duchů, 1982, přeložila Posseltová-Ledererová, Hana)

*- **Andan asustados**, Excelencia – dice Cunha Matos.*

*„**Mají strach**, Excellence,“ míní Cunha Matos.*

(Vargas Llosa, Mario: Válka, 1981, přeložil Medek, Vladimír)

***Andaba asustada** con los huambisas, no entendía nada, tenía que enseñarle un poco de cristiano.*

Bojí se Huambisů a nerozumí ani slovo, budeš ji muset naučit trochu španělsky.

(Vargas Llosa, Mario: Zelený dům, 2002, přeložil Medek, Vladimír)

- *La pobre no se acostumbra, **anda asustada** entre tanta gente – decía Lituma.*

„Chuděra si tu nemůže zvyknout, **bojí se** mezi tolika lidmi,“ řekl Lituma.

(Vargas Llosa, Mario: Zelený dům, 2002, přeložil Medek, Vladimír)

Andan asustados desde que supieron lo de la invasión de pishtacos [...]

Co se dověděli o vpádu pishtaků do Ayacucha, **mají kalhoty plný strachu.** [...]

(Vargas Llosa, Mario: Smrt v Andách, 1993, přeložila Šimková, Alena)

Posledním spojením, které jsme vybrali pro tuto vazbu, je *no andaban equivocados*, které překladatelka Blanka Stárková převedla jako *nemýlili se*. Podobně jako v předchozích příkladech *andar* + *participium* ani v tomto překladu nenajdeme jiné jazykové prostředky (např. příslovce nebo prefixy sloves), které by naznačovaly přesnou hodnotu španělské opisné vazby.

*Entonces recordé a Sánchez Mazas y a José Antonio y se me ocurrió que quizá **no andaban equivocados** y que a última hora siempre ha sido un pelotón de soldados [...]*

*Vzpomněl jsem si na Sáncheze Mazase a na José Antonia a napadlo mě, že **se možná nemýlili** a že to v poslední chvíli vždycky byla četa vojáků [...]*

(Cercas, Javier: Vojáci od Salaminy, 2001, přeložila Stárková, Blanka)

4.7.2 Andar + participium v publicistických textech

Co se týče publicistických textů, vazba *andar* + *participium* se v InterCorpu nevyskytuje v žádném článku napsaném původně ve španělštině, v uvedených příkladech (*andar preocupado*, *andar ocupado* a *andar enfrentado*) se tedy nejedná o přímý překlad ze španělštiny do češtiny. Abych si ověřila tvrzení, že vazba se používá především v beletrii, zkusila jsem ji vyhledat i ve španělském InterCorpu v právních textech obsažených v kolekci Acquis bez zarovnání s českou verzí korpusu, tam byl výsledek dokonce nulový.

Vazbě *andar preocupado* v prvním příkladu v publicistickém textu odpovídá *délat si starosti*, což je výstižné. Podobně je vyřešen i druhý případ, kde ekvivalentem *andar ocupado* je *mít spoustu starostí*. Zde však došlo k posunu významu kvůli záměně výrazů *ocupado* a *preocupado*, přesnější by byl například překlad *mít spoustu práce*.

*Italia es demasiado grande para hundirse, por lo que las autoridades europeas **andan preocupadas**.*

*[...] je Itálie prostě příliš velká na to, aby mohla padnout, a tak **si** evropské vládní orgány **dělají starosti**.*

(Weisbrot, Mark: Proč nemá záchrana eura cenu, Paříž, 2011, překladatel neuveden)

*Los europeos **andaban ocupados** en resolver las dificultades de última hora antes de la votación [...]*

*Těsně před hlasováním [...] **měli** Evropané **spoustu starostí**.*

(Hamadeh, Moatasem: Evropská “střední cesta” nikam nevede, Paříž, 2011, překladatel neuveden)

Ekvivalentem vazby *andar enfrentado* je *jít si vzájemně po krku*, což neodpovídá knižnímu vyjadřování, o kterém mluví Zavadil a Čermák (2010: 327) v souvislosti s touto opisnou vazbou. Jeden z překladů tedy zřejmě neodpovídá stylu původního článku.

*[...] nadie está interesado en que Turquía y Rusia **anden enfrentados** [...]*

*Koneckonců není v ničím zájmu [...], aby **si šly** Turecko s Ruskem vzájemně **po krku**.*

(Verhofstadt, Guy: Putinovo turecké potěšení, 2016, překladatel neuveden)

4.8 Venir + participium

Nejméně používanou opisnou vazbou je podle InterCorpu *venir + participium*. V textech, ve kterých jsem vazby vyhledávala, se vyskytuje celkem pouze 584krát. Co se týče významu, podle Zavadila a Čermáka (2010: 327) charakterizuje výsledný děj z retrospektivního pohledu a podobně jako *andar + participium* je její stylistická hodnota knižní. García Fernández (2006: 272) upozorňuje, že sloveso *venir* zde neoznačuje pohyb ani

místo původu, a vazbu srovnává s výše popisovanou perifrází *estar + participium*. Kromě toho se může vyskytovat jako varianta pasivního tvaru *ser hecho*, k čemuž dochází zejména při chybném překladu z italštiny do španělštiny – Zavadil a Čermák (2010: 327) tento jev dokládají na větě *Le viene conferido un puesto estatal en Reggio Calabria*, do češtině přeložené jako *Je mu uděleno místo ve státní správě v Reggio Calabria*. Abych se takovým příkladům ve své analýze vyhnula, budu opět vybírat pouze texty napsané původně ve španělštině přímo přeložené do češtiny, popřípadě původně české texty přeložené přímo do španělštiny.

4.8.1 Venir + participium v beletrii

Vazbu *venir + participium* v beletristických textech vyhledal nástroj InterCorp 326krát. Nejčastěji se pojí se slovesem *acompañar*, z celkového počtu je to 45krát. S tímto slovesem je však většinou zachován původní význam slovesa *venir* (pohyb odněkud směrem k mluvčímu), a nejedná se proto o perifrastické použití. Příkladů s ostatními slovesy je výrazně méně – pro srovnání druhá nejčastější slovesa *disponer* a *dar* se v korpusu vyskytují jen 11krát. Dále podle frekvenčního seznamu následují slovesa *recomendar*, *preparar* a *cargar*. U slovesa *recomendar* však dochází ke stejnému jevu jako u *acompañar*, spojení často vyjadřuje doslova přijít na doporučení, a ne vždy se tedy jedná o perifrázi. Další příklady jsme proto museli vybrat z méně frekventovaných sloves.

Jak jsem zmínila výše, nejčastějšími slovesy tvořícími perifrázi *venir + participium* jsou v beletrii *disponer* a *dar*. *Venir dispuesto* se překládá jednak slovesem v činném rodě, které vyjadřuje záměr (v příkladech uvedených níže *hodlat* a *chtít*), jednak slovesem *být* a adjektivem (například *být odhodlaný*).

*Peña se enteró de que [...] y de que don Galo **venía dispuesto** a mirar hasta la última decena de botones.*

*Nějak vyčmchal, že [...] a že don Galo **hodlá** všechno zkontrolovat do posledního tuctu knoflíků.*

(Cortázar, Julio: Výherci, 1960, přeložila Stárková, Blanka)

*Él **venía dispuesto** a hacer las paces, eso está claro.*

*[...] podstatné je, že s tebou **chtěl** uzavřít mír.*

(Delibes, Miguel: Pět hodin, 1966, přeložila Novotná, Jana)

*Tal vez en el espíritu de mi padre maduraba la simiente del resentimiento, pero **veníá dispuesto** a echar raíces contra viento y marea [...]*

*V otcově mysli už tenkrát možná dozrávalo semínko zatrpklosti, **byl** však **odhodlaný** zapustit tady kořeny navzdor všem překážkám [...]*

(García Gabriel, Márquez: Všechna špína světa, 1955, přeložil Medek, Vladimír)

Pokud jde o vazbu *venir dado*, překladatelé nejčastěji používají spojení *být daný*, ze kterého i v češtině vyplývá pasivní rezultativnost. Stejně jako u ostatních vazeb se však i zde vyskytuje překlad slovesem v činném rodě (*způsobila*). V jednom příkladu se setkáme i s překladem, který opisnou vazbu zcela vynechává a její význam přepisuje do češtiny volně. Pokud sledujeme i překlady českých děl, španělští překladatelé volí právě perifrázi *venir dado* (např. v Jirotkově *Saturninu* nebo Kunderově *Nesnesitelné lehkosti bytí*).

*Esa frialdad tan absurda que acepté sin discutir, con la resignación con la que se toma lo que **viene dado**.*

*Ta absurdní chladnost, kterou jsem bez diskuze přijala, rezignovaná jako každý člověk, kdo přijímá věci takové, **jaké jsou**.*

(Etxebarria, Beatriz: Beatriz a nebeská těl(es)a, 2002, přeložila Kloubová, Hana)

*[...] y de hecho la interrupción o abandono del objetivo (sí, fue abandono) **vino dado** a buen seguro también por ese conocimiento de Clare Bayes y de su marido [...]*

*[...] a jestliže jsem cíl přestal sledovat nebo jej opustil (ano, bylo to opuštění), **způsobila** to bezpochyby i skutečnost, že jsem poznal Clare Bayesovou a jejího manžela [...]*

(Marías, Javier: Všechny duše, 2011, přeložila Stárková, Blanka)

*El triunfo le **veníá dado** por el éxito final de su idea, de mis visitas a Kenmore Station, más que nada.*

Triumfálním pocitem ji víc než co jiného plnila skutečnost, že její nápad, abych chodil na Kenmore Station, měl úspěch.

(Marías, Javier: Srdce tak bílé, 2006, přeložila Stárková, Blanka)

*Situace **byla** tedy **dána** dvěma závažnými okolnostmi.*

*Así que la situación **venía dada** por dos circunstancias transcendentales.*

(Jirotko, Zdeněk: Saturnin, 1991, přeložil Fernández Couceiro, Eduardo)

Pokud jde o *venir recomendado*, Vladimír Medek přeložil větu *venía recomendada por amigos* přísudkem se slovesem *doporučit* v činném rodě. V tomto případě se věta s opisnou vazbou objevila v přímé řeči a Medkův překlad tak působí přirozeněji, než kdyby se držel pasivního významu španělské vazby.

Venía recomendada por amigos, de modo que le di a elegir.

Doporučili mi ji přátelé, takže jsem jí dal na vybranou.

(Pérez-Reverte, Arturo: Královna jihu, 2002. přeložil Medek, Vladimír)

Co se týče vazby *venir cargado*, Petr Zavadil převedl činitele děje (nevyjádřeného ve španělské větě *viene cargado ya*) na podmět a použil sloveso *tížit* v činném rodě (*to břemeno ho tíží už teď*).

Viene cargado ya, se pudre vivo.

To břemeno ho tíží už teď, hnije zažíva.

(Montero, Mayra: Jako tvůj posel, 1998, přeložil Zavadil, Petr)

Dalším příkladem perifráze *venir + participium* je *venir cansado*. Překladatelka zachovala pasivní způsob vyjádření použitím slovesa *být*, španělské participium nahradila adjektivem *unavený*.

Venía cansado y soñoliento como si fuese a quedarse dormido en cualquier momento, quizás por eso no sintió de inmediato el desánimo [...]

Byl unavený a ospalý, jako by měl každou chvíli usnout, možná proto hned neucítil skleslost [...]

(Zúñiga Pavlov, Jorge: Stěhování a jiné po(c)hyby, 2004, přeložila Charvátová, Anežka)

Stejným způsobem je vyřešen i překlad perifráze *vienen unidos*, překladatel zvolil přísudek se sponovým slovesem *být* a adjektivem *spojené*, které popisuje výsledný stav podobně jako španělské participium *unidos*.

*Los tres cuerpos **vienen unidos** por un cordel blanco.*

*Všechny tři složky **jsou spojené** bílým provázkem.*

(Sacheri, Eduardo: *Otázka, kterou má v očích*, 2009, přeložil Medek, Vladimír)

Jako poslední příklad vazby *venir + participium* uvádím větu *venían preparados, con las espadas en las manos*. Monika Baďurová ji zde přeložila trpným rodem pomocí slovesa *být* a přičestí minulého (*byli připraveni, se šavlemi v rukou*). Stejným způsobem by zřejmě byla přeložena i vazba *estar + participium*, se kterou ji srovnává García Fernández (2006: 272), v češtině nejsou rozdíly mezi těmito dvěma perifrázemi patrné.

Venían preparados, con las espadas en las manos.

Byli připraveni, se šavlemi v rukou.

(Allende, Isabel: *Zorro*, 2005, přeložila Baďurová, Monika)

4.8.2 Venir + participium v publicistických textech

Podobně jako v beletrii našel InterCorp i v publicistických textech spojení *venir + participium* nejčastěji se slovesem *acompañar* (celkem 27krát, což je více než polovina všech výskytů v kolekcích PressEurop a Syndicate). Následují spojení se slovesy *dar*, *determinar*, *definir*, *marcar* a *respaldar* (každé dvakrát). Protože kolekce PressEurop většinou neuvádí zdrojový jazyk původních textů a ani v kolekci Syndicate jsem nenašla dostatek textů přeložených přímo ze španělštiny nebo češtiny, příklady pro svou analýzu jsem vybrala opět pomocí funkce náhodného vzorku. Touto metodou jsem získala osm příkladů vazby *venir acompañado*, z ostatních sloves korpus vybral *determinar* a *respaldar*.

V prvním příkladě použil José Ignacio Torreblanco ve svém článku vazbu *venir acompañado* pro popis reforem doprovázených dalšími rozhodnutími. Bohužel zde nemůžeme porovnat české a španělské výrazové prostředky, protože zarovnaný český text cituje výroky Angely Merkelové o pádu eura, což neodpovídá španělskému úryvku. Další

příklady z InterCorpu se však objevily ve velmi podobných textech. Vazba je téměř vždy přeložena činným rodem slovesa *doprovázet*, popř. *provázet* a překlady se liší jen zvoleným slovesným časem.

[...] y las reformas estructurales pueden ser inútiles si **no vienen acompañados** por decisiones europeas de calado.

Zarovnaný český text neodpovídá úryvku textu španělského.

(Torreblanca, José Ignacio: Zbytečné volby, Paříž, 2011, překladatel neuveden)

[...] inversión extranjera directa **viene acompañada** por una marcada reducción [...]

[...] přímou zahraniční investici **bude doprovázet** výrazné ztenčení schopnosti [...]

(Stiglitz, Joseph E.: Amerika pokroku v cestě, Praha, 2016, překladatel neuveden)

[...] **viene acompañada** por limitaciones presupuestarias que también pueden [...]

[...] **doprovázejí** rozpočtové škrty, kvůli nimž [...]

(Smolar, Aleksander: Evropská solidarita v obklíčení, Praha, 2003, překladatel neuveden)

Pero esta buena noticia [...] **ha venido acompañada** de malas noticias en lo que [...]

Tuto dobrou zprávu [...] ovšem **doprovází** špatná zpráva o zaměstnanosti.

(DeLong, J. Bradford: Křehké kořeny růstu produktivity, Praha, 2003, překladatel neuveden)

[...] la migración de decisiones [...] **viene acompañada** de una demanda [...]

[...] migraci rozhodování [...] **provází** všeobecná poptávka [...]

(Dahrendorf, Ralf: Ústavní politika, Praha, 2003, překladatel neuveden)

Se requiere una visión de largo plazo porque los Estados Unidos se enfrentan a un desafío de ajuste estructural que **vendrá acompañado** de un alto desempleo.

Nutný je dlouhodobější pohled, poněvadž USA čelí problému strukturálních úprav, které **bude doprovázet** vysoká nezaměstnanost.

(Gros, Daniel: Deficit kvalifikovanosti, Praha, 2010, překladatel neuveden)

Odlišný překlad vazby *venir acompañado* najdeme v české verzi článku Simona Johnsona, kde se zkoumaná vazba objevila ve vedlejší větě *a pesar de que viene acompañada [...]*. Překladatel do češtiny se v tomto případě rozhodl perifrázi vynechat a celou vedlejší větu nahradil nepřímým přívlastkem s předložkou *s*.

[...] *hoy estamos experimentando una recuperación económica, a pesar de que **viene acompañada** de un rebote del empleo decepcionadamente lento [...]*

[...] *ted' zažíváme ekonomické oživení, třebaže [...] s neuspokojivě slabým odrazem zaměstnanosti.*

(Johnson, Simon: Jak se zadělává na příští krizi, Praha, 2010, překladatel neuveden)

Vazba *venir determinado* se v uvedeném příkladu objevila v článku, jejímž autorem je Joaquín Estefanía, je tedy pravděpodobné, že byl napsán původně ve španělštině a byl přeložen přímo do češtiny. Můžeme zde pozorovat rozpor mezi použitými slovesnými časy ve výchozím a cílovém textu. Zatímco autor španělského textu umístil děj popsany opisnou vazbou do budoucnosti (*los resultados vendrán determinados por la crisis*), český překladatel použil sloveso *dovést* v činném rodě minulého času a jako podmět věty zvolil činitele z věty španělské (*krizi*).

*Por una parte, sus resultados **vendrán determinados** por la crisis económica en curso.*

*Prvním paradoxem je, že Evropskou unii **dovedla** k tomuto procesu ostatně tak jako vždy krize.*

(Estefanía, Joaquín: Evropa zpět na nohou, Paříž, 2011, překladatel neuveden)

Posledním příkladem této perifráze je věta *si es que no viene respaldada por el Congreso*, která v české verzi textu zní *nebude-li dosaženo dohody v kongresu*. Přestože se jedná o volný překlad, přísudek v trpném rodě se slovesem *být* zachovává význam pasivní rezultativnosti.

*Ninguna oferta ambiental estadounidense valdrá la pena si es que **no viene respaldada por el Congreso**.*

Nebude-li dosaženo dohody v kongresu, žádná přínosná nabídka ve věci životního prostředí z Ameriky nepřijde.

(Patten, Chris: Předěl nového věku, Praha, 2008, překladatel neuveden)

5 ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI

Hlavním cílem praktické části bylo prozkoumat možnosti překladu španělských opisných vazeb s významem pasivní rezultativnosti do češtiny, porovnat jazykové prostředky pro vyjádření těchto významů a posoudit, do jaké míry je překladatelé v cílovém jazyce zachycují. Dále jsem zjišťovala, v jakých případech jsou analyzované opisné vazby ekvivalentem českých sloves při překladech z češtiny do španělštiny, pokud byly takové překlady v InterCorpu k dispozici.

České ekvivalenty španělských perifrází jsem hledala v beletristických a publicistických textech v InterCorpu v12, což byla nejnovější verze v okamžiku, kdy jsem práci začala psát. Vazby jsem nejprve seřadila sestupně podle počtu výskytů, tedy *estar + participium*, *quedar + participium*, *ir + participium*, *salir + participium*, *andar + participium* a *venir + participium*.

Nejčastější opisnou vazbou s významem pasivní rezultativnosti je *estar + participium*. Přestože se jedná o perifrázi, která v sobě kromě pasivní rezultativnosti neobsahuje další specifický význam, v InterCorpu převládají ekvivalenty, které povahu španělské vazby přesně nevystihují. Překladatelé často volili slovesa v činném rodě vyjadřující právě probíhající děj, popř. změnu stavu nebo opakující se děj. Místo trpného rodu s přičestím minulým se v korpusu objevují také překlady slovesem *být* a adjektivem, které však plní stejnou funkci jako přičestí minulé.

Estar + participium	Překlad činným rodem	Probíhající děj	<i>Sedět, sloužit, být</i>
		Změna stavu	<i>Zasednout</i>
		Opakující se děj, vyjádření kvantity	<i>Vysedávat, namluvit</i>
	Překlad trpným rodem	Pasivní rezultativnost	<i>Být ochoten, být hotov, být připraven, být zhotoven</i>

	Překlad slovesem <i>být</i> + adjektivem	Pasivní rezultativnost	<i>Být hotový, být sbalený</i>
--	---------------------------------------------	---------------------------	------------------------------------

Tabulka č. 1: Překlady vazby *estar* + *participium* do češtiny

Druhou nejčastější vazbou je *quedar* + *participium*. V překladech byl opět častější překlad slovesy v činném rodě, z českých ekvivalentů však většinou vyplývá, že přísudek vyjadřuje začátek výsledného stavu.

Quedar participium +	Překlad činným rodem	Rezultativnost	<i>Uvznout, neshořet, zúžit se, smrsknout se, strnout</i>
		Popis stavu	<i>Stát uvězněná</i>
	Překlad trpným rodem	Pasivní rezultativnost	<i>Chytit se, být uvězněn, být omezen, být zachycen, nasnímat se, být vyryt, být hotov</i>
	Překlad imperativem		<i>Bud' zticha</i>

Tabulka č. 2: Překlady vazby *quedar* + *participium* do češtiny

Pokud jde o perifrázi *ir* + *participium*, která popisuje trvajícím, popř. opakujícím se výsledným stavem, zde většina překladů zachovávala pasivní způsob vyjádření. Překlady činnými slovesy se vyskytují především v publicistických textech. Jedná se o slovesa nedokonavá, tyto překlady tedy odrážejí alespoň skutečnost, že popisovaný stav stále trvá.

Ir + participium	Překlad činným rodem	Probíhající děj	<i>Obracet se, chválit, platit, provázet,</i>
-------------------------	-------------------------	-----------------	---------------------------------------------------

			<i>vázat se, mít na sobě</i>	
	Překlad rodem	trpným	Pasivní rezultativnost	<i>Být oblečen, být ozbrojen</i>
			Opakující výsledný stav	se

Tabulka č. 3: Překlady vazby *ir* + *participium* do češtiny

Následující vazba *salir* + *participium* podle publikací, ze kterých jsem vycházela, zdůrazňuje perfektivnost výsledného stavu. Proto se v beletrii setkáme až na výjimky jen s překlady dokonavými slovesy v činném rodě, která popisují počátek děje nebo změny stavu. V publicistických textech bývá zachován i pasivní způsob vyjádření.

Salir participium	+	Překlad rodem	činným	Jednorázový děj	<i>Dostat se, navléknout se, otisknout, vycházet, posílit</i>
		Překlad minulým	příčestím	Pasivní rezultativnost	<i>Být zvolen, vyjít posílen</i>

Tabulka č. 4: Překlady vazby *salir* + *participium* do češtiny

Co se týče opisné vazby *andar* + *participium*, její význam distributivnosti je zpravidla vyjádřen nedokonavými slovesy. Překladaelé většinou upřednostňují činný rod, aby se vyhnuli příliš mnoha formulacím se slovesem *být*, povaha španělské perifráze je tedy většinou zachována jen částečně.

Andar participium	+	Činný rod	Probíhající opakující se děj	a	<i>Zaplétat se, poletovat, zaměstnávat,</i>
------------------------------------	---	-----------	---------------------------------	---	---------------------------------------------

			<i>přemýšlet, bát se, mýlit se</i>
	Trpný rod	Pasivní rezultativnost	<i>Být pohroužen, být ztracen</i>
	Rozvitý přísudek	Význam distributivnosti	<i>Mít pořád malér</i>

Tabulka č. 5: Překlady vazby *andar* + *participium* do češtiny

Nejméně častou vazbou je *venir* + *participium*. Ve španělských publikacích bývá srovnávána s *estar* + *participium*, v českých publicistických textech se někdy objevuje doslovný překlad slovesa *venir*. Podobně jako u předchozích perifrází převládá překlad slovesy v činném rodě. Ekvivalenty s trpným rodem a přičestím minulým však povahu španělské vazby vystihují.

Venir + participium	Činný rod	Jednorázový děj vedoucí k výslednému stavu	<i>Způsobit</i>
		Probíhající děj	<i>Hodlat, chtít, tížti</i>
	Trpný rod	Pasivní rezultativnost	<i>Být zatížen, být připraven</i>

Tabulka č. 6: Překlady vazby *venir* + *participium* do češtiny

Co se týče překladů z češtiny do španělštiny, všechny tyto opisné vazby často odpovídaly českým slovesům v činném rodě. Ani španělské texty tedy nevystihují povahu slovesného děje ve výchozích textech, přestože španělština má více jazykových prostředků pro jejich přesné vyjádření. Zajímavým zjištěním také bylo, že i přes skutečnost, že španělské perifráze vyjadřují více významů než česká slovesa, překladatelé do češtiny se většinou snažili zachytit rozdíly mezi nimi opět jen v přísudku (např. pomocí předpon a použitím dokonavého nebo nedokonavého vidu). Jen ve velmi malém počtu případů využili jiných prostředků jako příslovečná určení místa nebo způsobu.

6 RESUMEN

El tema de este trabajo de fin de máster son las construcciones perifrásticas para expresar el significado pasivo-resultativo en perspectiva contrastiva.

La tesis está dividida en dos partes, una teórica y una práctica. La primera parte explica los criterios de perífrasis verbales, comparando los puntos de vista de varios lingüistas españoles. Por lo general, los gramáticos están de acuerdo con los siguientes puntos: en primer lugar, las perífrasis forman el núcleo de predicado, es decir, los verbos auxiliar y auxiliado no están en una relación sintáctica de coordinación ni subordinación y las oraciones con una perífrasis verbal se analizan como una oración simple. En segundo lugar, los verbos auxiliados son los que seleccionan el sujeto, lo que demuestra que los verbos auxiliares tienen solamente una función gramática, mientras que los verbos auxiliados tienen el significado semántico. En tercer lugar, las formas no personales de los verbos auxiliados no tienen carácter de otras clases de palabras aparte de los verbos. En cuarto lugar, los verbos auxiliares no pueden formar la pasiva perifrástica. En quinto lugar, es la subida de clíticos, los cuales se pueden anteponer ante el verbo auxiliar o pueden aparecer enclíticos al infinitivo o al gerundio. Por último, algunos autores proponen la formación de las estructuras ecuacionales o perífrasis de relativo, indicando que las perífrasis verbales no pueden formar este tipo de construcciones.

A continuación, hemos dividido las perífrasis en varios grupos según su forma. Los tres tipos de perífrasis son perífrasis de infinitivo, de gerundio y de participio. Además, hay tres tipos de conexión entre el verbo auxiliar y el verbo auxiliado (el nexo puede ser una preposición, la palabra *que* o puede haber una conexión sin nexo).

En lo que se refiere al significado, hemos dividido las perífrasis en dos grupos. Al primer grupo pertenecen las perífrasis modales que expresan la actitud del hablante ante la situación expresada. Por una parte hemos mencionado las perífrasis con significado de obligación o de necesidad (*tener que + infinitivo* o *haber de + infinitivo*) y por otra parte hemos mencionado las perífrasis de posibilidad o de probabilidad (por ejemplo *poder + infinitivo* o *deber de + infinitivo*). Al segundo grupo pertenecen las perífrasis que describen diferentes fases de la acción verbal. Hemos hablado sobre perífrasis con significado perfectivo, incoativo e ingresivo, iterativo y frecuentativo, durativo y progresivo, terminativo y resultativo. Además, algunas perífrasis expresan la posición en una serie de acciones. El último tipo de perífrasis son las perífrasis resultativas que hemos dividido en activas y pasivas.

En los siguientes capítulos hemos descrito de forma detallada todas las perífrasis resultativas. Hemos enumerado todas las perífrasis mencionados por Zavadil y Čermák y hemos comparado sus descripciones de significado con libros de lingüistas españoles. En cuanto a las perífrasis activas, hemos descrito *tener + participio*, *dejar + participio*, *traer + participio* y *llevar + participio*. La perífrasis *tener + participio* es la más frecuente, por lo que los lingüistas españoles afirman que tiene más matices de significado que las demás perífrasis. Según Gómez Torrego es equivalente a la pasiva *estar + participio*. Las perífrasis *dejar + participio* y *traer + participio* destacan la duración del estado resultante. También *traer + participio* tiene un significado durativo, además expresa que el estado descrito va a durar después del momento del habla.

En cuanto a las perífrasis pasivas, hemos estudiado *estar + participio*, *quedar + participio*, *venir + participio*, *ir + participio*, *andar + participio* y *salir + participio*. La más frecuente es *estar + participio* que tiene el significado más general. Por tanto, se puede combinar con el mayor número de verbos léxicos transitivos cuyos participios tienen la misma función que un adjetivo. *Quedar + participio* es equivalente a la activa *dejar + participio*, las dos expresan el significado durativo. *Quedar* siempre está en su forma no pronominal y se combina con verbos transitivos. En cuanto a *venir + participio*, estilísticamente es una perífrasis formal que se combina con verbos transitivos. *Ir + participio* tiene significado cumulativo y durativo y equivale a la activa *llevar + participio*. *Andar + participio* es una perífrasis formal distributiva, con verbos transitivos tiene un significado parecido a *estar + participio*. Sin embargo, se utiliza para describir estados temporales o expresar ironía. La perífrasis menos frecuente es *salir + participio* que expresa el cambio de estado.

Por último, la parte teórica trata de explicar los términos acción verbal y aspecto y comparar las diferentes maneras de expresar el aspecto en español y en checo. Por un lado, la acción verbal en español corresponde al término alemán *Aktionsart*. Nos permite expresar las diferentes fases de los procesos, es decir, el comienzo, el desarrollo y la fase final, y también el resultado de una acción. Con las perífrasis verbales podemos expresar varios matices de significado de cada uno de los tipos. Por otro lado, el aspecto perfectivo y no perfectivo (en checo *dokonavý* o *nedokonavý vid*) distingue entre una acción terminada y no terminada.

El objetivo de la parte práctica era comparar las traducciones de las perífrasis verbales al checo en textos narrativos y publicísticos. Para ello, hemos utilizado la herramienta checa InterCorp, la cual contiene textos traducidos directamente del español al checo y viceversa.

En primer lugar, hemos resumido brevemente los matices de significado de cada una de las perífrasis pasivo-resultativas mencionadas por Zavadil y Čermák y hemos buscado sus ejemplos en InterCorp. Hemos observado que los verbos que se encuentran en el corpus con más frecuencia no siempre forman una perífrasis, por lo tanto, con algunas perífrasis hemos elegido los verbos menos frecuentes.

En segundo lugar, hemos analizado las traducciones de las perífrasis al checo. Hemos confirmado la hipótesis inicial que en muchos casos no es posible captar todos los matices de significado de las perífrasis españolas, ya que la traducción resultaría poco natural. Por lo tanto, en muchos casos los traductores eligen la voz activa en vez de la voz pasiva. De modo parecido, las perífrasis que aparecen en textos españoles traducidos del checo son en la mayoría de casos equivalentes de voz activa. Por último, hemos elaborado tablas con las traducciones más frecuentes, resumiendo las diferencias en significado entre los textos originales y los traducidos.

7 BIBLIOGRAFIE

Tištěné zdroje

CARRASCO GUTIÉRREZ, Á. – GARCÍA FERNÁNDEZ, L. – CAMUS BERGARECHE, B. – MARTÍNEZ-ATIENZA, M. – GARCÍA GARCÍA-SERRANO, M. A. 2006. Diccionario de perífrasis verbales. Madrid: Gredos.

CVRČEK, V. 2015. Mluvnice současné češtiny 1: Jak se píše a jak se mluví. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

DOMÍNGUEZ GARCÍA, L. – LUCAS LASTRA, S. – RECIO DIEGO, Á. – TOMÉ CORNEJO, C. – BORREGO NIETO, J. 2013. Gramática de referencia para la enseñanza del español: la combinación de oraciones. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.

FENTE GÓMEZ, R. – FERNÁNDEZ J. – FEIJÓO LOPE G. 1992. Perífrasis verbales. Madrid: SGEL.

GARCÍA FERNÁNDEZ, L. 2012. Las perífrasis verbales en español. Madrid: Castalia.

GÓMEZ TORREGO, L. 1997. Gramática didáctica del español. Madrid: Ediciones SM.

GÓMEZ TORREGO, L. 1999. Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo. In: Bosque, I – Demonte, V. (ed.), Gramática Descriptiva de la Lengua Española, Madrid: Espasa, str. 3323 – 3388.

HAMPLOVÁ, S. 1994. K problematice vidovosti v italštině. Praha: Karolinum.

KARLÍK, P. – NEKULA, M. – RUSÍNOVÁ, Z. 1995. Příruční mluvnice češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

PEŠKOVÁ, J. 2018. Kontrastivní analýza vybraných významů povahy slovesného děje v češtině a ve španělštině, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, 2010. Nueva gramática de la lengua española: manual. Madrid: Espasa Libros.

ŠTÍCHA, F. 2011. Kapitoly z české gramatiky. Praha: Academia.

ZAVADIL, B. – ČERMÁK, P. 2010. Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

Internetové zdroje

ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS: *InterCorp*. [online]. [cit-2021-04-15] Dostupné z: https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=intercorp_v12_es

KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. [cit-2021-03-29] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*. [online]. [cit-2021-04-12] Dostupné z: <https://dle.rae.es/>

8 SEZNAM OBRÁZKŮ A PŘÍLOH

Obrázek č. 1: Gramática de referencia para la enseñanza de español – Julio Borrego Nieto, str. 145

Obrázek č. 2: Příruční mluvnice češtiny – Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová, str. 318

Tabulka č. 1: Překlady vazby *estar + participium* do češtiny

Tabulka č. 2: Překlady vazby *quedar + participium* do češtiny

Tabulka č. 3: Překlady vazby *ir + participium* do češtiny

Tabulka č. 4: Překlady vazby *salir + participium* do češtiny

Tabulka č. 5: Překlady vazby *andar + participium* do češtiny

Tabulka č. 6: Překlady vazby *venir + participium* do češtiny